

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA SPRÁVNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Právní úprava nakládání se zvířaty ve veřejném
a soukromém právu**

Julie Suchá

2020

Plzeň

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

.....
podpis autora práce

PODĚKOVÁNÍ

Velice děkuji doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad a připomínek při konzultacích v průběhu vypracování této diplomové práce.

Dále děkuji svým rodičům za to, že mě vždy vedli k lásce ke zvířatům a přírodě, což byl také jeden z důvodů mého výběru tématu kvalifikační práce.

OBSAH

PŘEDMLUVA	1
ÚVOD	3
1 POJETÍ ZVÍŘETE V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU	4
1.1 Pojem zvíře ve veřejném a soukromém právu	4
1.1.1 Kategorie zvířat v soukromém právu	7
1.1.2 Kategorie zvířat ve veřejném právu	8
1.2 Pojem živočich	10
1.3 Pojem zvěř	11
1.4 Pojem ryby a vodní organizmy	11
2 OCHRANA ZVÍŘAT V MEZINÁRODNÍM PRÁVU	13
2.1 Mezinárodní právo ochrany zvířat	13
2.1.1 Mezinárodní úmluvy na ochranu zvířat v lidské péči	13
2.1.2 Mezinárodní úmluvy na ochranu volně žijících zvířat	15
2.2 Ochrana zvířat v právu Evropské unie	21
2.2.1 Ochrana zvířat v sekundárních pramenech Evropské unie	21
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA NAKLÁDÁNÍ SE ZVÍŘATY	25
3.1 Zvíře jako předmět majetkových vztahů	25
3.1.1 Vlastnictví divokých zvířat	25
3.1.2 Přivlastnění zvířat	26
3.1.2.1 Přivlastnění volně žijících zvířat	26
3.1.2.2 Přivlastnění domácích zvířat	27
3.1.3 Opuštění zvířete	28
3.1.4 Nález zvířete	29
3.1.5 Zvíře jako předmět výkonu rozhodnutí a exekuce	32
3.2 Chov zvířat	35
3.2.1 Welfare zvířat	35
3.2.2 Pojem chovatel	36
3.2.2.1 Povinnosti chovatele	36
3.2.3 Ochrana hospodářských zvířat	37
3.2.3.1 Velkochovy	38
3.2.4 Ochrana zvířat v zájmových chovech	43
3.2.5 Zvířata a zábavní pyrotechnika	47

3.3	Využití zvířat k pokusům	48
3.3.1	Pojem pokus	49
3.3.2	Oprávnění k chovu, dodávce a používání pokusných zvířat.....	51
3.3.3	Povinnosti chovatelů, dodavatelů a uživatelů pokusných zvířat.....	52
3.3.4	Přípustnost pokusů	53
3.3.5	Projekt pokusů.....	55
3.3.6	Provádění pokusů	56
3.4	Usmrcování zvířat	57
3.4.1	Základní principy usmrcování zvířat	57
3.4.2	Odborná způsobilost	58
3.4.3	Porážení zvířat.....	59
3.4.4	Rituální porážení zvířat	60
3.5	Přeprava zvířat	62
3.5.1	Komerční přeprava zvířat.....	63
3.5.1.1	Podmínky pro přepravu zvířat	63
3.5.1.2	Aplikace nařízení o přepravě na cesty směřující mimo území Evropské unie	65
3.5.1.3	Přeprava z pohledu organizací na ochranu zvířat	67
3.5.2	Nekomerční přeprava zvířat.....	67
3.5.2.1	Podmínky pro přepravu zvířat	68
3.5.3	Cestování se zvířaty v zájmovém chovu.....	69
3.5.3.1	Cestování se psy, kočkami a fretkami	69
3.5.3.2	Cestování s ostatními zvířaty v zájmovém chovu	70
3.6	Ochrana zvířat proti týrání	71
3.6.1	Týrání	72
3.6.2	Zákaz týrání a zákaz propagace týrání	74
3.6.3	Oprávnění ke vstupu do objektů za účelem ochrany zvířat ..	75
3.7	Volně žijící živočichové.....	77
3.7.1	Obecná ochrana živočichů	77
3.7.2	Handicapování živočichové	79
3.7.2.1	Ochrana handicapovaných živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb.....	79
3.7.2.2	Ochrana handicapovaných zvířat podle zákona č. 246/1992 Sb.	80

3.7.3	Obecná ochrana ptáků	80
3.7.4	Výkon práva myslivosti	82
3.7.4.1	Lov	82
4	ORGÁNY OCHRANY ZVÍŘAT	87
5	ODPOVĚDNOST ZA PORUŠENÍ POVINNOSTÍ	90
5.1	Správněprávní odpovědnost	90
5.1.1	Správněprávní odpovědnost za týrání zvířat	90
5.1.1.1	Sankce za přestupky	91
5.1.1.2	Zvláštní opatření	93
5.1.1.3	Předběžná náhradní péče	96
5.2	Trestněprávní odpovědnost	96
5.2.1	Trestněprávní odpovědnost za týrání zvířat	98
5.2.2	Trestné činy na úseku ochrany zvířat	100
	ZÁVĚR	107
	RESUMÉ	110
	SUMMARY	111
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	
	SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ	
	SEZNAM TABULEK	
	SEZNAM GRAFŮ	
	PŘÍLOHA	

PŘEDMLUVA

Zvířata provázejí člověka po celou jeho existenci a během této doby se vztah člověka ke zvířatům výrazně měnil. S tím souvisí i postavení zvířete a nahlížení na něj jako na živého tvora způsobilého mít nějakou vnitřní hodnotu.

Na úplných počátcích lidstva zvíře sloužilo výhradně jako zdroj obživy, oděvů, nástrojů apod. S příchodem domestikace některých druhů se zvířata stala závislá na přímé péči člověka a člověk musel za zvířata přijmout odpovědnost. Postupem času byl chov a držení zvířat promítnut i do zákonných norem. „*Z doby antiky pocházejí četné zmínky věnované péči o zvířata a zásadách jejich chovu,*“ stejně tak o chorobách zvířat a způsobu jejich léčení. Bylo vyžadováno, aby se zvířatům neublížovalo, a pokud je člověk usmrcoval, měl tak učinit rázně a co nejrychleji.

Vztahu člověka ke zvířatům se dále věnovala i pravidla náboženská. Středověké křesťanství, ačkoliv vycházelo z antropocentrického přístupu, který člověku přisuzoval vládu nad zvířaty, chápalo bezohledné zacházení se zvířaty jako prohřešek proti Bohu, který je stvořil.¹

Historický vývoj prodělalo i nazírání různých filozofických učení na postavení zvířete. Aristoteles v době antické zastával názor, že „*zvířata jakožto nižší tvorové byla stvořena pro člověka a mají mu sloužit.*“² Velmi výrazně zapůsobil svými myšlenkami René Descartes v 17. století. Zvířata přirovnává ke strojům a prohlašuje, že jsou to stvoření bez vědomí, myšlenek a pocitů a že nejsou schopna cítit bolest a utrpení. Toto pojetí na dlouhou dobu ovlivnilo Evropu a přispělo ke zneužívání zvířat.³ V praxi docházelo k provádění pokusů na zvířatech zaživa, a to bez jakýchkoliv ohledů nebo prostředků tisících bolest.⁴ Zásadní obrat potom přišel v 19. století, kdy Charles Darwin vědecky odůvodnil podobnosti mezi člověkem a zvířaty v oblasti vyšších mentálních schopností. Zvířata podle něj cítí potěšení a bolest, štěstí a strádání. „*Jeho vědecké závěry byly určitě jedním z impulsů pro vznik zcela nového ideálu nakládání člověka se zvířaty a pro vytváření první ochranné legislativy.*“⁵

Konečně se dostáváme až do moderní doby, ve které teprve začala být ve větší míře věnována pozornost otázkám práv zvířat a ochrany zvířat proti týrání.

¹ JEBAVÝ, L. a kol. *Etika chovu zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009, s. 5-7.

² PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 21.

³ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 37.

⁴ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 21.

⁵ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 41-42.

První legislativa na ochranu zvířat byla přijata ve Velké Británii v 19. století, což, můžeme říci, započalo novodobou éru právní ochrany zvířat.⁶

Čím dál tím větší vědecké poznání zvířat a s tím související měnící se vztah lidí ke zvířatům jde ruku v ruce s rozšiřováním jejich ochrany. Probíhají například výzkumy zabývající se tím, zda jsou zvířata schopna cítit bolest. Ačkoliv není možné přesně zjistit, jestli zvířata cítí bolest stejným způsobem jako lidé, podle vědců jsou schopna prožívat nějakou formu vědomé bolesti a někteří z nich dokonce zastávají názor, že je tak i u ryb.⁷

V roce 2012 podepsala skupina vědců z několika zemí Cambridgeskou deklaraci o vědomí (The Cambridge Declaration on Consciousness), ve které prohlašují, že provedené důkazy nasvědčují tomu, že „mimolidští“ živočichové (non-human animals), kterými jsou savci, ptáci a další tvorové včetně chobotnic, mají neurologické předpoklady k dosahování vědomých stavů.⁸

Ochranu zvířat a její zakotvení v právním řádu považují za velice důležitou. Významným krokem vpřed byla nedávná změna v soukromoprávním pojetí zvířete, jistě odrážející i přístup a potřeby společnosti, která přinesla jiné nahlížení na zvíře jako na živého tvora jeho oddělením od věci movité.

Jakkoliv se může zdát, že je oblast ochrany zvířat nyní na vrcholu, není tomu tak. Věda a postoj společnosti se budou nadále rozvíjet, což se, věřím, promítne i ve stále narůstající pozici zvířete. Můžeme ale říci, kde je ten pomyslný vrchol? Povede trend stále silnější ochrany zvířete třeba až k přiznání právní subjektivity těmto živým tvorům? Na to, co přinese budoucnost, si budeme muset počkat.

„Velikost a mravní pokrok národa se pozná podle toho, jak zachází se zvířaty.“

Mahátma Gándhí

⁶ JEBAVÝ, L. a kol. *Etika chovu zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009, s. 7.

⁷ *Fish Feel Pain. Now What?* [online]. Hakai magazine, 2018 [cit. 18.2. 2019]. Dostupné z: <https://www.hakaimagazine.com/features/fish-feel-pain-now-what/>

⁸ *The Cambridge Declaration on Consciousness* [online]. Francis Crick Memorial Conference [cit. 18.2. 2019]. Dostupné z: <http://fcmconference.org/img/CambridgeDeclarationOnConsciousness.pdf>

ÚVOD

Téma této práce je společensky aktuální, jelikož mezi veřejností roste zájem na ochraně zvířat v nejrůznějších oblastech nakládání s nimi. To je dáno tím, že zvíře již není vnímáno jako věc bez emocí, ale jako tvor schopný cítit bolest a utrpení.

Ve své práci se tedy budu věnovat právní úpravě ochrany zvířat. Zaměřovat se budu na české právní předpisy, ale jelikož tyto často vychází z norem mezinárodního práva, budu se zabývat i právem mezinárodním. Mým základním cílem je analyzovat tyto právní předpisy a postihnout ty pasáže, které považuji za podstatné. V případě, že daná oblast bude regulována mezinárodním právem, popíši dopad mezinárodní úpravy na úpravu českou, popřípadě využiji komparační metody.

Mým záměrem je dále postihnout problematiku v konkrétních oblastech z více možných úhlů pohledu, tudíž se nebudu zabývat jen popisem platné právní úpravy, ale také přidám názory na věc jak svoje, tak pokud možno i odborníků, nebo zmíním obecný náhled společnosti.

Pro zpracování práce a dosažení vytyčených cílů mi poslouží především odborná literatura a samozřejmě také znění právních předpisů, dále budu používat komentáře, které mi napomůžou k lepšímu pochopení jednotlivých ustanovení. V rámci daných oblastí budu vyhledávat relevantní judikaturu, a to české soudní soustavy, případně i Soudního dvora Evropské unie.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. V kapitole první nejprve vysvětlím základní pojmy, se kterými budu v práci později pracovat a jejichž objasnění je nezbytné pro pochopení dalších souvislostí. Vzhledem k tomu, že česká právní úprava se v podstatě odvíjí od úpravy mezinárodní, je mezinárodním právním pramenům souvisejícím s ochranou zvířat věnována hned kapitola druhá. Stěžejní kapitolou je kapitola třetí, kde se budu zabývat jednotlivými oblastmi nakládání se zvířaty, přičemž každá tato oblast je zahrnuta v jedné podkapitole. Jak napovídá samotný název diplomové práce, oblasti se budou týkat práva soukromého i veřejného. V kapitole čtvrté se zaměřím na orgány ochrany zvířat, do jejichž působnosti spadá ochrana zvířat proti týrání, a konečně v kapitole páté se zmíním o právní odpovědnosti za porušení povinností stanovených právními předpisy. V závěru potom shrnu poznatky, ke kterým jsem v průběhu vypracování této práce došla.

1 POJETÍ ZVÍŘETE V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

1.1 Pojem zvíře ve veřejném a soukromém právu

Právní předpisy pracují s pojmem zvíře velmi nejednotně. „*Různě vymezují jeho obsah a rozsah a různě též označují a vymezují jeho subkategorie.*“ Hlavním rozdílem v pojetí zvířete ve veřejném a soukromém právu je omezení nebo neomezení pojmu pouze na obratlovce.⁹

Nejenže soukromé a veřejné právo vymezuje rozdílně pojem zvíře, navíc „*i jednotlivé soukromoprávní a veřejnoprávní předpisy postrádají jednotné chápání tohoto pojmu. Kromě toho se často užívají vedle pojmu zvíře pojmy příbuzné, ať již širší, či užší – zejména živočich a zvěř.*“ Nejednotnost pojmosloví a velké množství různých kategorií zvířat vede k chaotičnosti v právním řádu¹⁰ a také může způsobit aplikační potíže v případě styčných bodů soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy.¹¹

Pojem zvíře je definován v zákoně České národní rady na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb. (dále jen „zákon na ochranu zvířat proti týrání“). Již v samotné preambuli zákona nalezneme, že zvíře je živý tvor schopný na různém stupni pociťovat bolest a utrpení.¹² § 3 písm. a) potom pojem zvíře konkrétněji vymezuje, když stanovuje, že zvířetem se rozumí „*každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo*“. Zvířetem obecně tedy podle tohoto zákona nejsou bezobratlí.¹³ Zákon ale také zvlášť vymezuje různé kategorie zvířat, mezi nimiž najdeme zvířata pokusná. U této kategorie je stanovena výjimka, jelikož se uvádí, že za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci a taktéž se poskytuje ochrana plodům savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud jsou nebo mají být použity k pokusům.¹⁴

Pojem zvíře nalezneme i v jiných právních předpisech veřejného práva. Tyto předpisy už ale neobsahují žádnou legální definici. Zákon na ochranu zvířat proti týrání „*je v zásadě subsidiárně aplikovatelný i na další předpisy veřejného práva, které nemají samostatnou definici zvířete, nevylučuje-li to smysl a účel*

⁹ MÜLLEROVÁ, H., *Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník*. České právo životního prostředí, 2014, č. 1, s. 9.

¹⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. §419-654. Velký komentář. Svazek III*. Praha: Leges, 2014, s. 231.

¹¹ MÜLLEROVÁ, H., *Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník*. České právo životního prostředí, 2014, č. 1, s. 24.

¹² Preambule zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹³ § 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁴ § 3 písm. j) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

zvláštního předpisu“.¹⁵

V důvodové zprávě k návrhu zákona na ochranu zvířat proti týrání v jeho původním vyhlášeném znění navrhovatelé uvádí, že „návrh zákona je zaměřen na ochranu obratlovců. Jiní živočichové jsou chráněni v určitém rozsahu obecně závaznými právními předpisy upravujícími ochranu přírody a ochranu volně žijících živočichů“. Zároveň také důvodová zpráva poukazuje na nutnost chovat se morálně a chránit veškeré formy života i nad rámec nezbytné právní úpravy.¹⁶

Otázkou ale je, do jaké míry jsou tak živočichové mimo obratlovce chráněni. Není pochyb o tom, že člověk má dodržovat určitá morální pravidla i ve vztahu ke všemu živému. Na druhou stranu ale žádná morální pravidla nelze nijak právně vymoci. Je snad něco víc pes než třeba hlemýžď, který patří mezi bezobratlé, a tudíž se na něj zákon na ochranu zvířat proti týrání nevztahuje? Vždyť hlemýžďi můžeme způsobit utrpení ve smyslu zákona na ochranu zvířat proti týrání stejně tak jako psu. Navíc v dnešní době jsou už zcela běžně i bezobratlí živočichové chováni v domácích podmínkách.

Možná je představa člověka v tomto ohledu trochu zkreslená, protože na první pohled vnímáme utrpení obratlovců, především savců, mnohem více než třeba právě těch hlemýžďů, kterých máme na zahradě desítky. Ne každý živočich je schopný nám dát navenek najevo fyzickou bolest nebo jiné utrpení. A většina takových právě patří mezi bezobratlé. I z tohoto důvodu je na jednu stranu obtížné si představit, že bychom byli podrobena nějaké právní odpovědnosti za způsobení utrpení například hmyzu. Na druhou stranu si ale myslím, že by zákon měl obsahovat určitou, byť jen obecnou, úpravu ochrany proti týrání nejen obratlovců ale i ostatních živočichů.

Novela zákona č. 77/2004 Sb.¹⁷ sice vložila do zákona na ochranu zvířat proti týrání § 2 odst. 2, podle kterého se zákaz týrání vztahoval přiměřeně i na jiné živočichy.¹⁸ To bylo možné, i podle důvodové zprávy k této novele, vyložit tak, že zákaz týrání se vztahoval i na bezobratlé.¹⁹ Znění tohoto paragrafu bylo ovšem

¹⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. §419-654. Velký komentář. Svazek III.* Praha: Leges, 2014, s. 231.

¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/tisky/t0615_02.htm

¹⁷ Zákon č. 77/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání
¹⁸ § 2 odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění účinném od 1. 3. 2004 do 30. 4. 2004

¹⁹ STEJSKAL, V. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost.* Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 479.

změněno novelou č. 77/2006 Sb.²⁰ Od účinnosti této novely se v § 2 odst. 2 zakazují všechny formy propagace týrání zvířat. Ustanovení o tom, že se zákaz týrání vztahuje přiměřeně i na jiné živočichy, bylo zcela vypuštěno.

Co se týče oblasti soukromého práva, současný občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb. (dále také jako „NOZ“), který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, používá pojem zvíře, ale nedefinuje ho. Nicméně první věta § 494 nám říká, že „*živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor*“.²¹ Z poukazu na povahu živého tvora dovodíme, jak ostatně je psáno i v důvodové zprávě, že soukromoprávní pojetí zvířete je mnohem širší a zahrnuje obratlovce i bezobratlé, pokud jsou schopni cítit bolest nebo stres.²²

V soukromém právu můžeme pozorovat významný posun z hlediska postavení zvířete. Na postavení zvířete se v historickém vývoji nahlíželo různými způsoby. Pokud bychom zašli až do daleké historie, do dob starověkého Říma, zjistili bychom, že zvířata byla v římském právu považována za věci. Věc v římskoprávním smyslu můžeme definovat jako „*hmotný celek, který má samostatnou existenci, ať už je živý (otrok, zvířata) nebo neživý (ostatní věci)*“.²³

Občanský zákoník z roku 1964²⁴ výslovně nezakotvil povahu zvířete, ale podle tehdejšího přístupu právní nauky byla zvířata zvláštním druhem věci movité. Naproti tomu nový občanský zákoník se již zcela odklonil od nazírání na zvíře jakožto na věc. Tuto změnu nazýváme tzv. dereifikací zvířete. Druhá věta § 494 NOZ uvádí: „*Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“

Můžeme tedy říci, „*že vedle osoby a věci existuje další samostatná kategorie živého zvířete, která není ani osobou, ani věcí. Přesto k této entitě mohou vznikat majetková práva – vlastnické, zástavní, zadržovací, nájemní apod. – obdobně jako k věcem.*“ Cílem nové zákonné úpravy a nového pojetí zvířete je ochrana zvířat a především vlastnického práva ke zvířatům. Ustanovení se tedy nezaměřuje pouze na samotné zvíře, ale i na jeho pána, a bere v ochranu i jejich vzájemný vztah a emoční vazbu. Ochrany těchto hodnot se občanský zákoník snaží dosáhnout vyjádřením, za jakých podmínek lze na zvířata aplikovat ustanovení o věcech. „*Bylo by např. v rozporu s povahou zvířete jako živého*

²⁰ Zákon č. 77/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²² MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. §419-654. Velký komentář. Svazek III.* Praha: Leges, 2014, s. 228-229

²³ KINCL, J., URFUS, V. *Římské právo.* Praha: Panorama, 1990, s. 113.

²⁴ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

tvora použit jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu.“²⁵ Naproti tomu ale třeba u zvířat chovaných pro hospodářský prospěch jejich zastavení bude přicházet v úvahu, jelikož nelze očekávat vytvoření citových vazeb. Při aplikaci ustanovení o věcech proto musíme vždy posuzovat individuálně konkrétní situaci se zřetelem na druh zvířete a citovou vazbu mezi zvířetem a jeho majitelem. Souhrnně vzato, v důsledku aplikace ustanovení o věcech nesmí být zvíře vystavováno pocitům úzkosti či strachu, nesmí mu být působena bolest, nesmí u něj vznikat stres ani docházet k jeho poškození nebo dokonce uhynutí.²⁶

Další omezení aplikovatelnosti ustanovení o věcech na živé zvíře spočívá v existenci speciálních zákonů. „Pokud speciální zákony stanoví něco jiného, musí jim obecná ustanovení o věcech v právním smyslu ustoupit.“²⁷

Oddělení pojetí zvířete od věci tedy pokládám za správné, protože přeci nemůžeme srovnávat tvora schopného určitých citových vazeb, vnímat bolest apod. s neživou věcí, a tudíž s ním ani stejně nakládat. Důvodem nové úpravy byl určitě i měnící se postoj společnosti ke zvířatům. K procesu dereifikace došlo v důsledku etického posunu v chápání vztahů lidí vůči ostatním tvorům, kteří jsou na rozdíl od neživých věcí cítícími bytostmi.²⁸

Jak už jsem uvedla, § 494 NOZ hovoří pouze o živém zvířeti. Z toho můžeme *a contrario*²⁹ dovodit, že mrtvé zvíře může být věcí v právním smyslu, pokud by bylo člověku nějakým způsobem užitečné hospodářsky, esteticky či jinak. Taktéž oddělené části zvířete, ať už byly odděleny za života zvířete nebo po jeho smrti, mohou být věcmi za stejných podmínek. Neboli musíme tu aplikovat § 489 NOZ, který věc v právním smyslu definuje.³⁰

1.1.1 Kategorie zvířat v soukromém právu

Soukromé právo dělí zvířata pro účely spojené zejména s vlastnickým právem ke zvířeti a s povinností nahradit škodu způsobenou zvířetem. Základní kategorií jsou zvířata divoká a domácí. Z hlediska soukromého práva jsou zvířata

²⁵ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. §419-654. Velký komentář. Svazek III.* Praha: Leges, 2014, s. 229-233.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat.* Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 15.

²⁸ MÜLLEROVÁ, H., *Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník.* České právo životního prostředí, 2014, č. 1, s. 18.

²⁹ Argumentum a contrario – jedno z pravidel logiky využívající se při interpretaci právních norem; jedná se o důkaz z opaku - vylučuje, aby byla platná negace platného tvrzení

³⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. §419-654. Velký komentář. Svazek III.* Praha: Leges, 2014, s. 229 – 233.

divoká, pokud náleží k nedomestikovanému druhu, což znamená, že celý druh žije zcela nebo převážně ve volné přírodě, byť jedinci těchto druhů mohou být chováni v zajetí. Domácí zvířata jsou pak ta, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části.

Divoká zvířata se dále dělí na tři podskupiny. Pro divoká zvířata žijící na svobodě platí, že nemají vlastníka a označují se tak jako zvířata bez pána. Zvířata zajatá jsou divoká zvířata chovaná člověkem, kterým se fyzickými překážkami brání v útěku. To znamená, že jsou trvale chována například v klecích či voliérách. Jako zkrocená zvířata označujeme taková zvířata, kterým se zpravidla trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něho samovolně zdržují, anebo se k němu pravidelně vrací.

Zvláštní kategorií jsou chovaná zvířata, která zahrnuje domácí zvířata i divoká zvířata zajatá nebo zkrocená, která mají vlastníka a která člověk chová. Podle účelu chovu rozlišujeme zvířata v zájmovém chovu, sloužící nám jako společník, a zvířata hospodářská, jež se chovají výlučně nebo hlavně k přímému hospodářskému prospěchu.³¹

1.1.2 Kategorie zvířat ve veřejném právu

Veřejnoprávní úprava rozděluje zvířata pro své vlastní účely do mnoha kategorií. Jen samotný zákon na ochranu zvířat proti týrání obsahuje jejich značné množství. V první řadě rozlišuje zvířata volně žijící, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jejich chovu v zajetí,³² a zvířata v lidské péči, která jsou přímo závislá na bezprostřední péči člověka.³³

Handicapovaná zvířata jsou volně žijící zvířata, která jsou v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně či trvale neschopna přežít ve volné přírodě.³⁴

Následující kategorie patří svým charakterem mezi zvířata v lidské péči.³⁵

Hospodářská zvířata jsou zvířata chovaná pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely. Zákon uvádí příkladný výčet druhů zvířat: skot, prasata,

³¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

³² § 3 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³³ § 3 písm. c) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁴ § 3 písm. f) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁵ STEJSKAL, V., LESKOVJAN, M. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 80.

ovce, kozy, koně, osli a jejich kříženci, drůbež, králíci, kožešinová zvířata, zvěř a jiná zvířata ve farmovém chovu, ryby, včetně zvířat produkovaných jako výsledek genetických modifikací nebo nových genetických kombinací.³⁶ Geneticky modifikovaná jsou zvířata, u nichž byl proveden cílený zásah do dědičné informace. Využívají se především v základním výzkumu v oblasti biologie či medicíny.³⁷ Zvláštností je poněkud rozdílná definice v zákoně o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „veterinární zákon“), který za hospodářská zvířata označuje zvířata využívaná převážně k chovu, výkrmu, práci a jiným hospodářským účelům. Rovněž uvádí příkladný výčet, do kterého řadí navíc i včely, ačkoli ty nejsou obratlovci.³⁸ Další předpisy pak pracují s tímto pojmem, aniž by jej vymezovali – zákon o zemědělství³⁹, zákon o krmivech⁴⁰.

Zvíře v zájmovém chovu je zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených, nebo v domácnosti. Je to zvíře, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník.⁴¹ Do této kategorie spadají mimo jiné druhy zvířat vyžadující zvláštní péči.

Druh zvířete vyžadující zvláštní péči je takový druh zvířete v zájmovém chovu, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení, případně ošetřování.⁴² Druhy takovýchto zvířat stanovuje vyhláška Ministerstva zemědělství a patří sem například jedovaté druhy plazů, všechny druhy primátů a všechny druhy šelem s výjimkou domestikovaných druhů.⁴³ Chov těchto druhů podléhá povolení krajské veterinární správy. Kritériem pro zařazení zvířat mezi druhy vyžadující zvláštní péči je náročnost chovu zvířete. Cílem je zamezit utrpení zvířete v důsledku neodborného zacházení a nedostatečného zabezpečení chovu, nikoliv stanovit zvířata nebezpečná pro člověka.⁴⁴

³⁶ § 3 písm. d) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁷ PETR, J. *Geneticky modifikované organismy. Sborník přednášek ze semináře pořádaného Ministerstvem zemědělství ČR a Českou zemědělskou univerzitou v Praze*. 2006, s. 21-22. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/17405/Sbornik_GMO_2006.pdf

³⁸ § 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

³⁹ Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství

⁴⁰ Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech

⁴¹ § 3 písm. e) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴² § 3 písm. g) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴³ § 2 odst. 1 a odst. 3 vyhlášky č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči

⁴⁴ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 37.

Další kategorií je toulavé zvíře, které je v lidské péči, ale není pod trvalou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a pohybuje se volně mimo své ustájení, výběhové prostory nebo mimo domácnost svého chovatele.⁴⁵

Pokud zvíře původně v lidské péči není pod dohledem žádné fyzické osoby a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo ho vyhnal, pak zákon označuje takové zvíře za opuštěné.⁴⁶

Poslední kategorie obsažená v zákoně na ochranu zvířat proti týrání je pokusné zvíře. Rozumí se jím živý obratlovec, s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům. Za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození. Za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci, čímž se toto ustanovení vymyká pojetí zvířete dle zákona na ochranu zvířat proti týrání.⁴⁷

V dalších veřejnoprávních předpisech nalezneme i jiné kategorie zvířat, přičemž některé z nich obsahují i definici kategorií, se kterými pracují, jiné nikoliv.

1.2 Pojem živočich

Pojem živočich najdeme ve více právních předpisech. Používá se v souvislosti s jedincem určitého živočišného druhu, jehož populace samostatně žijí ve volné přírodě. Pojem živočich je širší než pojem zvíře ve veřejném právu, jelikož pod něj patří vedle obratlovců i bezobratlí.⁴⁸

V zákoně České národní rady o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon o ochraně přírody a krajiny“) č. 114/1992 Sb. je obsažena definice v § 3 odst. 1 písm. d): „*volně žijící živočich (dále jen „živočich“)* je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince. Jedinec

⁴⁵ § 3 písm. h) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴⁶ § 3 písm. i) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴⁷ § 3 písm. j) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴⁸ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 16.

zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje.“.⁴⁹ Pod pojem živočich spadají tedy dle tohoto zákona i jedinci člověkem do volné přírody zavedení. Naopak jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu, tedy například by se jednalo o zdivočelou kočku, se nepovažuje za volně žijícího živočicha.⁵⁰

Obdobně a vždy pro účely daného zákona pracují s tímto pojmem také zákony: č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, a č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách.

1.3 Pojem zvěř

Specifický pojem používá zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb. pro některé druhy volně v přírodě žijících živočichů, které označuje jako zvěř. Zákon vymezuje zvěř jako obnovitelné přírodní bohatství a dále taxativně vyjmenovává jednotlivé živočišné druhy spadající pod tento pojem.

Druhy zvěře zákon dělí na dvě skupiny. První skupinu tvoří druhy, které *„nelze lovit podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, nebo druhy, které jsou zvláště chráněnými živočichy podle zvláštních právních předpisů“*. Takovými zvláštními právními předpisy jsou zákon o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. V § 2 písm. c) zákona o myslivosti najdeme kompletní výčet těchto druhů.

Druhou skupinu zahrnují druhy zvěře, které lze obhospodařovat lovem, neboli které je možné lovit. Tyto druhy zákon jmenovitě uvádí v § 2 písm. d) zákona o myslivosti.

Nutno ale doplnit, že zákon o myslivosti se nevztahuje na jedince druhů zvěře, kteří jsou drženi v uznaných farmových chovech a kteří jsou považováni za hospodářská zvířata.⁵¹

1.4 Pojem ryby a vodní organizmy

Dalšími pojmy, se kterými pracuje zejména zákon o rybářství

⁴⁹ § 3 odst. 1 písm. d) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁵⁰ STEJSKAL, V. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 21.

⁵¹ JANČÁROVÁ, I. a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 308.

č. 99/2004 Sb., jsou ryby a vodní organizmy. Zákon výslovně obecně nedefinuje pojem „ryby“, pouze vymezuje pojem „vybrané druhy ryb“, a to taxativním výčtem těchto druhů.⁵²

Vodním organizmem se rozumí „vodní živočich nebo vodní rostlina, která je zdrojem potravy ryb nebo je přirozenou součástí vodního prostředí.“⁵³

⁵² § 2 písm. r) zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství

⁵³ § 2 písm. h) zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství

2 OCHRANA ZVÍŘAT V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

2.1 Mezinárodní právo ochrany zvířat

Mezinárodní právo je důležitým nástrojem k řešení problémů na globální i regionální úrovni. Nepokrývá ale všechny oblasti životního prostředí, nýbrž upravuje pouze některé otázky ohrožování nebo poškozování složek životního prostředí.

Pramenem mezinárodního práva jsou

- a) mezinárodní úmluvy,
- b) mezinárodní obyčej jako výraz obecné praxe uznávané za právo,
- c) obecné právní zásady uznávané civilizovanými národy,
- d) soudní rozhodnutí mezinárodních a národních soudů v mezinárodněprávních otázkách.

Nejvýznamnějším pramenem a také nejčastěji se vyskytujícím jsou mezinárodní úmluvy,⁵⁴ kterým se také budu dále věnovat. Česká republika je smluvní stranou prakticky všech významných globálních a regionálních úmluv v oblasti ochrany životního prostředí.

Vztah norem mezinárodního a vnitrostátního práva upravuje článek 10 Ústavy, který obsahuje generální recepční klauzuli, jež byla do Ústavy vložena s přijetím ústavního zákona č. 395/2001 Sb., tzv. euronovely. Prostřednictvím této klauzule se mezinárodní smlouvy splňující podmínky dané v tomto článku stávají součástí českého právního řádu, „to znamená, že jsou vnitrostátně bezprostředně závazné s aplikační předností před zákonem.“⁵⁵

2.1.1 Mezinárodní úmluvy na ochranu zvířat v lidské péči

V oblasti ochrany zvířat chovaných v lidské péči byl přijat systém dohod Radou Evropy⁵⁶ v průběhu uplynulých více než čtyřiceti let. Tyto dohody výrazně ovlivnily i podobu unijního práva, když je Evropská unie implementovala do svých sekundárních legislativních norem. „Společným prvkem všech dohod je poměrně nízká až nulová kontrolovatelnost a vynutitelnost společných závazků.“

⁵⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 98 a 113-115.

⁵⁵ Tamtéž, s. 143-145.

⁵⁶ Rada Evropy je mezinárodní celoevropská organizace, která zajišťuje spolupráci členských států zejména v oblasti podpory demokracie a ochrany lidských i sociálních práv a svobod. Česká republika se k Radě Evropy připojila 30. června 1993.

Přesto jejich význam spočívá v jejich materiálním obsahu, poskytujícím základ pro implementaci jejich pravidel do práva Evropské unie. Unijní právo převzatá pravidla činí prostřednictvím jeho právních nástrojů závaznými.⁵⁷

Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

Jde o nejstarší dohodu v rámci systému dohod, jež byla přijata v Paříži dne 13. 12. 1968, v platnost vstoupila dne 20. 2. 1971. Její dodatek byl přijat ve Štrasburku 10. 5. 1979 a v platnost vstoupil 7. 11. 1989. Pro Českou republiku vstoupila dohoda v platnost dne 24. 3. 1999.

Vztahuje se na všechny obratlovce, přičemž upravuje podmínky zacházení s nimi při mezinárodní přepravě. Podle článku 1 odst. 1 se mezinárodní přepravou rozumí „*jakýkoli přesun z jedné země do druhé, s výjimkou cest kratších než 50 km a přesunů mezi jednotlivými členskými státy Evropského společenství.*“⁵⁸

Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

Tato dohoda byla přijata ve Štrasburku 10. 3. 1976 a vstoupila v platnost 10. 9. 1978. Dodatkový protokol byl přijat v roce 1992. Pro Českou republiku vstoupila dohoda v platnost dne 24. 3. 1999.

„*Tato dohoda se vztahuje na výživu, ošetřování a ustájení zvířat, zvláště v moderních systémech intenzivních chovů.*“ Dohoda směřuje k ochraně zvířat držných pro produkci potravin nebo jiných produktů.⁵⁹

Na základě dohody je zřízen Stálý výbor, který vypracovává doporučení pro smluvní strany provádějící zásady stanovené dohodou a může také poskytovat smluvním stranám konzultativní rady.⁶⁰

Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat

Tato dohoda byla přijata ve Štrasburku dne 10. 5. 1979 a vstoupila v platnost 11. 6. 1982. Pro Českou republiku vstoupila v platnost 21. 9. 2003.

Dohoda popisuje podmínky dodání zvířat na jatky, držení zvířat na jatkách a požadavky na jejich porážení. Připouští také provádění porážek dle náboženských rituálů.⁶¹

⁵⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 155-160.

⁵⁸ Tamtéž, s. 156.

Článek 1 odst. 1 Evropské dohody o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

⁵⁹ Článek 1 a 2 Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

⁶⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 157.

⁶¹ Tamtéž, s. 158.

Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

Dohoda byla přijata dne 18. 3. 1986 ve Štrasburku a v platnost vstoupila 1. 1. 1991. K dohodě byl přijat dodatkový protokol v roce 1998. Česká republika k dohodě přistoupila 1. 10. 2003.⁶²

Členské státy se v ní zavazují používat zvířata k pokusům pouze tam, kde je to nezbytné a nejdou použít alternativní metody, a jen pokud to přinese celkový prospěch člověku nebo zvířatům.⁶³

Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu

Dohoda byla přijata ve Štrasburku dne 13. 9. 1987 a vstoupila v platnost 1. 5. 1992. Pro Českou republiku vstoupila v platnost 24. 3. 1999.

Zvířetem v zájmovém chovu je podle článku 1 odst. 1 dohody „*každé zvíře držené či určené k držení člověkem, zejména v jeho domácnosti, pro jeho potěšení a jako společník.*“ V dohodě najdeme ustanovení o zásadách držení zvířat, o podmínkách výcviku, obchodování se zvířaty, provádění chirurgických zákroků, dále obsahuje podmínky utrácení zvířat nebo opatření k omezení počtu toulavých zvířat.

V rámci Evropy se jedná o zatím jediný mezinárodní předpis upravující podmínky ochrany a péče o zájmová zvířata, neboť předpisy Evropské unie se na uvedené druhy vztahují jen tehdy, pokud se jedná o komerční účely.⁶⁴

2.1.2 Mezinárodní úmluvy na ochranu volně žijících zvířat

Podstatou mezinárodních úmluv v této oblasti je snaha o ochranu biodiverzity a za účelem jejího dosažení úmluvy regulují druhovou ochranu živočichů. Ochrana se tudíž poskytuje nikoli zvířecím jedincům (jako v případě úmluv Rady Evropy), ale volně žijícím živočichům jakožto druhům a populacím „*s cílem zachovat jejich biologickou rozmanitost záchranou před vyhubením, stabilizací populací a případně udržitelným využíváním.*“ Předmětem druhové ochrany jsou živé organizmy, neživé organizmy a části těl a výrobky z nich.

Úmluva o biologické rozmanitosti

Tato úmluva, která se řadí k nejvýznamnějším mezinárodním úmluvám

⁶² Tamtéž, s. 158.

⁶³ Preambule Evropské dohody o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

⁶⁴ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 159.

v oblasti životního prostředí, byla sjednána na Konferenci OSN o životním prostředí a udržitelném rozvoji (UNCED) v Rio de Janeiru v roce 1992. V platnost vstoupila 29. 12. 1993. Pro Českou republiku vstoupila v platnost 3. 3. 1994 (Úmluva byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 134/1999 Sb.).

Článek 2 Úmluvy obsahuje definici pojmu biodiverzita: „*variabilita všech žijících organismů včetně, mezi jiným, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů.*“

Úmluva stanoví požadavek ochrany a rozumného využívání druhového bohatství, monitorování stavu biodiverzity na území smluvních států a zajištění vhodných opatření na ochranu biodiverzity, včetně minimalizace nepříznivých vlivů lidských činností.⁶⁵

Úmluva primárně vychází ze zásady ochrany *in situ*, což znamená, že druhy se mají uchovávat na místech přirozeného výskytu ve volné přírodě. „*Bohužel pro mnoho vzácných druhů není již ochrana in situ v důsledku zvyšujícího se negativního vlivu člověka možná.*“ Je-li zbytková populace málo početná na to, aby ve volné přírodě přežila, nastupuje ochrana *ex situ*, tedy ochrana a záchranná opatření realizovaná v umělých podmínkách v lidské péči. Příkladem skutečného ochrany *ex situ* jsou zoologické zahrady, genové banky nebo záchranné stanice, ale i záchranný přenos v rámci volné přírody z jedné lokality do jiné.⁶⁶

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy fauny a flóry (CITES)

Úmluva byla podepsána v rámci Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) ve Washingtonu 3. 3. 1973. V platnost vstoupila 1. 7. 1975. Pro ČSFR vstoupila v platnost dne 28. 5. 1992 a Česká republika převzala závazky z ní vyplývající od 1. 1. 1993. V současné době je CITES zajišťována prostřednictvím zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, jež doplňuje nařízení Rady č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.⁶⁷

Jde o globální mezinárodní smlouvu na ochranu biodiverzity, která je významným nástrojem světové strategie ochrany přírody. Smluvní státy uznávají,

⁶⁵ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 349-351.

⁶⁶ Tamtéž, s. 350.

MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 161.

⁶⁷ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 344-346.

že volně žijící živočichové a planě rostoucí rostliny jsou nenahraditelnou součástí přírodních systémů Země, které musí být chráněny pro současnou generaci i pro příští generace, a že pro záchranu ohrožených druhů před jejich nadměrným využíváním mezinárodním obchodem je nezbytná mezinárodní spolupráce.⁶⁸

Účelem Úmluvy je tedy postavit mezinárodní obchod s ohroženými druhy pod společnou kontrolu smluvních států, aby se docílila ochrana těchto druhů před úplným vyhynutím nebo vyhubením ve volné přírodě následkem jejich bezohledného získávání pro obchodní účely.

Předmětem ochrany jsou ohrožené nebo potenciálně ohrožené druhy na přežití ve volné přírodě, se kterými se obchoduje v mezinárodním měřítku.⁶⁹ Jedná se o více než 5000 druhů zvířat a kolem 28 000 taxonů rostlin.⁷⁰ Podle nařízení č. 338/97 se regulace obchodu vztahuje nejen na živé živočichy, ale také na neživé a rovněž na jejich části a výrobky z nich, jakož i na jakékoli jiné zboží, u něhož je podle průvodních dokumentů nebo označení patrné, že obsahuje části živočichů druhů uvedených v přílohách nařízení. Všechny tyto předměty regulace nařízení označuje souhrnně jako exemplář.⁷¹

Na exempláře živočichů narozených a odchovaných v zajetí se vztahuje řada odchylek a výjimek spočívajících v tom, že předepsané doklady CITES lze získat za mnohem mírnějších podmínek než pro exempláře odebrané z přírody.⁷² Úmluva CITES je prováděna prostřednictvím k tomu zmocněných výkonných, vědeckých a kontrolních orgánů.⁷³ Povinnost států zřídit tyto orgány jsou dány článkem 9 Úmluvy a články 13 a 14 nařízení. Hlavním výkonným orgánem v České republice je Ministerstvo životního prostředí, které má hlavní odpovědnost za provádění nařízení. Regionálními výkonnými orgány jsou krajské úřady s působností v oblasti vnitrostátního a vnitrounijského obchodu a registrace

⁶⁸ Preambule Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

⁶⁹ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 345.

⁷⁰ KUČERA, J. a kol. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 6 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

⁷¹ Článek 2 písm. t) a písm. u) nařízení Rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

⁷² KUČERA, J. a kol. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 20 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publicace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

⁷³ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 346.

exemplářů CITES.

Vědeckým orgánem s celostátní působností je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Hlavní úlohou tohoto orgánu je posouzení, zda vývoz či dovoz exemplářů nebude mít škodlivý účinek na zachování druhu.⁷⁴ Vychází při tom z informací o rozšíření druhu, velikosti populace a dalších ekologických a biologických parametrech a z informací o míře obchodu s daným druhem.⁷⁵

Speciálním kontrolním orgánem pro CITES je Česká inspekce životního prostředí.⁷⁶ Dále je ke kontrole exemplářů oprávněna Celní správa ČR. Celní úřady provádějí kontrolu při celním dohledu v okamžiku dovozu, vývozu, zpětného vývozu a tranzitu, zadržují exempláře, pokud zjistí porušení nařízení nebo zákona, a ve spolupráci s veterinární správou kontrolují, zda exemplář odpovídá údajům uvedeným na dokladech CITES.⁷⁷ Orgány činné v trestním řízení potom vyšetřují neoprávněné nakládání s ohroženými druhy živočichů podle trestního zákoníku.⁷⁸

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť

Úmluva byla sjednána Radou Evropy v Bernu 19. 9. 1979, podle toho často také nazývána Bernská úmluva. V platnost vstoupila 1. 6. 1982. Česká republika se stala smluvní stranou 1. 6. 1998, text úmluvy byl vyhlášen ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 107/2001. Základními předpisy upravujícími závazky z této smlouvy jsou zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon na ochranu zvířat proti týrání a zákon o myslivosti.⁷⁹

Cílem Úmluvy je ochrana planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a jejich přírodních stanovišť, a to zejména těch druhů a stanovišť, jejichž ochrana vyžaduje spolupráci několika států, a podpora takové spolupráce. *„Zvláštní důraz se klade na ohrožené a zranitelné druhy, včetně ohrožených a zranitelných*

⁷⁴ Povinnosti vědeckého orgánu jsou stanoveny v člancích 3 a 4 Úmluvy.

⁷⁵ KUČERA, J. a kol. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 13 a 17 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

⁷⁶ § 30 odst. 1 zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

⁷⁷ § 25 odst. 5 písm. a) a písm. c) a § 26 odst. 3 písm. a) a písm. b) zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

⁷⁸ KUČERA, J. a kol. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2010, s. 38-39 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

⁷⁹ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 352-353.

*stěhovavých druhů.*⁸⁰ Smluvní strany mají povinnost uvést svou legislativu v soulad se smluvními ustanoveními, ochranu přírody zařadit do celostátní politiky a podporovat mezinárodní spolupráci.⁸¹ Součástí Úmluvy jsou čtyři přílohy se seznamy ohrožených druhů a zakázaných způsobů lovu.⁸²

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů

Byla sjednána 23. 6. 1979 v rámci Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) v Bonnu, proto je nazývána také jako Bonnská úmluva. V platnost vstoupila 1. 11. 1983. Česká republika je smluvní stranou od 1. 5. 1994 (Sdělení MZV č. 127/1994 Sb.). Požadavky Úmluvy provádí zákon o ochraně přírody a krajiny.⁸³

Jejím cílem je „ochrana stěhovavých druhů živočichů, a to nejen ptáků, ale i savců, ryb a bezobratlých, v celém areálu jejich rozšíření, tj. na hnízdištích, tahových cestách i zimovištích.“⁸⁴ Podle článku 1 Úmluvy znamená stěhovavý druh „celou populaci nebo kteroukoli geograficky oddělenou část populace jakéhokoliv druhu nebo nižšího taxonu volně žijících živočichů, pro něž platí, že významná část jejich příslušníků cyklicky a předvídatelně překračuje jednu nebo více hranic jurisdikce státu.“⁸⁵

Ochrana stěhovavých druhů se má zabezpečit zajištěním bezprostřední ochrany kriticky ohrožených druhů, spoluprací států při výzkumu a sjednáváním dohod a memorand, které rozvíjejí úzkou spolupráci areálových států a zabezpečují ochranu konkrétního druhu či skupiny druhů.⁸⁶

Součástí Bonnské úmluvy jsou dvě přílohy, kde jsou uvedeny druhy živočichů, na něž se Úmluva vztahuje. Příloha I vyjmenovává druhy kriticky ohrožené v celém areálu jejich rozšíření nebo na jeho významné části. Státy s výskytem takových druhů by měly zakázat jejich úmyslné zabíjení a poškozování, měly by zajistit ochranu jejich stanovišť a omezovat vlivy znesnadňující jejich migraci. V příloze II jsou vyjmenovány druhy, pro které jsou

⁸⁰ Článek 1 Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť

⁸¹ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 352.

⁸² MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 163.

⁸³ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 346-348.

⁸⁴ *Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bonnska_umluva

⁸⁵ Článek 1 odst. 1 písm. a) Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů

⁸⁶ *Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bonnska_umluva

za účelem jejich ochrany uzavírány mezinárodní dohody. „V současnosti je v rámci Bonnské úmluvy v platnosti celkem 19 memorand porozumění a 7 dohod týkajících se netopýrů, ptáků, slonů, velryb, mořských želv a mnoha dalších.“ Česká republika přistoupila jen ke třem následujícím:

• **Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS)**

Dohoda vstoupila v platnost v roce 1994 a v témže roce k ní přistoupila i Česká republika (Sdělení MZV č. 208/1994 Sb.).

Jejím cílem je zajistit ochranu „populací všech evropských druhů netopýrů, kteří jsou jednou z nejohroženějších skupin obratlovců vůbec, neboť citlivě reagují na nepříznivé změny v prostředí. V ČR se vyskytuje celkem 21 druhů netopýrů zahrnutých v Dohodě.“⁸⁷

• **Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků (AEWA)**

Dohoda vstoupila v platnost v roce 1999, Česká republika ji ratifikovala v roce 2006.⁸⁸

Předmětem ochrany jsou populace vodních ptáků a jejich stanoviště „od hnízdišť v Evropě a přiléhající části Asie, přes tahové cesty a shromaždiště ptáků až po zimoviště na africkém kontinentu. V ČR se vyskytuje celkem 76 druhů zahrnutých v Dohodě.“⁸⁹

• **Memorandum porozumění o ochraně a managementu středoevropské populace dropa velkého (Great Bustard MoU)**

Memorandum bylo sjednáno 27. 6. 2000 a Česká republika se připojila v roce 2008.⁹⁰

Jedná se o dohodu zaměřenou na záchranu populace dropa velkého ve střední Evropě, jejíž početnost v uplynulých zhruba 30 letech dramaticky poklesla. Středoevropské země mají spolupracovat při zajištění jeho ochrany.⁹¹

⁸⁷ Bonnská úmluva [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2019 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-umluvyy/bonnska-umluva/>

⁸⁸ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 349.

⁸⁹ Bonnská úmluva [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2019 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-umluvyy/bonnska-umluva/>

⁹⁰ ČR se připojila k memorandu o ochraně dropa velkého ve střední Evropě [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2008 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_tz080218drop

⁹¹ Bonnská úmluva [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2019

2.2 Ochrana zvířat v právu Evropské unie

Prameny unijního práva jsou obsaženy v primárních i sekundárních legislativních normách a dále je tvoří mezinárodní úmluvy, ke kterým Evropská unie přistoupila.

Z primárního práva se oblasti životního prostředí dotýká Smlouva o Evropské unii (SEU) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU).⁹²

Smlouva o Evropské unii prohlašuje ochranu životního prostředí jedním ze základních cílů EU jak ve své preambuli, tak v článku 3 odst. 3.⁹³

Ještě významnějším pramenem primárního práva je Smlouva o fungování Evropské unie. Ta v článku 13 zakotvuje požadavek zajistit dobré životní podmínky zvířat jako vnímajících bytostí při provádění politik Unie v oblastech zemědělství, rybolovu, dopravy, vnitřního trhu, výzkumu a technologického rozvoje a vesmíru.⁹⁴ Pojem zvířata ale není v primárním právu výslovně definován. Na základě sekundárních aktů bychom mohli říci, že se zvířaty obvykle rozumí obratlovci, nicméně není vyloučené, že Smlouva zahrnuje pod ochranu i nižší živočichy. Právní základ unijního práva v oblasti ochrany zvířat v lidské péči tvoří již zmíněný článek 13 a v případě hospodářských zvířat hlava třetí SFEU s názvem Zemědělství a rybolov a v oblasti ochrany volně žijících živočichů hlava dvacátá SFEU s názvem Životní prostředí.⁹⁵

Mezi prameny sekundárního unijního práva patří směrnice, nařízení a rozhodnutí, právně nezávazná jsou doporučení a stanoviska. Nejčastějšími z těchto pramenů jsou směrnice a nařízení.⁹⁶ Sekundárními prameny se budu dále zabývat podrobněji.

2.2.1 Ochrana zvířat v sekundárních pramenech Evropské unie

Sekundárních pramenů Evropské unie z mnoha oblastí ochrany zvířat je celá řada, a tudíž zde uvedu jen některé.

Na úseku ochrany zvířat v lidské péči se jedná o právní předpisy upravující

[cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-umluvny/bonnska-umluva/>

⁹² DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 149-151.

⁹³ Preambule a článek 3 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii

⁹⁴ Článek 13 Smlouvy o fungování Evropské unie

⁹⁵ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 167-169.

⁹⁶ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 152.

zejména přepravu zvířat, využití zvířat pro pokusné účely či pro hospodářské účely a usmrcování zvířat.

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností upravuje podmínky přepravy živých obratlovců pro obchodní účely se záměrem poskytnout jim ochranu před zraněním nebo jiným utrpením, ke kterému by mohlo při přepravě dojít.

Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování stanovuje pravidla pro usmrcování zvířat určených pro získávání živočišných produktů. Nevztahuje se na usmrcování v rámci pokusů, při lovu, při utracení prováděném veterinářem a v některých dalších případech.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely upravuje ochranu zvířat používaných ve výzkumu, vzdělávání a odborné přípravě.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1223/2009 o kosmetických přípravcích zakazuje provádět na zvířatech v Evropské unii zkoušky přípravků nebo jejich přísad a také zakazuje uvádět na trh Evropské unie přípravky, které byly testovány na zvířatech.⁹⁷

Následují sekundární předpisy z oblasti ochrany volně žijících živočichů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků zakotvuje druhovou a územní ochranu všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na evropském území členských států.⁹⁸ Směrnice zakazuje používání takových metod odchytu nebo usmrcení, které vedou k chytání nebo usmrcování velkého množství ptáků nebo jejichž použití by mohlo způsobit vymizení druhů v určitých územích.⁹⁹ Dále ukládá členským státům vyhlásit zvláště chráněné oblasti určené pro ochranu ohrožených druhů. Tento požadavek se na území České republiky provádí vymezením ptačích oblastí pro druhy ptáků určené nařízením vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy

⁹⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 172-174.

⁹⁸ Článek 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků

⁹⁹ Článek 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků

a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti.¹⁰⁰ Jednotlivá ptačí území jsou vyhlášována samostatně formou nařízení vlády a pro zajištění jejich ochrany je možné v nařízení stanovit činnosti vázané na souhlas orgánu ochrany přírody. Celkem bylo v České republice vyhlášeno 41 ptačích oblastí.¹⁰¹

Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin se věnuje druhové a územní ochraně přírody. Má přispět k ochraně a uchování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť. Územní ochrana zahrnuje vyhlášení evropsky významných lokalit za účelem ochrany ohrožených druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů.¹⁰²

Směrnice Rady 1999/22/ES o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách. Cílem této směrnice je ochrana volně žijících živočichů a zachování biologické rozmanitosti tím, že členské státy přijmou opatření pro udělování licencí zoologickým zahradám a pro dohled nad nimi. Zoologické zahrady nemají sloužit pouze pro vystavování zvířat veřejnosti, ale mají se aktivně účastnit výzkumu, z něhož vzejde prospěch pro ochranu druhů.

Další uvedené sekundární předpisy směřují k ochraně živočichů před nehumánními způsoby lovu prostřednictvím zákazu nebo omezení dovážet živočichy nebo výrobky z nich na území Evropské unie pro obchodní účely.

Nařízení Rady (EHS) č. 348/81 o společných pravidlech pro dovoz produktů z velryb a ostatních kytovců zakazuje dovážet výrobky a produkty z kytovců pro komerční účely. Toto nařízení bylo fakticky nahrazeno ***nařízením č. 338/97/ES, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi***, upravujícím pravidla Úmluvy CITES.

Ochraně tuleňů je zase věnována ***směrnice Rady č. 83/129/EHS, o dovozu kůží z některých tuleních mláďat a výrobků z nich do členských států***, zakazující komerční dovoz kůží bělosrstých mláďat tuleňů grónských a mláďat s modrými zády čepcolů hřebenatých a výrobků z takových kůží na území Evropské unie.

¹⁰⁰ STEJSKAL, V. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 240-242.

¹⁰¹ *Ptačí oblasti* [online]. Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2019 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ptaci_oblasti

¹⁰² DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 360.

Stanovený zákaz byl časově neomezeně prodloužen směrnicí č. 89/370/EHS. ***Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009, o obchodování s produkty z tuleňů***, ve znění pozměňovacího nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/1775¹⁰³, omezuje dovoz produktů z tuleňů na území Evropské unie.¹⁰⁴

¹⁰³ Zákaz dovážení produktů z tuleňů daný nařízením č. 1007/2009 byl napaden Kanadou a Norskem u Světové obchodní organizace (WTO) v roce 2009 s tím, že je v rozporu s dohodou GATT a některými dalšími dohodami. WTO jejich stížnosti proti zakazu jako takovému zamítla a potvrdila, že nařízení sleduje legitimní cíle dané veřejným zájmem na ochraně tuleňů. Nicméně shledala, že dvě stanovené výjimky z tohoto zakazu jsou problematické, neboť by mohly mít diskriminační účinky, čímž porušují některá ustanovení GATT. V návaznosti na rozhodnutí WTO předložila Komise návrh na změnu stávajícího režimu. Následně bylo nové znění, které jednu z těchto výjimek ruší a u druhé výjimky stanovuje jasnější podmínky, přijato Parlamentem a Radou a po jeho vyhlášení je použitelné od 18. října 2015.

(WTO cases [online]. European Commission, 2016 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/wtodispute/show.cfm?id=475&code=2>;

Obchodování s produkty z tuleňů: úprava zakazu EU podle pravidel WTO [online]. Rada Evropské unie, 2015 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z:

<https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2015/10/01/seal-products/>)

¹⁰⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 401-403.

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA NAKLÁDÁNÍ SE ZVÍŘATY

3.1 Zvíře jako předmět majetkových vztahů

Obecně lze na zvířata aplikovat ustanovení o věcech, pokud to neodporuje jejich povaze jako živého tvora a pokud neexistuje speciální ustanovení. Občanský zákoník se věnuje hlavně úpravě zvířete jako předmětu vlastnictví.

3.1.1 Vlastnictví divokých zvířat

Divoká zvířata žijící na svobodě nemají vlastníka, a tudíž nejsou objektem vlastnického práva. Jedná se o zvěř i jiné živočichy žijící ve volné přírodě ve svém přirozeném prostředí. Zrovna tak volně žijící živočichové zdržující se na něčím pozemku nejsou vlastnictvím vlastníka pozemku. *„Totéž ale platí i o zvířatech volně žijících v přírodě, i když pro ně zdejší přírodní podmínky nejsou přirozeným prostředím.“* Například se bude jednat o zvíře, které uniklo z vlastníka chovu a dosáhlo svobody. Přivlastnění těchto zvířat je možné, jen pokud to nevyklučují zvláštní právní předpisy, popřípadě za podmínek stanovených těmito předpisy. Otázce přivlastňování volně žijících zvířat se budu věnovat v další podkapitole.

Divoké zvíře může být zajato, nevyklučují-li to zvláštní právní předpisy. Tímto k divokému zvířeti vzniká vlastnické právo. Samozřejmě může vlastnictví k divokému zvířeti vzniknout i jiným způsobem, jako třeba smlouvou, v případě, že divoké zvíře má již vlastníka – čili jedná se o zvíře zajaté nebo zkrocené.

§ 1046 odst. 2 NOZ říká, že: *„zajaté zvíře se stane zvířetem bez pána, jakmile získá svobodu a jeho vlastník je bez prodlení a soustavně nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zajmout.“* Stíháním tu zákonodárce míní hlavně stíhání faktické. V úvahu se musí vzít ale i jiné způsoby, které můžeme podřadit pod výraz „hledání“, například vyvěšení letáků s oznámením o hledaném zvířeti. Jestliže tedy zvíře unikne a vlastník jej žádným způsobem nestíhá, ztrácí k němu jeho vlastnické právo. Zároveň ale druhá věta odstavce 2 stanoví, že vlastnické právo nezanikne, je-li zvíře označeno takovým způsobem, že lze jeho vlastníka zjistit. Způsob označení není výslovně upraven, ale v úvahu připadá celá řada moderních způsobů, jako je čipování, tetování a podobně. Pravděpodobně by ale mohly nastat komplikace, pokud by zvíře bylo označeno třeba elektronickým obojkem, který lze snadno sundat. Nálezce může tvrdit, že zvíře označeno nebylo,

a mohou tak vzniknout spory.

Zvláštní ustanovení zakotvuje zákoník také ohledně zkrocených zvířat. Zkrocené zvíře je původně divoké, které si vytvořilo tak silné pouto ke svému pánovi, že se k němu samo vrací, aniž by bylo drženo nějakou fyzickou překážkou. Vychází se z předpokladu, že ztratí-li takové zvíře pud k návratu, přestává patřit jeho vlastníkov. Občanský zákoník stanoví v § 1047 odst. 1 podmínky pro to, aby se zkrocené zvíře stalo zvířetem bez pána: „zkrocené zvíře, které vlastník nestíhá a které se ani samo k vlastníkov v přiměřené době nevrátí, ač mu v tom nikdo nebrání, se stává zvířetem bez pána“ Vzhledem k tomu, že určení přiměřené doby návratu by bylo velmi subjektivní, je vhodné, aby zákoník upravil i délku této doby. Je stanovena nevyvratitelnou právní domněnkou na šest týdnů. Uplynutí této doby zakládá možnost si zvíře přisvojit. Jednou z daných podmínek je, že zvířeti nesmí nikdo bránit v návratu. Kdyby tomu tak bylo a zvíře by někdo zadržoval, z logiky věci by nemohla šesti týdenní doba doběhnout. I zde zákon vylučuje použití prvního odstavce, pakliže je zvíře označeno a na základě označení je možné zjistit vlastníka.¹⁰⁵

Vyplývá tedy, že za situace, že je zajaté nebo zkrocené zvíře označeno, při jejich vymanění se z vlastníkovy moci není podstatné, jak dlouho jsou mimo vliv člověka. Vlastnické právo vlastníka nezaniká. Spíše bych se ale přiklonila k tomu, aby i za situace, že je zvíře označeno, byla dána určitá doba, byť určitě delší než šest týdnů, po jejímž uplynutí by vlastnické právo zaniklo. Například v případě ochočeného srnce, který ztratí potřebu se držet u člověka, nevidím důvod, aby po určité době žití v jeho přirozeném prostředí byl stále ve vlastnictví jeho pána jenom proto, že byl označen.

3.1.2 Přivlastnění zvířat

3.1.2.1 Přivlastnění volně žijících zvířat

Jak jsem uvedla v předchozí podkapitole, ne každé zvíře může být předmětem věcných práv, zejména práva vlastnického. Obecně můžeme říci, že volně žijící živočichové jsou z vlastnického práva vyloučeni. Existují ale zákonné výjimky, které za splnění jimi daných podmínek umožňují nabýt vlastnictví k takovému živočichovi.¹⁰⁶ Příkladem lze uvést ustanovení § 56 zákona

¹⁰⁵ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 146-152.

¹⁰⁶ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu.* Praha: Academia, 2013, s. 394.

č. 114/1992 Sb., které stanovuje výjimky ze zákazů podle tohoto zákona u zvláště chráněných druhů živočichů (mimo jiné zákaz takové druhy chovat a držet). Výjimka může být povolena v případě, že jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, anebo v zájmu ochrany přírody.¹⁰⁷ Orgán ochrany přírody povolí výjimku například tehdy, když se někdo ujme mláděte ohroženého druhu, jež vypadlo z hnízda a nebylo schopno se samo žít.¹⁰⁸

Ve spojitosti s divokými zvířaty dochází k přivlastnění zejména při výkonu práva myslivosti nebo rybolovu. Právo myslivosti je definováno v zákoně o myslivosti v § 2 písm. h) jako „*souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků*“. Ten, kdo vykonává právo myslivosti, má právo si ulovenou zvěř přivlastnit. To samé platí o nalezené uhynulé zvěři.¹⁰⁹

Obdobně je také upraven výkon rybářského práva v § 2 písm. f) zákona č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o rybářství“). Je to „*činnost v rybářském revíru povolena právnické nebo fyzické osobě příslušným orgánem státní správy rybářství, spočívající v plánovitém chovu, ochraně, lovu a přisvojování si ryb, popřípadě vodních organismů, jakož i v užívání pobřežních pozemků v nezbytném rozsahu*“.¹¹⁰

V případě těchto práv tedy vlastnictví k volně žijícímu živočichovi vznikne jeho legální okupací, a to odchytem či ulovením. Samozřejmě pokud dojde při lovu nebo odchytu k usmrcení jedince, dojde sice k jeho přivlastnění, ale už jako věci v právním smyslu, nikoli zvířete.¹¹¹

3.1.2.2 Přivlastnění domácích zvířat

Občanský zákoník obsahuje pouze úpravu přivlastnění věci. „*Věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci.*“¹¹²

Zákoník v § 1048 udává podmínky, za kterých se domácí zvíře považuje za

¹⁰⁷ § 56 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

¹⁰⁸ V souvislosti s tím viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 9. 2008, čj. 1 As 30/2008-49.

¹⁰⁹ § 2 písm. h) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

¹¹⁰ § 2 písm. f) zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství

¹¹¹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 394.

¹¹² § 1045 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

opuštěné (a tudíž nikomu nepatří): „domácí zvíře se považuje za opuštěné, pokud je z okolností zřejmý vlastníkův úmysl zbavit se zvířete nebo je vyhnat“.¹¹³ Úmysl vlastníka zbavit se zvířete nebo jej vyhnat můžeme spatřit třeba při uvázání zvířete v lese, nebo pokud je zvíře hladové, hubené apod.¹¹⁴

Ve spojitosti s ustanovením o přivlastnění věci (v návaznosti na § 494 NOZ) dovodíme, kdy je možné nabýt vlastnické právo k domácímu zvířeti přivlastněním. To samé platí i o zvířeti v zájmovém chovu, neboť ne každé zvíře v zájmovém chovu je zvířetem domácím.¹¹⁵

3.1.3 Opuštění zvířete

Opuštění zvířete jako živého tvora určitě není jednání, které by bylo možné srovnávat s opuštěním movité věci. V závislosti na způsobu opuštění zvířete může být takové jednání považováno za nepřipustné, a proto je třeba, aby vedlo i k veřejnoprávním důsledkům. Zákon České národní rady na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb. (dále jen „zákon na ochranu zvířat proti týrání“) považuje opuštění zvířete s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat za týrání.¹¹⁶ Přitom zákon týrání výslovně zakazuje a řadí ho mezi přestupky. Ze zákonné dikce bychom mohli vyvodit, že opuštění zvířete vždy povede k veřejnoprávní sankci. Existují tedy případy, kdy vlastník zvířete nebude za jeho opuštění nijak odpovědný?

K tomu se vyjádřil Nejvyšší soud v rámci případu, kde šlo o odevzdání psů do útulku jejich majitelem, který projevil vůli jejich vlastníkem nadále nebýt. Nejvyšší soud uvedl, že „*derelikce (opuštění) musí naplňovat vedle obecných náležitostí kladených na právní úkony také vůli vzdát se vlastnictví věci¹¹⁷ a její fyzické opuštění*“. Derelikci nelze popřít ani případnou adresností písemně či jinak projevenou, pokud projev vůle směřující k opuštění zvířete nevzbuzuje žádnou pochybnost. Soud došel k závěru, že „*vlastník psa je oprávněn odevzdat psa s účinky derelikce do péče psiho útulku, před kterým projevil vůli psa opustit*“.

¹¹³ § 1048 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹⁴ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 154.

¹¹⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Beck-online [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shu&rowIndex=0>

¹¹⁶ § 4 odst. 1 písm. s) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 154.

¹¹⁷ V době vyhlášení rozsudku ještě živé zvíře jako věc v právním smyslu.

Zákaz týrání zvířat tudíž představuje zákonný limit práva psa opustit, nikoliv jeho negaci.“ V odůvodnění poukázal na to, že pokud by se odevzdáním zvířete do útulku jeho majitel vždy dopouštěl přestupku, vedl by tento výklad pouze k rozšíření nelidského jednání vůči psům v podobě jejich utracování, přivazování ke stromu apod. Zároveň také konstatoval, že nelze vždy opuštění zvířete posuzovat jako jednání odporující dobrým mravům, a jako příklad uvedl situaci, kdy vlastník odevzdává psa do péče útulku z důvodu, že odchází do domova důchodců.¹¹⁸ Soud se tudíž vyjádřil ve smyslu, že pokud by šlo se zřetelem k okolnostem jednotlivého případu o jednání v rozporu s dobrými mravy, neměl by se na tento případ učiněný závěr vztahovat.

Mělo by tak v této situaci záležet na posouzení konkrétního důvodu opuštění zvířete. Pokud by se majitel chtěl zbavit zvířete a odpovědnosti za něj například proto, že se zvíře stalo nevhodným dárkem, nebylo by z morálního hlediska asi úplně správné přijmout zvíře do útulku bez právních následků. Na druhou stranu musíme vzít v úvahu následky hrozící ze strany majitelů, které by mohly ohrozit zvířata. Za účelem předcházení těchto následků bych snížila horní hranici možné pokuty za přestupek na symbolickou částku v případě, že k opuštění zvířete dojde jeho předáním do zařízení péče o zvířata.

Protože zákon na ochranu zvířat proti týrání nijak konkrétně nespécifikuje opuštění zvířete, podle mého názoru by bylo vhodné myslet na případy, kdy opuštění je nezbytné a nevyhnutelné, jako třeba již zmíněný případ odchodu do domova důchodců. Proto bych znění zákonného textu doplnila tak, že § 4 odst. 1 písm. s) se nevztahuje na opuštění zvířete ze závažných důvodů, pokud je zvíře odevzdáno do zařízení péče o zvířata.

3.1.4 Nález zvířete

Nález je originární způsob nabytí vlastnického práva, který přichází v úvahu v případě ztraceného zvířete.

Občanský zákoník vychází z perzistence vlastnického práva. Bere pod ochranu nikoliv držbu věci, ale držbu práva, což odráží ve vyvrátitelné právní domněnce¹¹⁹ v § 1051: „*Má se za to, že si každý chce podržet své vlastnictví a že nalezená věc není opuštěná.*“

„Ztráta je právní skutečnost nezávislá na lidské vůli.“ Vlastník zvířete nemá

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008.

¹¹⁹ Vyvrátitelné právní domněnky se považují za existující skutečnosti, pokud není prokázán opak.

zvíře ve své dispozici, pozbývá tedy jeho faktickou držbu, ale stále zůstává vlastníkem. Neexistuje totiž vůle vlastníka zvíře dále nevlastnit.

Pokud nalezneme zvíře, nemusí být vždycky jednoznačné, zda ho vlastník opustil, nebo ho pouze ztratil. V případě nalezených štěňat v popelnici můžeme důvodně předpokládat, že se jedná o zvířata opuštěná. Jestliže ale není možné ze situace jasně vyvodit opuštění zvířete, předpokládá se, že zvíře opuštěné není. Rozhodující jsou okolnosti daného případu.¹²⁰ Zatímco opuštěného psa si můžeme přivlastnit, ke ztracenému psovi může nálezce nabýt vlastnictví až splněním zákonem daných podmínek.

Najde-li nálezce zvíře, u něhož je zjevné, že mělo vlastníka, je jeho povinností zvíře vlastníkovi vrátit, pakliže nálezce z okolností pozná, komu má být vráceno.¹²¹ Tuto zákonnou dikci nelze chápat jako povinnost fyzického předání zvířete, postačí vlastníka kontaktovat a sdělit mu, kde se jeho zvíře nachází.¹²² Jestliže nálezce nemůže určit vlastníka, oznámí nalezení zvířete obci bez zbytečného odkladu, zpravidla do tří dnů.¹²³ Obec je pak povinna nález vyhlásit způsobem v daném místě obvyklým.¹²⁴ Nejčastěji to bude formou rozhlasu, ale mohou to být i jiné způsoby, například zveřejnění na internetových stránkách. Zákon dále ukládá osobě, která nalezené zvíře opatruje, povinnost pečovat o něj jako řádný hospodář¹²⁵, dokud se jej neujme vlastník. Takovou osobou může být nálezce, který nález ohlásil obci a zvíře má u sebe, nebo obec, případně jiná osoba. „*Péče o takové zvíře s sebou nese náklady, které budou muset být vypořádány mezi vlastníkem a nálezcem při převzetí zvířete podle zásad o bezdůvodném obohacení. Poctivému nálezci zvířete náleží nálezné.*“ Zákon ale nepamatuje na situaci, kdy se vlastník zvířete neujme (nejedná-li se o zvíře ze zájmového chovu, pro které zákon upravuje jiný režim).¹²⁶ Bude se tu muset tedy aplikovat domněnka opuštění movité věci, kterou zakotvuje § 1050 odst. 1 NOZ: „*Nevykonává-li vlastník vlastnické právo k movité věci po dobu tří let, má se za*

¹²⁰ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 163-164.

¹²¹ § 1058 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²² ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 178.

¹²³ § 1058 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²⁴ § 1053 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²⁵ Péče řádného hospodáře – termín používající se v souvislosti s výkonem funkce člena voleného orgánu právnické osoby. Znamená povinnost jednat v právním styku poctivě. § 159 odst. 1 NOZ: „*Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*“

¹²⁶ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 178.

to, že ji opustil.“

Jak už bylo řečeno, pro zvíře ze zájmového chovu zákoník stanovuje speciální podmínky v § 1059. „*Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezu, nabude k němu nálezce vlastnické právo.*“ Od vyhlášení nálezu tudíž běží lhůta dvou měsíců, kdy se čeká, zda se o zvíře přihlásí jeho původní majitel. Nepřihlásí-li se v dané lhůtě, nálezce se stává novým vlastníkem zvířete a původní vlastník na něj ztrácí právní nárok. V komentáři uvádí Alexandr Thöndel k tomuto ustanovení, že východiskem úpravy je především povaha živého tvora a možnost vzniku citové vazby k novému pánovi. V důvodové zprávě je rovněž zmíněn aspekt ekonomický. Péče o zvíře až po dobu tří let znamená narůstající náklady.

V praxi ale není tak časté, že by si nálezce chtěl nalezené zvíře ponechat. Pokud nemá nálezce o zvíře zájem, pak případně uplynutím dvouměsíční lhůty do vlastnictví obce. Jiná situace nastane v případě, že obec neodvolatelně svěří zvíře do útulku pro zvířata. Zařízení může se zvířetem volně nakládat po uplynutí čtyř měsíců od předání zvířete, pokud se o něj v této lhůtě nikdo nepřihlásí. „*Ze slov „může nakládat“ je možné dovodit nabytí vlastnického práva ke zvířeti na straně útulku.*“ Pakliže obec vyhlásila nález zvířete až po jeho předání do útulku, čtyřměsíční lhůta běží až ode dne vyhlášení nálezu.¹²⁷ Čtyřměsíční lhůta však neznámá, že zvíře musí být drženo v útulku po dobu čtyř měsíců. V průběhu této doby může útulek svěřit zvíře do dočasné péče třetí osobě.¹²⁸ Je to trochu v rozporu s dříve zmíněnou úvahou o ochraně nově vzniklé citové vazby zvířete prostřednictvím zániku vlastnického práva původního majitele již po dvou měsících. Zvíře by totiž mohlo být svěřeno do dočasné péče na dobu až čtyř měsíců s tím, že do uplynutí této lhůty se může přihlásit původní majitel, nehledě na nějaké nově vzniklé citové vazby.

Může ovšem dojít k tomu, že se zvíře nalezne v jiném místě, než bylo místo ztráty. Někdy to je i značná vzdálenost, jelikož zvíře může uběhnout mnoho kilometrů, nebo případně ho někdo může převést. To se stává hlavně u psů. V takovém případě by vyhlášení obcí v místě nálezu k ničemu nevedlo, protože majitel nemůže předpokládat, kde se zvíře nachází.

Řešením této situace je označení psa čipem. Do 31. 12. 2019 byla možnost

¹²⁷ Tamtéž, s. 178-181.

¹²⁸ *Čtyři nebo dva měsíce? Jak dlouho ztracené zvíře patří původnímu majiteli* [online]. Pesweb, 2017 [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.pesweb.cz/cz/2467.ctyri-nebo-dva-mesice-jak-dlouho-ztracene-zvire-patri-puvodnimu-majiteli>

stanovit povinnost psy takto označit v kompetenci obcí, které tak mohly učinit vydáním obecně závazné vyhlášky.¹²⁹ Tato právní úprava byla ale nedostatečná, neboť záleželo pouze na rozhodnutí obce, zda k takovému kroku přistoupí.

Dalším nedostatkem je skutečnost, že neexistuje centrální registr čipovaných zvířat. Majitelé zavádí své domácí mazlíčky do registrů soukromoprávních subjektů, což komplikuje dohledání čipu v evidenci v případě nálezu psa.

Zmíněné nedostatky měly být odstraněny novelami veterinárního zákona. Novela č. 302/2017 Sb. účinná od 1. 1. 2020, která v § 4 odst. 4 zavádí neplatnost očkování psa proti vzteklině, pakliže zvíře není označeno mikročipem podle podmínek stanovených v čl. 17 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu¹³⁰. Neboli i pokud by byl pes naočkován a podání vakcíny by bylo zaznamenáno v očkovacím průkazu, podle zákona by bylo toto očkování neplatné. Vzhledem k povinnosti chovatele zajistit očkování psa¹³¹ z toho dovodíme zároveň i povinnost označit psa čipem.

Pozdější novela téhož zákona č. 368/2019 Sb., jež nabyla účinnosti 15. 1. 2020, výslovně doplnila, že „*chovatel, který chová psa, je povinen zajistit označení psa čipem do 3 měsíců věku, nejpozději však před přechodem k novému majiteli*“¹³². Novela řeší i dosavadní problém absence centrálního registru, když výčet kompetencí Ústřední veterinární správy doplňuje o vedení evidence trvale označených psů a jejich chovatelů.¹³³ Účinnost této legislativní změny byla ovšem stanovena až na 1. 1. 2022 z důvodu organizační a finanční náročnosti přípravy registru.¹³⁴

3.1.5 Zvíře jako předmět výkonu rozhodnutí a exekuce

Podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, patří mezi možné

¹²⁹ §13b odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹³⁰ Čl. 17 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 ze dne 12. června 2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení (ES) č. 998/2003

¹³¹ § 4 odst. 1 písm. f) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

¹³² § 4 odst. 7 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

¹³³ Čl. 1 bod 78 zákona č. 368/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

¹³⁴ *Ministerstvo zemědělství připravuje centrální registr psů* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2019 [cit. 25. 3. 2020]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/reakce-na-nepresnosti-v-medich/ministerstvo-zemedelstvi-pripravuje.html>

způsoby provedení výkonu rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky prodej movitých věcí.¹³⁵ Ne všechny věci ale mohou být předmětem výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí. Zákon nejprve říká v § 321, že „výkonem rozhodnutí nemohou být postiženy věci, jejichž prodej je podle zvláštních předpisů zakázán, nebo které podle zvláštních předpisů výkonu rozhodnutí nepodléhají.“ Kategorie věcí nepodléhajících výkonu rozhodnutí tu zákon vymezuje pouze obecně a odkazuje na zvláštní předpisy pro jejich bližší určení. Tak například podle nařízení EP a Rady č. 1007/2009 nemohou být uváděny na trh produkty z tuleňů¹³⁶, zákon o ochraně přírody a krajiny zase zakazuje prodej volně žijících ptáků a výrobků z nich¹³⁷. Cílem těchto opatření je ochrana daných druhů živočichů. Tyto produkty tudíž nemohou být ani postiženy výkonem rozhodnutí.

Novela OSŘ účinná od 1. ledna 2013¹³⁸ přinesla zásadní změnu, protože poprvé vyloučila z výkonu rozhodnutí zvířata ve vlastnictví povinného, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu a která slouží člověku jako jeho společník. Domácí mazlíčci tak přestali být předmětem výkonu rozhodnutí ještě před tím, než nabyl účinnosti nový občanský zákoník. To znamená ještě za doby, kdy právní úprava považovala zvíře za věc. Změnu se podařilo zanést díky iniciativě Exekutorské komory ČR a Ligy na ochranu zvířat. Podle do té doby platné právní úpravy bylo možné postihnout všechna zvířata, ačkoliv podle tehdejšího prezidenta Exekutorské komory Jiřího Proška docházelo k exekučnímu postihu zvířat zcela výjimečně a nejednalo se o psy a kočky, ale o zvířata hospodářská a některá zvířata v zájmovém chovu. Jako příklad uvádí dražbu stáda krav nebo koně.¹³⁹

Novelou z roku 2015¹⁴⁰ byla tato otázka dále pozměněna ustanovením, které výslovně vyčleňuje z výkonu rozhodnutí určité věci ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela. Výkon rozhodnutí se nemůže týkat věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy a jejichž počet

¹³⁵ § 258 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹³⁶ Čl. 3 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009, o obchodování s produkty z tuleňů

¹³⁷ § 5a odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

¹³⁸ Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

¹³⁹ *Exekuce zvířat podle nového občanského zákoníku. Můžete o svého mazlíčka přijít?* [online]. Podnikatel.cz, 2013 [cit. 19. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/exekuce-zvirat-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-muzete-o-sveho-mazlicka-prijit/>

¹⁴⁰ Zákon č. 164/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

a hodnota odpovídá obvyklým majetkovým poměrům. Jednou z příkladmo vyjmenovaných věcí v § 322 odst. 2, jejichž postižení je vyloučeno, jsou „zvířata, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu a která slouží člověku jako jeho společník.“. Je tu poněkud nesprávné terminologické zařazení zvířete pod souhrnné označení věci, jelikož již v té době účinný nový občanský zákoník živé zvíře vyloučil z pojmu věc.

Jaroslav Mádr konstatuje, že v případě věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s dobrými mravy, „je třeba pečlivě zkoumat konkrétní důvody uváděné povinným a poměřovat je současně s důsledky takového vyloučení pro další průběh vykonávacího řízení a se zájmy oprávněného“, a k již zmiňovanému § 322 odst. 2 písm. g) OSŘ: „i zde nutno posuzovat každý případ individuálně. Ochrana dle tohoto ustanovení by neměla v plném rozsahu svědčit povinnému s teráriem plným vzácných hadů či smečkou čistokrevných psů, byť by je i všechny choval pouze pro svoji potěchu, a nikoliv za účelem prodeje.“¹⁴¹ Já si dovoluji s tímto názorem polemizovat a nesouhlasit, přinejmenším co se týče té smečky psů. Již dříve jsem uvedla, že není morální zacházet se zvířaty stejně jako s věcmi. Rovněž jsem poukázala na to, že je třeba chránit citový vztah mezi zvířetem a jeho pánem, z čehož vychází text občanského zákoníku. Zvláště u takového zvířete jako je pes, který je schopný se citově vázat na jeho vlastníka, není vůbec rozhodné, zda má vlastník psa jednoho, nebo jich má deset. Například spousta chovatelů, kteří mají registrovanou chovatelskou stanici, vlastní větší počet psů. Rozhodně ale nezastávám názor, že by v tomto případě nemohlo existovat citové pouto ke každému z nich. Proto také bych vyloučila v dané situaci všechna tato zvířata z výkonu rozhodnutí. Toto samozřejmě platí jenom v případě, že hlavním účelem chovu je společník. Odlišným případem jsou takzvané množírny, jejichž primárním účelem je dosažení finančního výdělku. Stejně tak by nebyl výkon rozhodnutí vyloučen, pokud by měl vlastník několik psů za účelem jejich pracovního výcviku a se záměrem jejich pozdějšího prodeje.

Exekuční řád v souvislosti s exekucí prodejem movitých věcí odkazuje na OSŘ: „Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se na exekuci prodejem movitých věcí a nemovitých věcí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitých věcí.“¹⁴² Bude

¹⁴¹ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha V. § 251 – 376 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016, s. 278-280.

¹⁴² § 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

se tedy aplikovat ustanovení OSŘ ohledně vyloučení některých zvířat z výkonu rozhodnutí.

Podle slov Jitky Wolfové, členky prezidia Exekutorské komory ČR, neexistuje žádná statistika případů exekuce zvířat, nicméně uvádí, že se jedná o ojedinělé případy. Exekuce zvířat je podle ní problematická. Exekutor může po soupisu zvířat buďto zvířata ponechat na místě, kdy riskuje, že dlužník zvířata někam odveze a skryje, nebo může zvířata zajistit, ale v tomto případě je komplikované jejich ustájení a péče o ně, což jde na náklady exekutora. Exekutor má také odpovědnost za zvíře v případě úhynu. Za svou kariéru měla pouze jeden případ, kdy došlo k soupisu stáda koní, které ponechali na místě, načež dlužník poté doplatil dlužnou částku. K tomu dodává, že vzhledem k tomu, že její Exekutorský úřad sídlí v Plzni a zvířata se nacházela na Moravě, by byl velice komplikovaný jejich převoz přes okresy, jelikož je k tomu třeba souhlasu Státní veterinární správy.¹⁴³

Vyloučení zvířete chovaného jako mazlíček z výkonu rozhodnutí považují za jeden z nejpodstatnějších přínosů nového pojetí zvířete, jelikož citové pouto mezi člověkem a zvířetem může být opravdu silné a situacím, kdy by byl člověk donucen se zvířecího „člena rodiny“ vzdát, by se mělo předcházet.

3.2 Chov zvířat

Chovem se rozumí držení zvířat v zajetí, tedy mimo jejich přirozené přírodní prostředí, kdy je zvíře přímo závislé na lidské péči.¹⁴⁴

3.2.1 Welfare zvířat

Na chov zvířat jsou kladeny přísné požadavky za účelem vytvoření takových životních podmínek, které dávají předpoklady pro dosažení vysoké životní pohody. Je nezbytné zajistit zvířatům optimální prostředí, ve kterém nestrádají fyzicky ani psychicky. V současné době se používá termín animal welfare, česky můžeme zjednodušeně říci pohoda zvířat, jež je vymezen pěti svobodami:

1. svoboda od žízně a hladu,
2. svoboda od nepohodlí (poskytnutím vhodného prostředí),

¹⁴³ Informace získány na základě soukromého rozhovoru s JUDr. Jitkou Wolfovou, soudní exekutorkou a členkou prezidia Exekutorské komory ČR.

¹⁴⁴ STEJSKAL, V., LESKOVJAN, M. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 11.

3. svoboda od bolesti, zranění a nemoci,
4. svoboda projevovat přirozené chování (poskytnutím dostatečného prostoru, vhodného vybavení),
5. svoboda od strachu a úzkosti.

Toto vymezení anglického termínu bylo přijato britskou Radou pro ochranu hospodářských zvířat (Farm Animal Welfare Council) v 70. letech 20. století a nyní je využíváno k definování a posuzování welfare zvířat prakticky po celém světě.¹⁴⁵

3.2.2 Pojem chovatel

V souvislosti s chovem zvířat musíme také objasnit pojem chovatel. Tento pojem je definovaný zákonem na ochranu zvířat proti týrání v § 3 písm. k): *„každá právnická nebo fyzická osoba, která drží nebo chová (dále jen "chová") zvíře nebo zvířata, trvale nebo dočasně, přemísťuje zvíře, nebo obchoduje se zvířaty, provozuje jatky, útulky, záchranné stanice, hotely a penziony pro zvířata nebo zoologické zahrady, provádí pokusy na zvířeti nebo zvířatech anebo pořádá jejich veřejná vystoupení“*.¹⁴⁶ Rozsah definice je velmi široký za účelem pokrytí všech možných osob, které z jakéhokoli důvodu zacházejí se zvířaty nebo je mají v držení. Přitom je nepodstatné, zda osoba je vlastníkem zvířete či nikoliv. Důležité je, kdo bezprostředně ovlivňuje životní podmínky zvířete a kdo s ním nakládá. Pod pojem spadá tedy například osoba, které bylo zvíře dočasně svěřeno vlastníkem, obchodník se zvířaty, dopravce nebo zařízení provádějící pokusy na zvířatech.¹⁴⁷

Obecněji formulovanou definici najdeme ve veterinárním zákoně v § 3 odst. 1 písm. a): *chovatelem je „každý, kdo zvíře nebo zvířata vlastní nebo drží, anebo je pověřen se o ně starat, ať již za úplatu nebo bezúplatně, a to i na přechodnou dobu“*.¹⁴⁸ Téměř stejnou definici obsahuje plemenářský zákon.¹⁴⁹

3.2.2.1 Povinnosti chovatele

Zákon na ochranu zvířat proti týrání stanovuje řadu povinností při nakládání

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 31-33.

¹⁴⁶ § 3 písm. k) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁴⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 317.

¹⁴⁸ § 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

¹⁴⁹ § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon)

se zvířaty. Tyto povinnosti jsou formulovány buď pozitivně, jako povinnosti něco konat nebo to konat určitým způsobem, nebo negativně v podobě povinností něco nekonat. Některé povinnosti jsou uloženy každému (typicky zákaz týrání zvířat), jiné se vztahují pouze na chovatele. Dále některé povinnosti jsou určeny všem chovatelům, další jsou specifikovány pro chovatele jednotlivých druhů a kategorií zvířat.

Chovatelé jsou ale povinni dodržovat povinnosti stanovené i jinými právními předpisy. „Společným cílem stanovení všech těchto právních povinností je, aby zvířata byla chována v příznivých podmínkách, tedy aby byly zajištěny požadavky na jejich welfare.“¹⁵⁰

Ze základních povinností chovatelů můžeme uvést zejména:

- povinnost „chovat zvířata způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav a předcházet poškození jejich zdraví“ podle veterinárního zákona;¹⁵¹
- zákaz opustit zvíře podle zákona na ochranu zvířat proti týrání, s výjimkou vypuštění zvířete do jeho přirozeného prostředí;¹⁵²
- provádění bolestivých zásahů je možné jedině po znecitlivění zvířete osobou odborně způsobilou podle zákona na ochranu zvířat proti týrání;¹⁵³
- povinnosti při přepravě zvířat podle přímo použitelného nařízení EU¹⁵⁴ a zákona na ochranu zvířat proti týrání.^{155 156}

3.2.3 Ochrana hospodářských zvířat

Cílem ustanovení o ochraně hospodářských zvířat je zajistit těmto zvířatům příznivé životní podmínky v souvislosti s jejich chovem. Základní povinnosti chovatelů hospodářských zvířat vymezuje zákon na ochranu zvířat proti týrání v § 9 až 12f a veterinární zákon v § 5. Stanovují se tu povinnosti týkající se všech aspektů chovu. Chovatelé musí splňovat požadavky předpisů ohledně ustájení, krmení a napájení, musí činit opatření k zachování zdraví zvířat, musí zabezpečit pravidelné prohlídky zvířat a technologických zařízení, dále jsou například

¹⁵⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 327-328.

¹⁵¹ § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

¹⁵² § 6 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁵³ § 7 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁵⁴ Nařízení Rady (ES) č. 1/2005 ze dne 22. prosince 2004 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností

¹⁵⁵ § 8c – 8f zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁵⁶ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 328.

povinni učinit opatření nezbytná pro zabránění úniku zvířat. Zakázány jsou metody chovu způsobující zvířatům utrpení nebo zranění, jako je chov v izolaci, neumožnění dostatečného odpočinku nebo chov v trvalé tmě.

Tyto zákonné povinnosti chovatelů jsou konkretizovány prováděcími předpisy, zejména vyhláškou č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat.¹⁵⁷

3.2.3.1 Velkochovy

Spotřeba živočišných produktů celosvětově v posledních desetiletích narůstá, i když v České republice se v posledních letech spotřeba na obyvatele příliš nemění.¹⁵⁸ Obecně ale je rostoucí spotřeba živočišných produktů spolu s růstem počtu světové populace důvodem stoupající poptávky po těchto produktech a vytváří tlak na zintenzivnění chovů.

Velkochovy jsou založené na tom, že „*se zvyšováním počtu zvířat se snižují náklady na jednotku (jednotlivé zvíře) a tím se zvyšuje zisk podnikatele*“. Cílem podnikatelů je tedy dosáhnout co největšího počtu zvířat na co nejmenším prostoru v rámci toho, co právní regulace velkochovů připouští. Takové chovy až tisíců kusů zvířat jsou umožněny díky moderní technice a vyspělým technologiím, veterinárním léčivům a jiným moderním prostředkům, které umožňují dosažení vysoké produkce s nižšími náklady a nižším vynaložením lidské práce a péče o zvířata.

Bohužel tento způsob chovu vede k negativním důsledkům pro welfare zvířat. Zvířata žijí v naprosto nevyhovujících podmínkách, nerespektujících jejich přirozený způsob života, což jim způsobuje frustraci, vede k agresivitě a stereotypnímu chování. Velkochovy představují velký problém současnosti, který si již uvědomuje i společnost protestující proti eticky nepřijatelnému, i když právně stále ještě přípustnému, chovu zvířat.

Aby se tento stav zlepšil, je třeba prosazovat zpřísnění právní regulace chovů, která by zajistila zvířatům přiměřené životní podmínky. V evropském měřítku to může ovlivnit především Evropská unie prostřednictvím směrnic nebo nařízení. Ke změně legislativy dopomáhají kampaně národních i mezinárodních organizací na ochranu zvířat. Další cestou ke zlepšení stavu je informování spotřebitelů

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 328-329.

¹⁵⁸ ROUBALOVÁ, M. *Situační a výhledová zpráva. Drůbež a vejce* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2014, s. 27 a 44 [cit. 1. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/357386/Pipi_2014.pdf

o způsobech chovu, a tím ovlivnění jejich postojů při výběru a nákupu živočišných produktů. Spotřebitelé by se měli zajímat o původ potravin a z jakého typu chovu výrobek pochází. Měly by být více propagovány bioprodukty, protože „*hospodářská zvířata chovaná v režimu ekologického zemědělství mají výrazně příznivější životní podmínky než zvířata chovaná konvenčně.*“¹⁵⁹

Klecové chovy

V současné době jsou hojně probíraným tématem klecové chovy nejrůznějších hospodářských zvířat. Mnohé organizace zabývající se ochranou zvířat vystupují proti chovu zvířat v klecích a organizují různé kampaně, ať už na národní nebo mezinárodní úrovni. Jednou z takových mezinárodních organizací je Compassion in World Farming (CIWF), jež se věnuje ochraně hospodářských zvířat. Již od roku 1967 vede kampaně za ukončení těch nejkrutějších způsobů chovu, čímž usiluje o dosažení přijatelné úrovně životní pohody zvířat.

V minulosti se například zasadili o částečné zakázání klecí pro březí prasnice Evropskou unií.¹⁶⁰ Výzkumy prokázaly, že „*dlouhodobé ustájení březích prasnic v individuálních klecích jim způsobuje strádání*“. Klece jednak omezují pohyb prasnice, čímž klesá fyzická zdatnost zvířete, jednak narušují také jejich psychickou pohodu. Výhody chovu březích prasnic ve skupinách vedly EU k vydání směrnic 2001/88/ES¹⁶¹ a 2008/120/ES¹⁶², které chov březích prasnic v individuálních klecích zakázaly v období od čtyř týdnů po zapuštění do jednoho týdne před očekávaným porodem. Tato úprava platí od 1. 1. 2013 pro všechny chovy s deseti a více prasnicemi.

„*Objevily se obavy, že mísení prasnic v období zapouštění a rané březosti může škodit z hlediska projevů říje, procenta zabřeznutí a vývinu a přežití embryí.*“ Z tohoto důvodu se zákaz ustájení v individuálních klecích týká až období čtyř týdnů po zapuštění. „*Nicméně nedávné studie nezjistily žádné nežádoucí vlivy na reprodukci z důvodu mísení prasnic.*“¹⁶³

Prasnice mohou být i nadále umisťovány do samostatných kotců v období před inseminací a první čtyři týdny březosti, v období před porodem potom

¹⁵⁹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 48-52.

¹⁶⁰ *Je čas na evoluci* [online]. Konec doby klecové [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://konecdobyklecove.cz/>

¹⁶¹ Směrnice Rady 2001/88/ES, kterou se mění směrnice 91/630/EHS, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat, zrušena k 7. 3. 2009

¹⁶² Směrnice Rady 2008/120/ES, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat

¹⁶³ *Uplatnění výsledků výzkumu z oblasti živočišné výroby v praxi. Sborník přednášek*. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i., 2012, s. 10.

mohou být umístěny do individuální porodní klece, kde zůstávají až do odstavení selat. Tyto klece prasnice omezují v pohybu, znemožňují prasnicím stavět si porodní hnízdo pro selata, nemohou si ani odpočinout od selat.¹⁶⁴

Účelem porodních klecí má být zabránění zalehnutí selat prasnicí. „*Ani po provedení rozsáhlých studií se však nepodařilo získat důkazy, které by podpořily představu, že u prasnic ustájených ve volných kotcích je mortalita selat vyšší oproti prasnicím ustájeným v porodních klecích.*“ Podle těchto studií je počet selat v době odstavení shodný pro oba typy ustájení, třebaže u volných kotců byla vyšší mortalita z důvodu zalehnutí. U porodní klece byla vyšší úmrtnost z ostatních příčin, jako je podvýživa či nemoc.

Navíc studie provedené Výzkumným ústavem živočišné výroby zjistily, že selata matek uzavřených v porodních klecích vykazovala zvýšený stres ve srovnání se selaty z volných kotců.¹⁶⁵

Kromě prasat je v posledních měsících zaměřena pozornost i na klecové chovy slepic. Také zde CIWF přispěla kampaní k zákazu chovu nosnic v holých klecích, ke kterému došlo vydáním směrnice Rady 1999/74/ES s účinností od 1. 1. 2012. Slepice nemohly v tomto typu klecí uplatnit své přirozené chování, což vedlo ke vzniku stresu. Nadále mohou být chovány v obohacených klecích nebo v některém z alternativních systémů ustájení. Obohacené klece poskytují větší prostor, musí mít hnízdo, vhodné stelivo a hřady.¹⁶⁶

Kromě vlivu na zdraví zvířat má systém ustájení vliv také na užitkovost slepic a kvalitu vajec. Různé studie ukázaly, že slepice chované v holých klecích dosahují vyšší intenzity snášky a mají nižší spotřebu krmiva. Z pokusů VÚŽV je zřejmé, že rovněž kvalita vajec byla nejvyšší u vajec z konvenční klece. „*Velmi dobrých výsledků bylo dosaženo i v případě ustájení v kleci obohacené a ve voliére.*“ Michaela Englmaierová z VÚŽV na základě těchto výsledků činí závěr, že vhodnou náhradou konvenčních klecí se zdají být klece obohacené a z alternativních systémů by to měla být voliéra.¹⁶⁷

Podle názorů organizací na ochranu zvířat se ale životní podmínky nosnic v obohacených klecích příliš nezlepšily. Také některé obchodní řetězce se

¹⁶⁴ *Prasnice* [online]. Konec doby klecové [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://konecdobyklecove.cz/prasnice/>

¹⁶⁵ *Uplatnění výsledků výzkumu z oblasti živočišné výroby v praxi. Sborník přednášek.* Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i., 2012, s. 12-13.

¹⁶⁶ Článek 6 odst. 1 směrnice Rady 1999/74/ES, kterou se stanoví minimální požadavky na ochranu nosnic

¹⁶⁷ *Uplatnění výsledků výzkumu z oblasti živočišné výroby v praxi. Sborník přednášek.* Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i., 2012, s. 14-16.

rozhodly podpořit zlepšování životních podmínek nosnic tím, že budou nabízet jen vejce z bezklecových chovů.¹⁶⁸

Naopak zástupci chovatelů a akademické sféry jsou přesvědčeni, že klecové chovy jsou lepší než alternativní chovy. Podle nich jsou v klecových chovech lepší hygienické podmínky, jelikož jsou slepice oddělené od trusu, a nedochází ke stresu ze sociální hierarchie v hejnu, což je velký problém alternativních chovů, kde jsou skupiny třeba i po tisících zvířat. Potom jsou tu samozřejmě ještě důvody ekonomické.¹⁶⁹

Pro představu můžeme uvést, že „*stavy nosnic v jednotlivých technologiích v roce 2013 v procentech v ČR byly v obohacených klecích 89,31 %, v podlahových chovech – voliérách 10,47 %, ve výběžích 0,03 % a v bio chovech 0,19 % (pramen Ústřední evidence hospodářských zvířat).*“¹⁷⁰ Aktuální stavy chovaných nosnic v jednotlivých kategoriích jsou: v obohacených klecích 84,54 %, v halových chovech 15,03 %, ve volných venkovních výběžích 0,19 % a v bio chovech 0,24 %.¹⁷¹ Na základě uvedených údajů lze říci, že počty nosnic v obohacených klecích klesají a s tím dochází k nárůstu počtu nosnic chovaných ostatními způsoby chovu. Můžeme tedy předpokládat, že podmínky chovu nosnic s ohledem na jejich dobrou životní pohodu se postupně lepší.

Organizace na ochranu zvířat zpravidla vystupují proti jakémukoli klecovému chovu. CIWF zorganizovala celoevropskou kampaň s názvem Konec doby klecové s cílem ukončit používání všech klecí pro hospodářská zvířata v Evropské unii.¹⁷² Dnem 11. 9. 2018 byla zaregistrována Evropskou komisí evropská občanská iniciativa¹⁷³ organizovaná členy CIWF s názvem End the Cage

¹⁶⁸ DIVINOVÁ, J. *Tesco přestane ve střední Evropě prodávat vejce z klecových chovů* [online]. iDNES.cz, 2017 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/podniky/tesco-vejce-klece-chovy-zakaz-prodej-stredni-evropa-cesko.A170816_173432_ekonomika_dtt

¹⁶⁹ MACH, M. *Klece – (ne)přijatelné řešení chovu nosnic* [online]. Ekolist.cz, 2008 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/klece-neprijatelne-reseni-chovu-nosnic>

¹⁷⁰ ROUBALOVÁ, M. *Situační a výhledová zpráva. Drůbež a vejce* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2014, s. 25 [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/357386/Pipi_2014.pdf

¹⁷¹ Údaje byly poskytnuty na základě soukromého dotazu ministerským radou Ministerstva zemědělství Ing. Vítém Škarydem, Ph.D.

¹⁷² *Je čas na evoluci* [online]. Konec doby klecové [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://konecdobyklecove.cz/>

¹⁷³ Evropská občanská iniciativa je iniciativa předložená Komisi, která ji vyzývá, aby v rámci svých pravomocí předložila vhodný návrh k otázkám, k nimž je podle mínění občanů nezbytné přijetí právního aktu Unie pro účely provedení Smluv, a kterou podpořil nejméně jeden milion způsobilých podepsaných osob pocházejících alespoň z jedné čtvrtiny všech členských států. Je realizací čl. 11 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii a čl. 24 Smlouvy o fungování Evropské unie; pravidla a postupy, kterými se občanské iniciativy řídí, jsou stanoveny nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 211/2011 ze dne 16. února 2011 o občanské

Age, prostřednictvím které má dojít k vyzvání Komise k předložení návrhu právního aktu zakazujícího používání „*klecí pro nosnice, králíky, kuřice, brojlerů, plemennou drůbež, křepelky, kachny a husy, porodních kotců pro prasnice, stání pro prasnice, pokud již nebyla zakázána, individuálních kotců pro telata, pokud již nebyly zakázány.*“¹⁷⁴ Po dobu jednoho roku, tzn. do 11. 9. 2019, probíhal sběr prohlášení o podpoře a výsledkem bylo více než 1.6 milionů podpisů z 21 členských zemí. V současné době jsou podpisy ověřovány, poté organizátoři předloží iniciativu Komisi k oficiálnímu vyjádření. Předpokládá se, že by k tomu mohlo dojít v září 2020.¹⁷⁵

Kožešinové farmy

Dalším společenským tématem byl chov kožešinových zvířat. Aktivisté z organizace Obránci zvířat (OBRAZ) natočili tajně záběry z kožešinových farem. Tyto záznamy byly zveřejněny v médiích a ukázaly, v jakých otřesných podmínkách byla zvířata chována. To přitáhlo i pozornost veřejnosti, která se postavila proti kožešinovým farmám.¹⁷⁶ Celá záležitost vedla až k přijetí novely zákona na ochranu zvířat proti týrání č. 255/2017 Sb., která přinesla zákaz chovu a usmrcování zvířat výhradně nebo převážně za účelem získání kožešin.¹⁷⁷ Ke dni 31. 1. 2019 musely ukončit provoz všechny kožešinové farmy v České republice. Podle důvodové zprávy se zákaz uplatní v případě, kdy jsou kožešiny hlavním produktem, kvůli kterým jsou zvířata usmrcována. Nadále tudíž nemohou existovat kožešinové farmy lišek a norků. Naopak se úprava nevztahuje na případy, kdy jsou kožešiny využity jako vedlejší produkt při získávání masa, to znamená například na chovy králíků a nutrií.

K tomuto kroku bylo přistoupeno z důvodu nepříznivého působení takového způsobu chovu na welfare zvířat, což prokázaly odborné studie, a rovněž z důvodů etických, které vychází ze skutečnosti, že pro usmrcování zvířat neexistuje důležitý lidský zájem.¹⁷⁸

iniciativě.

¹⁷⁴ Rozhodnutí Komise (EU) 2018/1222 ze dne 5. září 2018 o navrhované občanské iniciativě s názvem „End the Cage Age“

¹⁷⁵ *End the Cage Age* [online]. European Economic and Social Committee, 2020 [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/end-cage-age>

¹⁷⁶ *VIDEO: Takhle trpí zvířata v Česku! Jenom kvůli kožešinám!* [online]. TN.cz, 2015 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/video-desive-zabery-zvirat-z-kozesinovyh-farem-v-cesku.html>

¹⁷⁷ Zákon č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. 2016 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z:

Pro existující komerční chovy kožešinových zvířat bylo stanoveno přechodné období v délce 16 měsíců, během něhož mohli dosavadní chovatelé své chovy provozovat.¹⁷⁹ Během této doby se měli adaptovat na nový stav. Novela zároveň přiznala chovatelům kompenzační příspěvek v souvislosti s dlouhodobými finančními závazky spojenými s provozem chovu zvířat a nenárokový příspěvek až do výše průměrného ročního čistého zisku z chovu za posledních pět let.¹⁸⁰ Majitelé farem ale spokojení nejsou. Kompenzace je podle nich velmi nízká.¹⁸¹ Kupříkladu majitel největší kožešinové farmy v ČR David Vojtíšek kritizoval neadekvátní kompenzace i příliš krátké přechodné období. Podle jeho slov investoval do farmy v posledních letech před schválením novely kolem třiceti milionů korun a zákazem kožešinových farem o všechny investice přišel. Majitelé farem také poukazovali na to, že český trh zaplní chovatelé z jiných zemí.¹⁸²

Co se týče mého názoru, souhlasím s nynější úpravou kožešinových farem. Myslím si, že je naprosto zbytečné nechat čekat zvířata v klecích na smrt jen kvůli módnímu průmyslu, který chce uspokojit poptávku zhýčkaných lidí, zvláště když v dnešní době není problém vyrobit kožešinu umělou, která je téměř k nerozeznání od té pravé. Jde o zabíjení zvířat pouze kvůli dychtění společnosti po přepychu. Navíc jsou stále možnosti opatřit si i pravou kožešinu, například z volně žijících lišek ulovených myslivci. Zároveň ale také chápu podnikatele, kteří investovali do svého živobytí, a najednou jim stát jejich podnikání zakáže, aniž by jim dal dostatečnou ochrannou dobu pro alespoň částečnou návratnost finančních prostředků. Necelý rok a půl ochranné doby je málo. Poskytla bych tedy delší ochrannou dobu, případně alespoň vyšší kompenzační příspěvek.

3.2.4 Ochrana zvířat v zájmových chovech

Povinnosti chovatelů, kterými se má zabezpečit ochrana zvířat v zájmových chovech, vymezuje zákon na ochranu zvířat proti týrání v § 13. Základní povinností každého je „zabezpečit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=742&CT1=0>

¹⁷⁹ § 29c odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁸⁰ § 29c odst. 3 a odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁸¹ *Kožešinové farmy musí dnes ukončit provoz, odškodnění není jasné* [online]. EuroZprávy.cz, 2019 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/domaci/zivot/247768-kozesinove-farmy-musi-dnes-ukoncit-provoz-odskodneni-neni-jasne/>

¹⁸² *V klecích drží 15 tisíc norků. Stát ze mě udělá žebračka, stěžuje si majitel kožešinové farmy* [online]. Lidovky.cz, 2017 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/stat-ze-me-udela-zebraka-kritizuje-majitel-nejvetsi-ceske-kozesinove-farmy.A170607_153130_ln_domov_ELE

pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb tak, aby nedocházelo k bolesti, utrpení nebo poškození zdraví zvířete.“ Pokud takové podmínky zabezpečeny nejsou nebo pokud se zvíře nemůže adaptovat, i když tyto podmínky zabezpečeny jsou, zvíře chováno být nesmí.

Další povinností je učinit opatření proti úniku zvířat.¹⁸³ Jedná se o preventivní povinnost, jejímž účelem je ochrana zvířat samých a současně i ochrana osob a jejich majetku před škodami způsobenými zvířetem.¹⁸⁴

Každý chovatel i ten, kdo se ujal toulavého nebo opuštěného zvířete, odpovídá za jeho zdraví a dobrý stav. Tato povinnost bude splněna i oznámením místa nálezu obci nebo předáním toulavého či opuštěného zvířete do útulku.¹⁸⁵

Aby se zabránilo nevhodnému nakládání se zvířaty osobami, jejichž mentální schopnosti nejsou pro zajištění řádné péče dostatečné, zákon zakazuje prodej nebo darování zvířete v zájmovém chovu osobě mladší 15 let bez souhlasu jejich rodičů a osobě omezené ve způsobilosti k právním úkonům.¹⁸⁶

Zvíře vyžadující zvláštní péči může chovat jen fyzická osoba starší 18 let nebo právnická osoba. K chovu je potřeba povolení krajské veterinární správy.¹⁸⁷ Tato opatření jsou žádoucí vzhledem k náročnosti chovu těchto druhů zvířat a také vzhledem k tomu, že při neodborném zacházení mohou ohrozit zdraví nebo život člověka.¹⁸⁸

Zákon v § 13a stanovuje také podmínky provozování obchodu se zvířaty. Obchodník se zvířaty určenými pro zájmové chovy, ale také provozovatel jezdecké firmy nebo povoznictví anebo chovatel zvířat pro cirkusová či veřejná vystoupení, mají povinnost oznámit výkon živnosti, druhy a počty zvířat příslušné krajské veterinární správě a doložit, jak bude péče o ně zajištěna.¹⁸⁹

Množírny

Za jeden z významných problémů v oblasti chovu zvířat považují nekontrolované množení psů za účelem zisku. Množitelé často chovají psy v nevhodných podmínkách, množí na jednotlivých fenách tak často, jak to jen jde, a pak prodávají štěňata za ceny nižší, než jsou ceny obvyklé. Štěňata mnohdy

¹⁸³ § 13 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁸⁴ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 330.

¹⁸⁵ § 13 odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁸⁶ § 13 odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁸⁷ § 13 odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

¹⁸⁸ SPURNÁ, J., DOUSEK, J. *Zájmové chovy a ochrana zvířat*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2004, s. 53.

¹⁸⁹ § 13a odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

odstavují od feny dříve, než je povoleno, aby se vyhnuli nákladům. Podle vyhlášky č. 21/2013 Sb. mohou být štěňata odebrána od feny ve věku minimálně 50 dnů.¹⁹⁰ Dále není výjimkou připouštění psů v rámci příbuzenských vazeb nebo nevhodné křížení barevných variant, jehož výsledkem je narození postižených štěňat. Množitelé se však nezajímají o jejich zdravotní následky. Jejich cílem je vyprodukovat jedince, které pro své neobvyklé zbarvení snadno prodají na trhu se zvířaty. I v dospělosti trpí psi z množíren často zdravotními problémy, na jejichž léčení pak musí majitelé vynakládat nemalé prostředky.

Novelou veterinárního zákona č. 302/2017 Sb. byla zavedena povinnost chovatelů oznamovat krajské veterinární správě chov pěti a více fen starších 12 měsíců, a to do 7 dnů ode dne, kdy bylo tohoto počtu dosaženo.¹⁹¹ Toto opatření bylo následně zpřísněno novelou č. 368/2019 Sb., jež zavedla oznamovací povinnost již při počtu tří fen starších 12 měsíců. Výjimky jsou stanoveny pro útulky, služební, asistenční psy atd.¹⁹²

Před zmíněnými novelami existovala pouze oznamovací povinnost chovatelů, kteří podnikali na základě živnostenského oprávnění. Množírny oznamovací povinnost tudíž neměly a krajská veterinární správa o nich neměla přehled. Cílem daných změn tedy bylo, aby se orgány veterinární správy dozvěděly o osobách chovajících větší počet psů, což jim umožní provádět plánované kontroly těchto chovů.¹⁹³

Rozšíření oznamovací povinnosti i na nepodnikající chovatele vidím jako změnu k lepšímu. Myslím si ale, že budou tací, kteří nebudou oznamovací povinnost dodržovat, a i nadále se tak vyhnou kontrolám veterinární správy. Navíc veterinární správa kontroluje pouze životní podmínky zvířat, nikoliv křížení v rámci příbuzenských vztahů a jiná nežádoucí křížení a frekvenci porodů samičích jedinců. Řekla bych, že tyto záležitosti jsou téměř nekontrolovatelné. Podle mého názoru nejde množírnam zabránit zcela, ale vhodnými právními prostředky se může určitě jejich provozování omezit.

¹⁹⁰ § 1 písm. f) vyhlášky č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chovu psů a koček

¹⁹¹ Čl. 1 bod 8 zákona č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé související zákony

¹⁹² Čl. 1 bod 9 a bod 10 zákona č. 368/2019, kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

¹⁹³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=881&CT1=0>

Mezi takové prostředky patří i nástroje práva trestního. Dne 24. 3. 2020 byla vyhlášena novela trestního zákoníku č. 114/2020 Sb., která mimo jiné zavádí nový trestný čin chov zvířat v nevhodných podmínkách s účinností od 1. 6. 2020. Účelem je postihnout nezodpovědné produkce štěňat a jiných mláďat, jejich držení ve zcela nevyhovujících podmínkách, nerespektování elementárních zásad pro jejich odběr od matek a nedostatečnou následnou péči o ně a jejich rodiče.¹⁹⁴

Dle předkladatelů novely předchozí právní úprava nebyla na oblast hromadného týrání zvířat za účelem zisku připravena. Vzhledem k významnosti chráněného zájmu a také v návaznosti na případy množitelské činnosti v posledních letech, při kterých docházelo v některých případech k týrání i stovek kusů zvířat, bylo nutné „odlišit vysoce organizované týrání zvířat (za účelem dosažení zisku) od „běžného“ týrání zvířat obsaženého v § 302 trestního zákoníku.“¹⁹⁵

Základní skutková podstata v § 302a odst. 1 sankcionuje chovy zvířat v nevhodných podmínkách i bez existence úmyslu se zvířaty obchodovat.¹⁹⁶ „Z důvodu dodržení zásady subsidiarity trestní represe je jednání podmíněno tím, že se musí jednat o větší množství zvířat.“¹⁹⁷ Právní předpis už ovšem nedefinuje slovní spojení „větší počet“. Vyloučení existence úmyslu obchodovat se zvířaty považují za potřebné z důvodu, že ne vždy lze tento úmysl prokázat, byť by tam fakticky byl.

Ustanovení dále obsahuje tři kvalifikované skutkové podstaty. První z nich postihuje chov zvířat v nevhodných podmínkách za účelem obchodu anebo kořistění z něj. „Kořistěním se rozumí jakýkoliv způsob získávání majetkového prospěchu z takového jednání.“¹⁹⁸

V odstavcích 3 a 4 jsou pak postihovány nejzávažnější formy hromadného

¹⁹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&O=8>

¹⁹⁵ Důvodová zpráva k pozměňovacímu návrhu poslanců Markéty Pekarové Adamové, Radka Holomčíka a dalších č. 3553 k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2019 [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&O=8>

¹⁹⁶ Čl. 1 bod 8 zákona č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁹⁷ Důvodová zpráva k pozměňovacímu návrhu poslanců Markéty Pekarové Adamové, Radka Holomčíka a dalších č. 3553 k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2019 [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&O=8>

¹⁹⁸ Tamtéž.

týrání zvířat za účelem zisku, například takové způsobující zvířeti trvalé následky nebo smrt. Vzhledem k tomu, že množirenská činnost je založena na co nejvyšší anonymitě množitelů, byly horní hranice trestních sazeb stanoveny na 8 let a 10 let s cílem umožnit nařízení odposlechů. Bylo tak zohledněno ustanovení § 88 odst. 1 trestního řádu,¹⁹⁹ které váže možnost vydat příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu na horní hranici trestní sazby nejméně osm let.²⁰⁰

3.2.5 Zvířata a zábavní pyrotechnika

Petardy a ohňostroje způsobují zvířatům stres, zranění i smrt, a to nejen zvířatům v péči člověka, ale i žijícím ve volné přírodě. Například vylekaní ptáci ztrácí orientaci a ve tmě narážejí do budov, mostů, trolejí a dalších překážek.²⁰¹ Kromě ptáků trpí i zvěř. Ošetřovatelka pražské záchranné stanice Zuzana Pokorná řekla, že po novoročních oslavách zaznamenali pět živočichů, kteří utrpěli zranění v důsledku ohňostrojů. K tomu dodává, že ne každého zraněného živočicha se podaří najít, tudíž celkový počet bude pravděpodobně daleko vyšší.²⁰²

Zábavní pyrotechnika je regulována zákonem č. 206/2015 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi, a dále zákonem č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě. Žádný z daných předpisů ani prováděcí vyhláška ale neupravuje časové ani prostorové omezení používání zábavní pyrotechniky. Regulovat používání zábavní pyrotechniky mohou obce v rámci své samostatné působnosti vydáním obecně závazné vyhlášky. Působnost obcí v tomto směru je zakotvena jednak ústavněprávně v čl. 104 odst. 3 Ústavy,²⁰³ jednak v zákoně o obcích v § 10, podle něhož může obec ukládat povinnosti v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou mimo jiné k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku.²⁰⁴ Používání zábavní pyrotechniky s sebou přináší řadu problémů, jež mohou ohrožovat

¹⁹⁹ § 88 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²⁰⁰ Důvodová zpráva k pozměňovacímu návrhu poslanců Markéty Pekarové Adamové, Radka Holomčíka a dalších č. 3553 k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2019 [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&%3bO=8>

²⁰¹ *Ohňostroje zabíjejí ptáky, upozorňují ornitologové* [online]. iReceptář.cz, 2018 [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.ireceptar.cz/zvirata/ptaci/ohnostroje-zabijeji-ptaky-upozornuji-ornitologove/>

²⁰² *Zvířecí oběti ohňostrojů. Při oslavách přišli k úrazu labutě i srnec* [online]. iDNES.cz, 2019 [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ohnostroj-zvirata-zraneni-umrti-silvestrovske-oslavy.A190104_141646_domaci_onkr

²⁰³ Čl. 104 odst. 3 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²⁰⁴ § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

veřejný pořádek v obci nebo její části, od ohrožení života a zdraví občanů až po ohrožování života, plašení a stresování zvířat.²⁰⁵

Nicméně pravomoc obce v tomto ohledu není neomezená. Obec nemůže trvale zakázat zábavní pyrotechniku na celém svém území. O to se již v minulosti pokoušelo město Šumperk, avšak Ústavní soud vyhlášku města zrušil s tím, že vyhláška byla v rozporu se zákonem o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě a s vyhláškou provádějící tento zákon²⁰⁶. Podle Ústavního soudu oba tyto právní předpisy nepředpokládají úplný zákaz používání zábavní pyrotechniky na území celé obce.²⁰⁷

Zábavní pyrotechniku lidé odpalují především během silvestrovských oslav, to znamená 31. prosince a 1. ledna. Právě během těchto dnů zvířata nejvíce trpí. Současnou právní úpravu považují za nedostatečnou vzhledem k tomu, že zákon nijak neomezuje používání zábavní pyrotechniky z hlediska míst ani času. Také pravomoc obcí v této věci je jen dobrovolná. Řešením by mohlo být zákonné zakotvení celoplošného zákazu používání zábavní pyrotechniky kategorie F2 a F3 osobami bez odborné způsobilosti vyjma některých státních svátků, přičemž konkrétně 31. prosince by bylo připuštěno používat pyrotechniku v čase od 23.00 do 00.00 hodin a 1. ledna od 00:00 do 01:00 hodiny. V úvahu by mohla připadat možnost zažádat obec o povolení výjimky při výjimečných společenských akcích.

3.3 Využití zvířat k pokusům

Novelou zákona na ochranu zvířat proti týrání z roku 2012²⁰⁸ byly do zákona transponovány požadavky evropské směrnice 2010/63/EU o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely,²⁰⁹ s účinností od 1. 1. 2013.²¹⁰

Ochranu pokusných zvířat upravuje část pátá zákona, v jejímž rámci se věnuje jednak povinnostem týkajících se chovu pokusných zvířat, jednak podmínkám samotných pokusů na zvířatech, od jejich povolování až po vlastní

²⁰⁵ PRCHALOVÁ, J. *Zábavní pyrotechnika z pohledu ochrany zvířat* [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zabavna-pyrotechnika-z-pohledu-ochrany-zvirat.aspx>

²⁰⁶ Vyhláška č. 174/1992 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi, zrušena k 9. 7. 2014

²⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 5/99

²⁰⁸ Zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²¹⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 363.

průběh a ukončení pokusu.²¹¹

Počty a druhy zvířat použitých pro pokusy v České republice jsou sledovány od roku 1994 a statistické přehledy jsou k dispozici na webových stránkách Ministerstva zemědělství.²¹² Lze říci, že celkově se počty použitých zvířat v průběhu let nijak výrazně nemění, jejich roční počet se pohybuje v posledních deseti letech zhruba od 220-230 tisíc. Graf zobrazující druhy použitých zvířat v roce 2017 je součástí přílohy.

2013	244167
2014	231397
2015	234366
2016	229465
2017	230772

Tabulka 1: Počet použitých pokusných zvířat v ČR v letech 2013-2017

Zdroj: stránky Ministerstva zemědělství (www.eagri.cz)

3.3.1 Pojem pokus

Zákonodárce téměř doslovně převzal definici pojmu „pokus“ ze směrnice 2010/63/EU a vložil ji do § 3 písm. t); pokusem se rozumí „*jakékoli invazivní či neinvazivní použití zvířete pro pokusné nebo jiné vědecké účely se známým nebo neznámým výsledkem nebo pro vzdělávací účely, které může zvířeti způsobit bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození nejméně o intenzitě odpovídající vpichu jehly podle běžné veterinární praxe. Pokusem se rozumí rovněž jakýkoli způsob jednání, který má nebo může vést k tomu, že se zvíře narodí nebo vylíhne nebo že vznikne a je zachována geneticky modifikovaná linie zvířete v takovém stavu; usmrcení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje.*“²¹³ Úprava tedy předpokládá, že zvířeti bude nebo může být při provádění pokusu způsobena bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození

²¹¹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 331.

²¹² ČR: *Spotřeba pokusných zvířat v ČR podle druhů – vývoj od roku 1994* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2018 [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/aktualni-temata/pokusna-zvirata/prehled-zvirat-pouzitych-k-pokusum/tabulky/>

²¹³ § 3 písm. t) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

ve vyšší než specifikované míře. Za normálních okolností by tyto následky zákon považoval za týrání, nicméně výslovně stanovuje, že zákroky nebo činnosti prováděné podle schváleného projektu pokusů jsou vyňaty z pojmu týrání.²¹⁴ Důvodem ke snížení ochrany zvířat v těchto případech je zájem na vědeckém poznání vedoucím k novým léčebným a jiným metodám a poznatkům, jež mohou přispět k ochraně zdraví lidí a zvířat a životního prostředí.²¹⁵ Sama směrnice o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely říká, že používání živých zvířat k pokusům je nezbytné, ačkoliv je žádoucí, aby jejich používání bylo nahrazováno jinými metodami, jakmile je to z vědeckého hlediska možné. Cílem právní úpravy je zajistit nejvyšší možnou ochranu zvířatům, která k pokusům musí být použita.²¹⁶

Co se týče poslední části definice pokusu za středníkem, není úplně jasný její význam, přestože je přesně převzata ze směrnice. Ta ale nevyjasňuje, co se přesně myslí usmrcením výhradně pro využití orgánů a tkání. Pokud bychom vzali v úvahu výklad v tom smyslu, že se jedná o získávání orgánů nebo tkání, které pak budou používány k pokusům, vedlo by to k závěru, že není možné usmrtit zvíře za tímto účelem. Zákon totiž taxativně vyjmenovává v § 5 odst. 2 možné důvody k usmrcení, mezi nimiž se ale nenachází žádný takový důvod.²¹⁷

Trochu odlišná je definice obsažená v článku 1 odst. 2 písm. c) Evropské dohody o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely. Ta, na rozdíl od zákonné definice, podřazuje pod pokus i využití, které může způsobit i jen dlouhodobé poškození; to znamená, že tato definice zahrnuje širší okruh případů. Rozdílně vymezuje i minimální intenzitu zásahu, když stanoví, že pokusem nejsou „*metody způsobující minimální bolest, které se v moderní praxi používají k usmrcování nebo značení zvířat (tzv. ‚humánní metody‘)*.“ Samotná definice v Evropské dohodě časově vymezuje proces nakládání se zvířetem spadající pod pokusné použití: „*Procedura začíná v okamžiku, kdy je zvíře poprvé připravováno k použití a končí v době, kdy se již nebudou dělat žádná další pozorování.*“²¹⁸ Směrnice v podstatě nepřímou konstatuje obdobně v článku 1

²¹⁴ § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²¹⁵ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 363-364.

²¹⁶ Bod 10 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²¹⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 365-366.

²¹⁸ Čl. 1 odst. 2 písm. c) Evropské dohody o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

odst. 2 prostřednictvím stanovení, kdy se směrnice použije (směrnice se použije v případech, kdy jsou zvířata používána nebo mají být použita k pokusům nebo jsou specificky chována pro tyto účely, a do doby, než jsou usmrcena, umístěna do zájmového chovu nebo navrácena do vhodného přírodního stanoviště nebo chovu).²¹⁹ Definice obsažená v Dohodě dále stanoví: „*Definice se vztahuje i na procedury, při nichž byly bolest, utrpení, úzkost nebo dlouhodobé poškození potlačeny použitím účinných anestetik, analgetik nebo jiných metod.*“²²⁰ Naproti tomu směrnice stanovuje v článku 1 odst. 2: „*Odstranění bolesti, utrpení, strachu nebo trvalého poškození pomocí úspěšného použití anestetik, analgetik nebo jiných metod nevylučuje použití dotyčných zvířat při postupech* (rozuměj „pokusech“) *z oblasti působnosti této směrnice.*“²²¹ Mezi těmito dvěma ustanoveními shledávám významný rozdíl v použití výrazů „potlačeny“ a „odstranění“. Pakliže se směrnice v případě užití tisících přípravků při pokusech omezuje na úplné odstranění bolesti a jiných negativních následků, podstatně tím podle mého názoru zužuje okruh věcné působnosti. Zároveň s tím také vyvstává otázka, kdo a jak posoudí, zda v konkrétním případě došlo u pokusného zvířete k potlačení nebo k odstranění následků. V zájmu co nejvyšší ochrany pokusných zvířat tedy, s ohledem na výše uvedené, vidím jako přijatelnější definici obsaženou v Dohodě.

3.3.2 Oprávnění k chovu, dodávce a používání pokusných zvířat

K chovu, dodávce a používání pokusných zvířat je třeba oprávnění, o kterém rozhoduje Ministerstvo zemědělství na základě žádosti. Jedním z podkladů pro rozhodnutí ministerstva v tomto správním řízení jsou posudky posuzovatelů.²²² Tyto posudky jsou nezávazným stanoviskem ohledně toho, zda zařízení chovatele²²³, dodavatele²²⁴ nebo uživatele²²⁵ pokusných zvířat splňuje

²¹⁹ Čl. 1 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²²⁰ Čl. 1 odst. 2 písm. c) Evropské dohody o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

²²¹ Čl. 1 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²²² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

²²³ Chovatel pokusných zvířat je fyzická nebo právnická osoba, která chová zvířata pro následné použití k pokusům.

²²⁴ Dodavatel pokusných zvířat je fyzická nebo právnická osoba jiná než chovatel pokusných zvířat, která dodává pokusná zvířata pro použití k pokusům.

²²⁵ Uživatel pokusných zvířat je fyzická nebo právnická osoba, která používá pokusná zvířata k pokusům.

všechny zákonné požadavky.²²⁶ Pokud žadatel všechny požadavky splní, má právní nárok na udělení oprávnění na dobu určitou.²²⁷ Za účelem přehledu o všech zařízeních vede Ministerstvo evidenci chovatelů, dodavatelů a uživatelů pokusných zvířat, kterým bylo uděleno oprávnění.²²⁸

3.3.3 Povinnosti chovatelů, dodavatelů a uživatelů pokusných zvířat

Zákon na ochranu zvířat proti týrání stanovuje požadavky týkající se personálního zajištění včetně odborné způsobilosti osob a požadavky týkající se zacházení s pokusnými zvířaty.

V každém svém zařízení musí chovatelé, dodavatelé a uživatelé určit jednu nebo více osob, které jsou odpovědné za péči o pokusná zvířata a dohlíží nad jejich životními podmínkami,²²⁹ a dále musí mít k dispozici veterinárního lékaře za účelem poskytování poradenství ohledně dobrých životních podmínek pokusných zvířat a zacházení s nimi.²³⁰

Chovatelé, dodavatelé a uživatelé jsou také povinni zřídit odbornou komisi pro zajišťování dobrých životních podmínek pokusných zvířat. Odborná komise je tvořena všemi osobami odpovědnými za péči o pokusná zvířata a v případě uživatele pokusných zvířat i vědeckým pracovníkem, který je lékařem nebo veterinárním lékařem. Úkolem komise je poskytovat poradenství osobám, které zachází s pokusnými zvířaty, sledovat a kontrolovat průběh projektů pokusů apod.²³¹

Všechny osoby zacházející v zařízení s pokusnými zvířaty musí mít k tomu zákonem předepsanou odbornou způsobilost. Směrnice o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely poukazuje na to, že životní podmínky zvířat používaných k pokusům do velké míry závisí na kvalitě a odborné kvalifikaci pracovníků, kteří pokusy provádějí anebo na ně dohlížejí.²³² Navrhovat pokusy a projekty pokusů mohou pouze lékaři, veterinární lékaři nebo osoby s jiným vysokoškolským vzděláním v oblasti biologických oborů, jestliže se během studia seznámili s činnostmi s pokusnými zvířaty a kteří absolvovali kurz odborné přípravy a získali osvědčení o odborné způsobilosti k navrhování pokusů

²²⁶ § 15c odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²²⁷ § 15b odst. 2 a odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²²⁸ § 15b odst. 8 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²²⁹ § 15f odst. 1 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³⁰ § 15f odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³¹ § 15g odst. 1, odst. 3 a odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³² Bod 28 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

a projektů pokusů. Na základě osvědčení mohou tyto osoby provádět také pokusy na pokusných zvířatech, pečovat o pokusná zvířata a usmrcovat je.²³³ Tento typ osvědčení musí mít všechny osoby odpovědné za péči o pokusná zvířata a členové odborné komise.²³⁴

Všechny ostatní osoby bez specializovaného vzdělání, které zachází s pokusnými zvířaty, musí absolvovat kurz odborné přípravy a následně získat osvědčení o odborné způsobilosti k provádění pokusů na pokusných zvířatech, péči o pokusná zvířata a usmrcování pokusných zvířat.²³⁵

Oba typy osvědčení vydává Ministerstvo zemědělství na dobu 7 let, proto zákon stanovuje také pravidla pro prodlužování jejich platnosti v § 15e.²³⁶

Základní zásady a podmínky chovu pokusných zvířat uvádí § 17 a 17a; jedná se o požadavky na zařízení a prostory a stanovení podmínek péče o pokusná zvířata. Například je stanovena povinnost zajistit zvířatům umístění, krmivo, vodu a péči, které odpovídají jejich zdravotnímu stavu a dobrým životním podmínkám.²³⁷ Bližší požadavky ohledně chovu pokusných zvířat stanoví prováděcí vyhláška č. 419/2012 Sb. o ochraně pokusných zvířat.

3.3.4 Přípustnost pokusů

Aby mohl být pokus na zvířeti proveden, musí být splněny podmínky jeho přípustnosti. Zákon na ochranu zvířat proti týrání je vymezuje hned v několika směrech.

V § 18 jsou taxativně vyjmenovány účely, pro které lze pokusy provádět. Patří sem například základní výzkum, výzkum zaměřený na zachování druhů, ochrana životního prostředí nebo potřeby trestního či jiného soudního řízení. Naopak pokusy za účelem vývoje nebo zkoušení zbraní, bojových látek nebo munice jsou zakázané.²³⁸ Nařízení č. 1223/2009, o kosmetických přípravcích, zase zakazuje provádět na zvířatech testování kosmetických přípravků v rámci EU. Aby se zamezilo tomu, že si kosmetické firmy budou nechávat testovat přípravky v zemích mimo Evropskou unii a následně je prodávat na evropském trhu, stanovuje nařízení rovněž zákaz uvádět na trh Evropské unie veškeré kosmetické

²³³ § 15d odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³⁴ § 15f odst. 6 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 331-332.

²³⁵ § 15d odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³⁶ § 15d odst. 3 a odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³⁷ § 17a odst. 1 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²³⁸ § 18 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

přípravky, jejichž složení bylo testováno na zvířatech.²³⁹

Určitá omezení jsou stanovena ohledně používání některých skupin zvířat. U volně žijících zvířat je přípustnost vázána na kladné vyjádření orgánu ochrany přírody, které je podle § 23a odst. 3 pro příslušné orgány rozhodující o schválení projektu pokusů obsahově závazné. Zakázané je použití ohrožených druhů zvířat, subhumánních primátů, zvířat odchycených ve volné přírodě a opuštěných a toulavých zvířat domestikovaných druhů, ovšem s možností udělení výjimek při splnění zákonem daných podmínek, zejména pokud je vědecky doloženo, že účelu pokusu nelze dosáhnout za použití jiných druhů pokusných zvířat.²⁴⁰ Co se týče ohrožených druhů, jejich používání by mělo být omezeno na přísné minimum, aby nebyla ohrožena biologická rozmanitost.²⁴¹ Používání subhumánních primátů je vzhledem k současnému stavu vědeckého poznání stále nezbytné v rámci biomedicínského výzkumu, avšak v důsledku jejich genetické podobnosti s lidmi a *„jejich vysoce rozvinutých sociálních schopností vyvstávají při jejich používání k vědeckým pokusům specifické etické a praktické problémy spojené s nutností uspokojit v laboratorním prostředí jejich behaviorální, environmentální a sociální potřeby. Používání subhumánních primátů je navíc největším předmětem zájmu veřejnosti.“* Jejich používání k pokusným účelům by tudíž *„mělo být povoleno pouze v těch oblastech biomedicíny, které mají zásadní přínos pro člověka a v nichž dosud nejsou k dispozici žádné alternativní náhradní metody.“*²⁴²

Přípustnost pokusů je dále podmíněna neexistencí alternativní metody. Zásada subsidiarity využití zvířete je zakotvena v § 18a odst. 1: *„Uživatel pokusných zvířat nesmí pokus provádět a státní orgán příslušný ke schvalování projektů pokusů nesmí pokus schválit, je-li pro dosažení žádaného výsledku dostupná jiná metoda či zkušební strategie, která nevyžaduje použití živého pokusného zvířete a která je uznána podle předpisů Evropské unie.“*²⁴³ K otázce ověřování dostupnosti alternativních metod uvedli zástupci orgánů příslušných ke schvalování projektů pokusů, že k tomu využívají webové stránky Referenční laboratoře Evropské unie pro alternativy ke zkouškám na zvířatech a publikované

²³⁹ Článek 18 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1223/2009, o kosmetických přípravcích

MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 368.

²⁴⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 369.

²⁴¹ Bod 16 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²⁴² Bod 17 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²⁴³ § 18a odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

články.²⁴⁴ K pokusům by se měly vybírat takové metody, které používají minimální počet zvířat, při němž lze zjistit spolehlivé výsledky, a používat zvířata s nejnižší schopností cítit bolest, utrpení nebo strach nebo utrpět trvalé poškození.²⁴⁵

Z důvodů etických byla zavedena horní hranice bolesti, která nesmí být překročena. Ustanovení § 18c odst. 3 zakazuje provádět pokusy, při nichž je zvířatům působena značná bolest, utrpení či strach, u nichž je pravděpodobné, že budou dlouhodobé a nezmírnitelné.²⁴⁶

Omezit nebo zakázat provádění pokusů na zvířatech lze také v rámci mimořádného veterinárního opatření podle § 54 odst. 1 písm. d) veterinárního zákona. Tato opatření nařizuje příslušný orgán (Ústřední veterinární správa, krajská veterinární správa nebo obec na návrh krajské veterinární správy) například při výskytu nemocí přenosných ze zvířat na člověka, nebo hrozí-li nebezpečí zavlečení nebo rozšíření původců těchto nemocí.²⁴⁷

3.3.5 Projekt pokusů

„Projekt pokusů je podle české právní úpravy nezbytným formálním rámcem pro provádění jakýchkoli pokusů na zvířatech.“ Podle § 16 zákona na ochranu zvířat proti týrání nesmí nikdo provést projekt pokusů nebo pokus bez jeho předchozího schválení státním orgánem příslušným ke schvalování projektů pokusů. Dále toto ustanovení stanoví, že pokusy smí být prováděny výhradně v rámci určitého schváleného projektu pokusů. To prakticky znamená, že *„pokus nelze provádět mimo projekt pokusů.“* Takto daný text ustanovení je tedy jaksí rozporný, protože v první větě se hovoří o schvalování pokusu, zatímco věta druhá stanoví, že pokus lze provádět pouze v rámci projektu pokusů. Smysl tudíž dává schvalovat vždy jedině projekt pokusů.²⁴⁸ *„Projekt pokusů musí být prováděn v souladu s rozhodnutím o schválení projektu pokusů.“*²⁴⁹

Žádost o schválení projektu pokusů může podat pouze osoba oprávněná

²⁴⁴ KUNC, P. *Zpráva o činnosti v roce 2018* [online]. Výbor pro ochranu zvířat používaných pro vědecké účely [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/file/614242/Zprava2018.pdf>

²⁴⁵ Bod 13 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

²⁴⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

²⁴⁷ § 54 odst. 1 písm. d) a odst. 2 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

²⁴⁸ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 372.

²⁴⁹ § 16 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

k používání pokusných zvířat. Součástí žádosti musí být mimo jiné netechnické shrnutí projektu pokusů, které obsahuje základní informace o cílech projektu, počtu a druzích pokusných zvířat a prokazuje, že byl dodržen požadavek omezení používání pokusných zvířat a že je zajištěno šetrné zacházení s nimi. Jestliže je projekt pokusů schválen, je netechnické shrnutí zveřejněno v anonymizované podobě, čímž se má přispět k informování veřejnosti o využívání zvířat k pokusům.²⁵⁰

Pokud má být pokus proveden mimo schválené zařízení uživatele pokusných zvířat, tedy přímo u chovatele, nebo jestliže zvířata mají být po ukončení pokusu vrácena zpět do chovu původu, přemístěna do jiného chovu nebo poražena, musí žádost obsahovat rovněž veterinární podmínky pro provádění pokusů na pokusných zvířatech stanovené krajskou veterinární správou.²⁵¹ To je nezbytné „z důvodu ochrany zdraví zvířat nebo zajištění zdravotní nezávadnosti živočišných produktů z pokusných zvířat.“²⁵²

O schvalování projektů pokusů rozhodují dle § 23 ústřední orgány státní správy věcně příslušné podle předmětu činnosti uživatele pokusných zvířat. Mohou to být tedy jednotlivá ministerstva, dále také Akademie věd ČR, která je příslušným orgánem ke schvalování projektů pokusů prováděných jejími pracovišti.²⁵³

3.3.6 Provádění pokusů

V souvislosti s vlastním prováděním pokusů stojí za zmínku povinnost minimalizovat bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození způsobené zvířeti na nejnižší možnou úroveň, čímž se má docílit co nejvyšší ochrany pokusných zvířat.²⁵⁴ S tím souvisí také požadavky na znecitlivění pomocí prostředků pro celkové nebo místní znecitlivění. Znecitlivění musí být provedeno vždy, jestliže je to z hlediska účelu pokusu možné, a vždy bez výjimky při pokusech, při nichž dochází k vážným zraněním pokusného zvířete, která mu mohou

²⁵⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 372-373.

²⁵¹ § 16a odst. 1 písm. g) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání § 56b písm. a) a písm. b) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

²⁵² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=881&CT1=0>

²⁵³ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 373-374.

²⁵⁴ § 15f odst. 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

způsobit značnou bolest.²⁵⁵

Také k ukončení pokusu²⁵⁶ váže zákon určité povinnosti. Podle § 18e odst. 2 rozhodne na konci pokusu veterinární lékař nebo příslušná odborně způsobilá osoba o tom, zda bude pokusné zvíře ponecháno naživu. Důvodem k usmrcení je existující pravděpodobnost, že zvíře bude nadále trpět střední nebo značnou bolestí, utrpením, strachem nebo trvalým poškozením.²⁵⁷ Naopak v § 5 odst. 2 písm. f) zákon zařazuje již samotné ukončení pokusu mezi povolené důvody k usmrcení zvířete, ledaže projekt pokusů stanoví jinak.²⁵⁸ Zákonná úprava je tak v otázce rozhodování o usmrcení pokusného zvířete poněkud nekonzistentní.²⁵⁹

3.4 Usmrcování zvířat

Usmrcením rozumí zákon na ochranu zvířat proti týrání „*jakýkoliv zákrok nebo jednání, které způsobí smrt zvířete*“. Mimo to zákon pracuje s pojmem utracení, což je takové usmrcení, jež je provedené stanovenými veterinárními prostředky a vybavením veterinárním lékařem nebo osobou pod jeho kontrolou, nebo provedené v rámci schváleného projektu pokusů příslušnou odborně způsobilou osobou.²⁶⁰

3.4.1 Základní principy usmrcování zvířat

Stěžejním principem právní úpravy ohledně usmrcování zvířat, zakotveným v § 5 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání, je zákaz usmrcení zvířete bez zákonného důvodu. Tato zásada „*je vyjádřením uznání, že živí tvorové mají hodnotu bez ohledu na svůj užitek pro člověka a že je člověk nesmí svévolně zabít*.“ Druhý odstavec potom vymezuje důvody pro legální usmrcení zvířete. Mezi tyto důvody patří využití produktů zvířete (zvířata chovaná pro produkci potravin, vlny nebo jiných produktů), zdravotní stav zvířete (slabost, nevyléčitelná nemoc, těžké poranění, stáří), výkon práva myslivosti a rybářství, bezprostřední

²⁵⁵ § 18b odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁵⁶ Pokus je považován za ukončený, nemají-li být v jeho rámci provedena žádná další pozorování, nebo pokud jde o nově geneticky modifikované linie pokusných zvířat, jestliže již nejsou u potomstva pozorovány nebo očekávány bolesti, utrpení, strach nebo trvalé poškození, jež nejméně odpovídají bolesti, utrpení, strachu nebo trvalému poškození způsobeným vpichem jehly.

²⁵⁷ § 18e odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁵⁸ § 5 odst. 2 písm. f) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁵⁹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 376.

²⁶⁰ § 3 písm. n) a písm. p) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

ohrožení člověka zvířetem, deratizace a některé další. Ze znění ustanovení § 5 odst. 2 bychom dovodili, že se jedná o výčet taxativní, nicméně v zákoně můžeme najít i další zákonný důvod k usmrcení zvířete mimo toto ustanovení. Jedná se o § 28a odst. 1 písm. b), který umožňuje v rámci zvláštního opatření nařídít chovateli snížení počtu zvířat včetně jejich usmrcení, dochází-li k jejich týrání.²⁶¹ Takové opatření může nařídít obecní úřad obce s rozšířenou působností správním rozhodnutím na návrh krajské veterinární správy.²⁶² Právní úprava v tomto směru je tudíž trochu zmatečná.

Kromě zákazu usmrcení bez důvodu zákon také ukládá zákaz používat některé metody usmrcení. Jde například o utopení a jiné metody udušení, ubití či ubodání nebo použití elektrického proudu, pokud nenastane okamžitá ztráta vědomí.²⁶³ „V zásadě jde o takové metody, které způsobují zvířeti před smrtí nepřiměřenou nebo déle trvající bolest či utrpení.“ Usmrcení zvířete zakázanou metodou je kvalifikováno jako utýrání zvířete dle § 3 písm. r), a tudíž je postižitelné jako přestupek,²⁶⁴ a to i v případě, že by byl naplněn některý z legálních důvodů pro usmrcení.²⁶⁵

Pro volně žijící zvířata je seznam zakázaných metod usmrcení doplněn speciálním ustanovením § 14 odst. 1., které zakazuje používání ok, smyček, jedovatých návnad a jedů, lepů, výbušnin, luků atd.²⁶⁶

Ačkoliv to právní úprava výslovně nestanovuje, vyplývá z dikce ustanovení týkajících se usmrcování zvířat, že usmrcení podložené zákonným důvodem má proběhnout pokud možno rychle a bezbolestně.²⁶⁷

3.4.2 Odborná způsobilost

Aby byla zvířata chráněna před neodborným usmrcováním, které by jim mohlo způsobit utrpení, je vyžadována pro provádějící osoby odborná způsobilost.

Jak už jsem uvedla výše, utracení smí provádět pouze veterinární lékař nebo osoba pod jeho dohledem. V rámci schváleného projektu pokusů může zvíře utratit osoba odborně způsobilá k navrhování pokusů nebo projektů pokusů anebo

²⁶¹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 322.

²⁶² § 28a odst. 1 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁶³ § 5 odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁶⁴ § 27 odst. 1 písm. b) a § 27a odst. 1 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁶⁵ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 323.

²⁶⁶ § 14 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁶⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 323.

osoba odborně způsobilá k provádění pokusů na pokusných zvířatech, péči o pokusná zvířata a usmrcování pokusných zvířat.²⁶⁸

Provádět omračování zvířat a porážet zvířata na jatkách mohou podle § 5a odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání²⁶⁹ pouze osoby, které získaly střední vzdělání s výučním listem v oboru řezník, střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru technologie potravin nebo v oboru veterinářství, nebo vysokoškolské vzdělání na vysoké škole, která uskutečňuje studijní programy v oblasti veterinárního lékařství a hygieny nebo v oblasti zemědělství se zaměřením na veterinární oblast.²⁷⁰

3.4.3 Porážení zvířat

Pojem porážka je definován v § 3 písm. o) jako „*usmrcení jatečného zvířete za účelem využití jeho produktů.*“²⁷¹ Jatečné zvíře je podle veterinárního zákona hospodářské zvíře, jež je určeno k porážce a jatečnému zpracování a jehož maso je určeno k výživě lidí.²⁷²

Oblast porážení hospodářských zvířat je upravena nařízením Rady č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování. „*To je doplněno částí druhou zákona na ochranu zvířat proti týrání a jeho prováděcí vyhláškou č. 418/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování, a rovněž související úpravou ve veterinárním zákoně (ten v § 21-23 stanoví podmínky pro porážky v hospodářství chovatele a na farmách, podmínky pro domácí porážky a povinnosti provozovatele jatek).*“²⁷³

Veterinární zákon připouští porážení jatečných zvířat jen na jatkách.²⁷⁴ Výjimkou jsou domácí porážky, kdy chovatel může porazit ve vlastním hospodářství jatečná zvířata s výjimkou skotu staršího 72 měsíců, koní, oslů a jejich kříženců. Maso a orgány jatečných zvířat z domácí porážky jsou určeny pouze pro spotřebu osob v domácnosti chovatele, jde-li o porážku skotu, nebo pro spotřebu osob v domácnosti chovatele nebo osoby blízké²⁷⁵, jde-li o porážku

²⁶⁸ § 3 písm. p) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁶⁹ § 5a zákona na ochranu zvířat proti týrání patří mezi ustanovení, která doplňují nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování

²⁷⁰ § 5a odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁷¹ § 3 písm. o) odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁷² § 3 odst. 1 písm. d) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

²⁷³ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 325.

²⁷⁴ § 21 odst. 1 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

²⁷⁵ Pojem osoba blízká je definována v § 22 odst. 1 NOZ: Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé,

ostatních zvířat.²⁷⁶ Důvodem k tomuto opatření je podle důvodové zprávy to, že provedení porážky skotu je technicky náročnější než provedení porážky ostatních domácích zvířat, a proto hrozí vyšší riziko kontaminace masa a orgánů jak obsahem trávicího traktu, tak nečistotami z prostředí. Stejně tak vychlazení získaného masa je u skotu mnohem obtížnější. Tyto skutečnosti vedly zákonodárce k omezení distribuce potenciálně rizikového masa z domácí porážky skotu pouze na nejmenší možný okruh spotřebitelů. „*Domácí porážku skotu mladšího 72 měsíců nebo jelenovitých ve farmovém chovu je chovatel povinen písemně oznámit krajské veterinární správě nejméně 3 dny před jejím konáním.*“²⁷⁷ Výjimka z oznamovací povinnosti před uskutečněním porážky je umožněna u zvířete, u kterého by z důvodu časové prodlevy mohlo dojít k porušení požadavků na pohodu zvířat vzhledem ke zranění, které utrpělo.²⁷⁸

Podle čl. 4 nařízení o ochraně zvířat při usmrcování se zvířata „*usmrcují pouze po omráčení*“²⁷⁹ *metodami uvedenými v příloze nařízení a v souladu se zvláštními požadavky spojenými s použitím těchto metod. Zvířata jsou až do smrti udržována v bezvědomí a ve stavu znečitlivění.*“ U jednotlivých metod omračování jsou uvedeny druhy zvířat, na které je lze použít, a u některých metod ještě zvláštní požadavky. Na metody omráčení, které nenavozují přímou smrt, by měly co nejrychleji navazovat postupy, které smrt zvířete zajistí (vykrvení, rozrušení centrální nervové tkáně, zabití elektrickým proudem apod.).²⁸⁰

3.4.4 Rituální porážení zvířat

Zmíněné nařízení připouští v článku 4 odst. 4 výjimku z nutnosti omráčení zvířete před jeho usmrcením, a to pokud jsou k porážce použity zvláštní metody stanovené náboženskými obřady a jestliže k takové porážce dochází na jatkách.²⁸¹

sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

²⁷⁶ § 21 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

²⁷⁷ § 21 odst. 5 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

²⁷⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=881&CT1=0>

²⁷⁹ Omráčení je záměrný postup, který bez způsobení bolesti vede ke ztrátě vědomí a citlivosti, včetně každého procesu, který přináší bezprostřední smrt.

²⁸⁰ Článek 4 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování

²⁸¹ Článek 4 odst. 4 nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování

Preambule nařízení odůvodňuje tuto odchylku svobodou náboženského vyznání a právem projevat své náboženské vyznání prováděním úkonů a zachováváním obřadů, jak stanoví článek 10 Listiny základních práv Evropské unie²⁸² ²⁸³.

Tyto porážky mají původ jednak v islámu ve formě halal porážek, jednak v judaismu ve formě košer porážek. V obou případech se zvířata usmrcují proříznutím hrdla za stavu plného vědomí.²⁸⁴

V návaznosti na nařízení je v české právní úpravě regulováno rituální porážení v § 5f zákona na ochranu zvířat proti týrání. Podmínkou takové porážky pro potřeby církví a náboženských společností je povolení Ministerstva zemědělství a stanovení veterinárních podmínek krajskou veterinární správou. Ministerstvo vydává povolení nejdéle na dobu 1 roku. I v tomto případě musí porážku provést osoba k tomu odborně způsobilá podle § 5a zákona a, jak už bylo zmíněno v souvislosti s nařízením, porážka musí být provedena na jatkách.²⁸⁵ „Všechna tato pravidla mají za cíl zabezpečit ochranu zvířat při tomto typu porážek.“²⁸⁶

V roce 2016 předložila skupina poslanců návrh zákona o zákazu halal porážek. Ačkoliv se návrh svým názvem tvářil jako samostatný zákon, jeho obsahem odpovídal novele zákona na ochranu zvířat proti týrání, jehož cílem bylo vyloučit halal porážky z ustanovení umožňujících provádění rituálních porážek (§ 5f zákona na ochranu zvířat proti týrání). Předkladatelé argumentovali především etickými a hygienickými aspekty těchto porážek.²⁸⁷ Vláda ve svém stanovisku vyslovila s návrhem nesouhlas mimo jiné z důvodu, že zakázání halal porážek „zasahuje neopodstatněně a nepřiměřeným způsobem do práva na svobodu náboženského projevu garantovaného čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a považuje jej proto za protiústavní.“ Návrh zákona podle vlády „akcesoricky porušuje též čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, protože zakládá neodůvodněné odlišné zacházení na základě víry a náboženství, když zákaz vztahuje pouze k islámu, a nikoliv k dalším vyznáním.“ K tomu vláda

²⁸² Právo svobodně projevat své náboženství je rovněž zakotveno v čl. 16 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.

²⁸³ Bod 18 preambule nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování

²⁸⁴ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 327.

²⁸⁵ § 5f odst. 1, odst. 4 a odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁸⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

²⁸⁷ Důvodová zpráva k návrhu na vydání zákona o zákazu halal porážek [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=714>

dodává, že ze stejných důvodů je návrh v rozporu i s mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách.²⁸⁸ Projednávání návrhu bylo nakonec ukončeno s koncem volebního období.

Domnívám se, že zákaz halal porážek by byl mimo právní úpravy uvedené vládou také v rozporu s již zmíněným článkem 4 odst. 4 nařízení o ochraně zvířat při usmrcování. Z textu nařízení nevyplývá, že by umožňovalo státům zakázat rituální porážky bez předchozího omrácení zvířat.

Podle Aarona Günsbergera, který v České republice provádí košer porážky, jsou počty takto poražených zvířat mizivé. Uvádí, že se u nás porážky pro židovské komunity mimo Českou republiku nedělají, ačkoliv poptávka byla. Tudíž se velkovýrobou zabývají v Polsku, odkud maso vyváží do židovských a muslimských zemí. Náboženská pravidla jsou podle něj mnohem přísnější než právní předpisy a přísně zakazují utrpení zvířat. Proto také velkoobjemové košer porážky v Polsku nepovažuje za tak úplně košer. Zastává názor, že utrpení, kterým projdou zvířata z velkochovů, je nesrovnatelně větší než to, co zažívají zvířata určená ke košer porážce. Zákaz rituálních porážek v celé Evropské unii by podle něj vedlo jen k přesunutí těchto porážek za hranice EU.²⁸⁹

Z mého pohledu považuji etickou stránku věci, s níž zcela nepochybně souvisí omezení pohody zvířat dané tímto způsobem usmrcování, za důležitou, nicméně jako někdo bez hlubšího vhledu do reálného procesu jak usmrcování zvířat z velkochovů, tak usmrcování zvířat podle náboženských pravidel si nedovolím posuzovat, co je pro zvířata přijatelnější.

3.5 Přeprava zvířat

Přepravu zvířat můžeme rozlišit na dvě skupiny podle právní úpravy, která se na ně vztahuje.

- Komerční přeprava je přeprava živých zvířat prováděná v rámci EU v souvislosti s hospodářskou činností. Výjimkou jsou přepravy hospodářských zvířat do vzdálenosti 50 km.
- Nekomerční přeprava je přeprava, která se neuskutečňuje v souvislosti

²⁸⁸ Stanovisko vlády k návrhu na vydání zákona o zákazu halal porážek [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=714>

²⁸⁹ *Rituální porážka je humánnější, její zákaz nic neřeší, říká pražský košer řezník* [online]. Info.cz, 2019 [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.info.cz/cesko/ritualni-porazka-je-humannejsi-jeji-zakaz-nic-neresi-rika-prazsky-koser-reznik-39757.html>

s hospodářskou činností.²⁹⁰

Oblast komerční přepravy je v převážné míře upravena nařízením EU a v českém právním řádu jsou obsažena pouze ustanovení, která jsou nezbytná pro aplikaci tohoto nařízení, a dále ustanovení regulující ochranu zvířat při nekomerční přepravě.²⁹¹

3.5.1 Komerční přeprava zvířat

Na komerční přepravu se vztahuje především nařízení Rady č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97 (dále jen „nařízení o přepravě zvířat“).

Přepřavou toto nařízení rozumí „*přesun zvířat prováděný jedním nebo více dopravními prostředky a související činnosti, včetně nakládky, vykládky, překládky a odpočinku, dokud není dokončena vykládka zvířat v místě určení.*“²⁹²

Regulace dopadá na přepravu živých obratlovců v souvislosti s hospodářskou činností s výjimkou přepravy zvířat přímo k veterinárnímu lékaři nebo na veterinární kliniku a zpět.²⁹³ Přeprava pro obchodní účely se neomezuje pouze na případy, kdy přímo vzniká finanční zisk bezprostřední směnou peněz nebo zboží, ale zahrnuje také případy, kdy zisk vzniká nepřímou nebo se o zisk usiluje, i kdyby nakonec nevznikl.²⁹⁴

3.5.1.1 Podmínky pro přepravu zvířat

Základní obecnou zásadou je zákaz provádět nebo nařídit přepravu zvířat způsobem, který jim může přivodit zranění nebo zbytečné utrpení. Kromě toho nařízení stanovuje následující obecné podmínky.

- Omezení délky trvání cesty na nezbytné minimum. Obecně platí, že u přepravy koní, skotu, ovcí, koz a prasat nesmí délka trvání cesty překročit osm hodin. Pokud jsou dopravní prostředky vybavené k dálkové přepravě, je

²⁹⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 356-357.

²⁹¹ *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, včetně koní, z hlediska ochrany zvířat* [online]. Odbor živočišných komodit Ministerstva zemědělství, 2009 [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1683/Jak_preprava_zvirat_1_.pdf

²⁹² Článek 2 písm. w) nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o přepravě zvířat

²⁹³ Článek 1 odst. 1 a odst. 5 nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o přepravě zvířat

²⁹⁴ Bod 12 preambule nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o přepravě zvířat

Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, včetně koní, z hlediska ochrany zvířat [online]. Odbor živočišných komodit Ministerstva zemědělství, 2009 [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1683/Jak_preprava_zvirat_1_.pdf

možné délky trvání cesty prodloužit. Konkrétní podmínky a maximální délky přepravy u jednotlivých druhů zvířat stanovuje příloha I.

Nariadení opravňuje členské státy stanovit pro přepravu jatečních zvířat délku trvání osm hodin, kterou nelze překročit, leží-li místo odeslání i místo určení na jejich vlastním území. Toho využila i Česká republika zařazením § 8a do zákona na ochranu zvířat proti týrání.²⁹⁵ K tomuto kroku bylo přistoupeno z důvodu problémů při převozech zvířat na jatka. Protože nepomáhalo ani zpříšňování pravidel, bylo nutné delší převozy zastavit a zajistit porážení zvířat co nejbliže místu výkrmu a převážení pouze jatečně opracovaných trupů.²⁹⁶

U ostatních druhů zvířat kromě těch výše uvedených není omezena doba přepravy, pouze je nutno dodržovat podmínky krmení a napájení.

- Uspokojení potřeb zvířat během cesty. Musí být napojena a nakrmena a musí jim být poskytnut odpočinek, to vše v odpovídající míře podle druhu zvířat a jejich věku.
- Zvířata musí být způsobilá pro přepravu. Způsobilá k přepravě nejsou zvířata poraněná, zejména pokud mají velké otevřené rány nebo výhřezy, zvířata v pokročilé březosti, novorozená zvířata nebo mláďata a podobně. Zvířata zraněná nebo nemocná lehce se mohou považovat za způsobilá, jestliže jim přeprava nepřivodí další utrpení.
- Dopravní prostředky a kontejnery musí být navrženy, konstruovány, udržovány a provozovány tak, aby se předešlo zranění a utrpení zvířat a byla zajištěna jejich bezpečnost. Musí být čisté a dezinfikované, zvířata musí chránit před nepříznivým počasím, nesmí mít kluzkou podlahu atd. Podobné požadavky platí i pro zařízení k nakládce a vykládce. Nariadení potom stanovuje zvláštní doplňkové požadavky na silniční, železniční a leteckou přepravu a přepravu plavidly a také na kontejnerovou přepravu.

Kontejnery musí být viditelně opatřeny symbolem označujícím přítomnost živých zvířat a musí se s nimi vždy manipulovat ve vzpřímené poloze a tak, aby nedošlo k prudkým nárazům nebo otřesům.

- Se zvířaty zachází kvalifikovaný nebo vyškolený personál, a to bez použití násilí nebo jiných nevhodných metod, které by mohly způsobit strach nebo

²⁹⁵ § 8a zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=518&CT1=0>

zranění zvířete.

- Pravidelně se kontrolují a náležitě zajišťují dobré životní podmínky zvířat.
- Musí být zajištěna dostatečná plocha a výška odpovídající velikosti zvířat k zamýšlené cestě. Konkrétní požadavky na plochu jsou vymezeny v příloze I nařízení podle typu přepravy a druhu zvířat.²⁹⁷

Nařízení stanoví také určité administrativně-právní požadavky. Dopravci musí mít povolení od příslušného orgánu a pro dálkové přepravy je navíc potřeba získat osvědčení o schválení silničního dopravního prostředku nebo plavidla používaného pro dlouhotrvající cesty. V České republice je k tomu příslušným orgánem krajská veterinární správa.²⁹⁸ Řidiči a průvodci zvířat musí absolvovat odborný kurz k získání osvědčení o způsobilosti. Podrobnosti o kurzu stanovuje § 6 vyhlášky č. 22/2013 Sb. o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání.²⁹⁹

Přepravce je povinen mít ve vozidle doklady obsahující informace o přepravovaných zvířatech (původ zvířat, místo nakládky a místo určení atd.), které musí případně předložit ke kontrole.

Zvířata musí být během cesty doprovázena průvodcem, který jim zajišťuje péči. To neplatí v případech, kdy jsou zvířata přepravována v bezpečných kontejnerech správně větraných a obsahujících dostatek krmiva a vody v zásobnících pro cestu dvojnásobné délky, než je očekávaná délka cesty. Funkci průvodce může vykonávat i řidič.

Přepravci koní, domácího skotu, ovcí, koz a prasat musí používat u dlouhotrvajících cest navigační systém, uchovávat záznamy z tohoto systému po dobu nejméně tří let a na požádání je zpřístupnit příslušnému orgánu ke kontrole.³⁰⁰

3.5.1.2 Aplikace nařízení o přepravě na cesty směřující mimo území Evropské unie

Organizátor přepravy musí při jejím plánování připravit knihu jízd, která obsahuje údaje o plánované cestě, jako například délka trvání cesty, místo odeslání a místo určení a seznam plánovaných míst odpočinku. Podle článku 14 nařízení musí před dálkovou přepravou knihu jízd zkontrolovat příslušný orgán (v ČR krajská veterinární správa) za účelem ověření, zda byla udělena všechna

²⁹⁷ Článek 3 a příloha I nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o přepravě zvířat

²⁹⁸ § 22 odst. 1 písm. f) a písm. g) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

²⁹⁹ § 6 vyhlášky č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání

³⁰⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 359-360.

potřebná povolení a osvědčení a zda je realistická a lze z ní dovodit dodržování nařízení o přepravě. Pokud neshledá žádné nedostatky, opatří knihu razítkem.³⁰¹

V souvislosti s přepravou do třetích zemí, tedy mimo EU, byla Evropskému soudnímu dvoru předložena předběžná otázka týkající se výkladu zmíněného článku 14 nařízení o přepravě. Soudní dvůr měl posoudit, jestli v případě dlouhotrvajících cest, u nichž se místo určení nachází ve třetí zemi, může příslušný orgán knihu orazítkovat pouze tehdy, jestliže kniha splňuje podmínky nařízení ohledně celé cesty, tedy i pro úsek mimo území Unie.

Soudní dvůr konstatoval, že z několika ustanovení nařízení plyne, *„že toto nařízení stanoví podmínky nejen pro přepravu živých obratlovců prováděnou výhradně na území Unie, ale rovněž pro dlouhotrvající cesty s místem odeslání na tomto území a místem určení ve třetích zemích.“*

Co se konkrétně týče povolení vydávaného orgánem příslušným v místě odeslání, Soudní dvůr uvedl, *„že znění čl. 14 odst. 1 písm. a) bodu ii) a čl. 14 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1/2005, týkající se výslovně přepravy zvířat z území Unie do třetích zemí, odkazují na soulad s uvedeným nařízením. V tomto ohledu není stanoveno jakékoliv rozlišování mezi přepravou uvnitř Unie a přepravou do třetích států.“*

Také například pokud jde o povinnosti přepravců přepravovat zvířata v souladu s technickými pravidly stanovenými v příloze I nařízení, má Soudní dvůr za to, že tato ustanovení odkazují obecně na přepravu zvířat a nijak nerozlišují podle místa určení.

Závěr učiněný Soudním dvorem byl tedy takový, že k tomu, aby mohla být dlouhotrvající cesta s místem určení mimo území Unie schválena příslušným orgánem místa odeslání, *„musí organizátor cesty předložit knihu jízd, která je z pohledu podmínek této cesty, tak jak jsou plánovány, realistická a umožňuje se domnívat, že ustanovení uvedeného nařízení budou dodržena, a to včetně úseku uvedené cesty, který se uskuteční na území třetí země.“*³⁰²

Na základě rozhodnutí Soudního dvora je možné tudíž dovodit obecný závěr, že povinnosti stanové nařízením se vztahují i na úsek přepravy uskutečňovaný mimo území Evropské unie.

³⁰¹ Článek 14 nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o přepravě zvířat

³⁰² Bod 33, 37, 44, 46 a 56 rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 23. 4. 2015 ve věci C-424/13

3.5.1.3 Přeprava z pohledu organizací na ochranu zvířat

Ačkoliv Evropská unie reguluje přepravu hospodářských zvířat, organizace na ochranu zvířat, které se touto problematikou zabývají, přišly se zjištěním, že podmínky, za kterých jsou zvířata přepravována, nejsou v souladu s evropskou legislativou. Zástupci těchto organizací sledují dálkové transporty zvířat a uveřejňují záběry pořízené z transportů. Poukazují na porušování podmínek vedoucí ke strádání a zraňování zvířat, někdy i k jejich úhynu. Na některých záznamech jsou vidět dokonce rodící krávy.³⁰³

Organizace vedou kampaně za omezení maximální doby transportu v rámci EU na 8 hodin s cílem ukončit dálkovou přepravu živých zvířat a místo toho se zaměřit na přepravu masa a jiných živočišných produktů. Argumentují tím, že zvířata by méně trpěla a vynucování dodržování právní úpravy ze strany kompetentních orgánů by bylo snadnější.

Jednou z organizací soustřeďující se na transporty zvířat je organizace Animals' Angels. Ta ve své publikaci s názvem *The Myth of Enforcement* uvádí příklady porušování nařízení o přepravě zvířat ze strany dopravců a poukazuje tím na nevyhnutelnost určitých ustanovení v praxi. Jedním z příkladů je nedostatečné napájení z nejrůznějších důvodů, jako je třeba to, že zvířata neví, jak používat napájecí kolíky, nebo jsou napájecí systémy rozbité nebo pro zvířata nepřístupné apod.³⁰⁴

3.5.2 Nekomerční přeprava zvířat

Jak už jsem uvedla, nekomerční přeprava zahrnuje přepravu, která se neuskutečňuje v souvislosti s hospodářskou činností, a přepravu hospodářských zvířat do vzdálenosti nejvýše 50 km nebo v rámci hospodářství. Dále sem spadají případy, kdy jsou zvířata přepravována k veterinárnímu lékaři a zpět.

Na nekomerční přepravu se vztahují zejména ustanovení § 8c až 8f zákona na ochranu zvířat proti týrání a vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě.

³⁰³ *Investigation into Long Distance Transports from EU to Turkey*. Animals Angels [online]. YouTube, 24. 11. 2016 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jj0SNsbYFSU>

³⁰⁴ *The Myth of Enforcement* [online]. Animals' Angels, 2016, s. 10-11 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: http://www.animals-angels.com/fileadmin/user_upload/1_DATEN_AB_2014/4_AA_PRESS/Animals_Angels_Myth_of_Enforcement.pdf

3.5.2.1 Podmínky pro přepravu zvířat

Zákon opět stanoví v § 8c odst. 1 obecnou zásadu totožnou s tou, která je obsažena v nařízení o přepravě: „*nikdo nesmí provádět ani nařídit přepravu zvířat způsobem, který jim může přivodit zranění nebo zbytečné utrpení.*“ Následují povinnosti určené dopravci a chovateli.

Dopravce musí splnit tyto podmínky:

- Dopravní prostředky musí být navrženy, konstruovány, udržovány a provozovány tak, aby se předešlo zranění a utrpení zvířat a byla zajištěna jejich bezpečnost. To samé platí i pro zařízení k nakládce a vykládce.
- Musí být zajištěna dostatečná plocha a výška odpovídající velikosti zvířat a zamýšlené cestě.

Chovatel musí zajistit:

- napojení a nakrmení zvířete odpovídající druhu zvířete a jeho velikosti,
- poskytnutí odpočinku ve vhodných intervalech,
- zvířeti, které během přepravy onemocnělo nebo bylo zraněno, poskytnutí první pomoci a v případě potřeby i veterinární péči.³⁰⁵

Další požadavky pro přepravu jsou velmi podobné, některé identické, s požadavky nařízení o přepravě.

Chovatel může zvířata přepravovat nebo je předat k přepravě dopravci, pouze pokud jsou způsobilá k přepravě. K přepravě nejsou způsobilá poraněná zvířata a zvířata s fyziologickými potížemi nebo patologickými stavy, například pokud se nemohou sama pohybovat, jestliže mají velké otevřené rány nebo výhřezy, jedná-li se o zvířata v pokročilém stádiu březosti nebo o novorozená zvířata či mláďata. Tyto podmínky neplatí pro přepravu k ošetření veterinárním lékařem a zpět.³⁰⁶

Dopravní prostředky musí být konstruovány tak, aby zajišťovaly bezpečnost zvířat. Musí zvířata ochránit před nepříznivým počasím, zabezpečit zvířata před únikem nebo vypadnutím a nesmí mít kluzkou podlahu. V dopravním prostředku musí být dostatek místa a dostatečné proudění vzduchu, když zvíře stojí v přirozeném postoji. Konkretizaci prostorových požadavků stanovuje prováděcí

³⁰⁵ § 8c zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁰⁶ § 8d zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

vyhláška o ochraně zvířat při přepravě.³⁰⁷

Zákon dále stanoví požadavky ohledně manipulace s přepravovanými zvířaty. Při přepravování v kontejnerech musí chovatel dbát na jejich stabilitu a udržování ve vodorovné poloze. Je zakázáno používat při přepravě vůči zvířatům násilí, zavěšovat zvířata pomocí mechanických prostředků, zvedat je za hlavu, končetiny, ocas apod. Zvířata nesmí být přivazována za rohy, parohy, kroužky v nose ani za končetiny. Uvedené příklady jsou jen některé ze zákonem vyžadovaných postupů.³⁰⁸

3.5.3 Cestování se zvířaty v zájmovém chovu

Na cestování se zájmově chovanými zvířaty se vztahuje nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 576/2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení č. 998/2003 (dále jen „nařízení o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu“), jehož přijetí „*bylo motivováno snahou chránit veřejné zdraví před vzteklinou a chránit zdraví zvířat.*“³⁰⁹ Nařízení stanovuje veterinární podmínky pro neobchodní přesuny zvířat vybraných druhů, která jsou po celou dobu doprovázena majitelem anebo jím zmocněnou fyzickou osobou, jež za zvíře odpovídá. Reguluje jak přesuny mezi členskými státy, tak přesuny ze třetích zemí do členského státu.³¹⁰

Podmínky jsou vymezeny zvlášť pro skupinu druhů zahrnující psy, kočky a fretky a zvlášť pro ostatní zvířata vyjmenovaných druhů.

3.5.3.1 Cestování se psy, kočkami a fretkami

Základními požadavky pro cestování s těmito druhy jsou:

- označení zvířete mikročipem nebo zřetelně čitelným tetováním provedeným před 3. červencem 2011,
- očkování proti vzteklině,
- pas zvířete vystavený veterinárním lékařem,
- v případě cestování se zvířetem do České republiky ze třetích zemí je nutné provedení sérologického testu prokazujícího titr protilátek proti vzteklině.³¹¹

³⁰⁷ § 8e zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání
MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 361.

³⁰⁸ § 8f zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁰⁹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 362.

³¹⁰ Článek 2 odst. 1 a článek 3 písm. b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013, o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu

³¹¹ Článek 6 a 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013, o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu

Podle článku 10 odst. 2 smí být zvířata v zájmovém chovu těchto druhů „přemístěna z určitého území nebo třetí země jiných než těch, které jsou uvedeny na seznamu podle čl. 13 odst. 1, do členského státu pouze přes jedno z míst vstupu uvedených na seznamu podle čl. 34 odst. 3.“³¹²

Komise prostřednictvím prováděcího nařízení přijala podle článku 13 odst. 1 seznam území a třetích zemí, které uplatňují pravidla týkající se cestování s těmito druhy zvířat v zájmovém chovu, jejichž obsah a účinek jsou stejné jako v případě pravidel stanovených nařízením o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu.³¹³ V případě přesunu zvířete z třetí země jiné než těch na tomto seznamu uvedených tudíž musí zvíře vstoupit na území Unie pouze přes jedno z míst vstupu členskými státy pro tyto účely stanovených.³¹⁴ V místech vstupu provádí příslušný orgán členského státu kontrolu dokladů a totožnosti zvířete za účelem ověření splnění všech podmínek.³¹⁵

3.5.3.2 Cestování s ostatními zvířaty v zájmovém chovu

Mezi ostatní zvířata v zájmovém chovu patří bezobratlí (s výjimkou včel, čmeláků, měkkýšů a korýšů), okrasní vodní živočichové, obojživelníci, plazi, ptáci (s výjimkou drůbeže) a ze savců jsou to hlodavci a králíci jiní než ti, kteří jsou určeni k produkci potravin.³¹⁶

*„Pro cestování s ostatními zvířaty v zájmovém chovu do České republiky z členských států EU a ze třetích zemí neexistují žádná omezení, pokud místo původu zvířat nepodléhá omezujícím nebo zakazujícím veterinárním opatřením vztahujícím se na zvířata daného druhu.“*³¹⁷

Veterinární podmínky jsou stanoveny pouze pro dovoz ptáků v zájmovém chovu ze třetích zemí, a to rozhodnutím Komise č. 2007/25/ES. Rozhodnutí bylo vydáno jako důsledek výskytu chřátky v některých třetích zemích

³¹² Článek 10 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu

³¹³ Příloha II část 1 prováděcího nařízení Komise (EU) č. 577/2013 o vzorových identifikačních dokladech pro neobchodní přesuny psů, koček a frettek, vyhotovení seznamu území a třetích zemí a požadavcích na formát, grafickou úpravu a jazyky prohlášení potvrzujících splnění některých podmínek stanovených nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013

³¹⁴ Článek 10 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu

³¹⁵ Článek 34 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu

³¹⁶ Příloha I část B nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013 o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu

³¹⁷ *Požadavky pro cestování s ostatními zvířaty v zájmovém chovu* [online]. Státní veterinární správa, © 2016-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/cestovani-se-zviraty-v-zajmovem-chovu/vi-pozadavky-pro-cestovani-s-ostatnimi-zviraty-v-zajmovem-chovu/>

a stanoví ochranná opatření, která mají snížit zdravotní rizika pro zvířata i člověka související s dovozem těchto ptáků.³¹⁸ Také toto rozhodnutí ukládá státům povinnost vypracovat seznam míst vstupu, na kterých budou příslušné orgány kontrolovat dokumenty a totožnost zvířat.³¹⁹

Co se týče cestování s těmito zvířaty z České republiky, musí být splněny podmínky stanovené kompetentní veterinární autoritou konkrétní země.³²⁰

Praha-Ruzyně	Veřejné mezinárodní letiště
Brno-Tuřany	Veřejné mezinárodní letiště
Ostrava-Mošnov	Veřejné mezinárodní letiště
Karlovy Vary	Veřejné mezinárodní letiště
Pardubice	Veřejné mezinárodní letiště
Kunovice	Neveřejné mezinárodní letiště

Tabulka 2: Místa vstupu do České republiky pro zvířata v zájmovém chovu ze třetích zemí (platí pro psy, kočky, fretky, bezobratlé, okrasné vodní živočichy, obojživelníky, plazy, hlodavce a králíky)³²¹

Praha-Ruzyně	Veřejné mezinárodní letiště
--------------	-----------------------------

Tabulka 3: Místa vstupu do České republiky pro ptáky v zájmovém chovu ze třetích zemí³²²

3.6 Ochrana zvířat proti týrání

Oblast ochrany zvířat proti týrání je upravena především zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Při jeho výkladu musíme brát zřetel také na účel tohoto právního předpisu, kterým je „*chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.*“ Vyzdvihují se tu tedy zvířata jako živí tvorové a jejich zranitelnost a jako taková si zasluhují, podle preambule zákona, pozornost, péči

³¹⁸ Preambule rozhodnutí Komise č. 2007/25/ES o některých ochranných opatřeních týkajících se vysoce patogenní influenzy ptáků a přesunů ptáků v zájmovém chovu doprovázených jejich majiteli do Společenství

³¹⁹ Článek 2 odst. 1 a odst. 3 rozhodnutí Komise č. 2007/25/ES o některých ochranných opatřeních týkajících se vysoce patogenní influenzy ptáků a přesunů ptáků v zájmovém chovu doprovázených jejich majiteli do Společenství

³²⁰ *Požadavky pro cestování s ostatními zvířaty v zájmovém chovu* [online]. Státní veterinární správa, © 2016-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/cestovani-se-zviraty-v-zajmovem-chovu/vi-pozadavky-pro-cestovani-s-ostatnimi-zviraty-v-zajmovem-chovu/>

³²¹ *Místa vstupu pro zvířata v zájmovém chovu* [online]. Státní veterinární správa, © 2016-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/mista-vstupu-pro-zvirata-v-zajmovem-chovu/>

³²² Tamtéž.

a ochranu ze strany člověka.³²³ Toto v preambuli obsažené poselství je ostatně výkladovým vodítkem pro aplikaci jakékoli části právního řádu s přímým dopadem na nakládání se zvířaty.³²⁴

3.6.1 Týrání

Zákon výslovně obecně nedefinuje pojem týrání, pouze vymezuje konkrétní jednání, která se za týrání považují. Z daného výčtu a účelu zákona můžeme dovodit, že pojem týrání odpovídá takovému jednání, které způsobuje zvířeti fyzickou bolest, zranění nebo strádání jiné než tělesné a které nespadá do jedné ze zákonem povolených výjimek.

Demonstrativní výčet takových jednání nalezneme v § 4 odst. 1 zákona. Zakázáno je například:

- nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,
- provádět chirurgické zákroky za účelem změny vzhledu nebo jiných vlastností zvířete (kupírovat uši, ničit hlasivky nebo používat jiných prostředků k omezení hlasitých projevů zvířat, z jiných než zdravotních důvodů amputovat drápy, zuby, jedové nebo pachové žlázy apod.),
- usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení,
- používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný,
- opustit zvíře s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat.

„Jednotlivé způsoby týrání jsou popsány s různou mírou obecnosti, od velmi obecných, které k posouzení naplnění kritérií popsaných neurčitými pojmy vyžadují specifikaci v prováděcích právních předpisech nebo doporučujících směrnících týkajících se chovu vybraných druhů zvířat, až po popisy značně detailní až kazuistické.“

Výčet obsahuje i zbytkovou klauzuli, podle níž se za týrání považuje také *„jiné tímto zákonem zakázané jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení³²⁵ zvířete“*.³²⁶ Na základě jejího zařazení lze vyvodit, že výčtem položek

³²³ Preambule a § 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³²⁴ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 298.

³²⁵ Utrpení je stav zvířete způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který u zvířete způsobuje bolest, zranění, zdravotní poruchu anebo smrt.

³²⁶ § 4 odst. 1 písm. w) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

v § 4 odst. 1 se skutková podstata týrání nevyčerpává. Týráním může být i jiné jednání, které nelze podřadit pod žádný ze způsobů týrání vyjmenovaných v tomto ustanovení, pakliže naplňuje znaky jednání zakázaného zákonem na ochranu zvířat proti týrání a způsobuje zvířeti utrpení. Znění zbytkové klauzule bylo pozměněno novelou zákona s účinností od 1. 1. 2013, která slova „jiné jednání“ nahradila slovy „jiné tímto zákonem zakázané jednání“. Účelem bylo ujasnit, že se klauzule vztahuje pouze na jednání zakázaná tímto zákonem, nikoli na jednání jakákoli. Bylo tak učiněno z důvodu zajištění právní jistoty adresátů právní úpravy. V konečném důsledku by totiž mohlo být postihováno i jednání zákonem nezakázané.³²⁷

Některá jednání, jež obecně naplňují znaky týrání, zákon v určitých situacích z okruhu týrání výslovně vylučuje. Jde o jednání spojená s naléhavou potřebou záchrany života zvířat nebo lidí v naléhavých situacích záchranných prací.³²⁸ Zájem na záchraně života zvířete převažuje nad jeho momentálním utrpením v dané situaci, stejně tak bude zájem na záchraně života nebo zdraví člověka nadřazen zájmu na záchraně života nebo zdraví zvířete.³²⁹ Dalšími jednáními, která se nepovažují za týrání, jsou zákroky nebo činnosti prováděné podle schváleného projektu pokusů.³³⁰ Posledním případem je zákonem stanovená dílčí výjimka, podle níž se § 4 odst. 1 písm. b), který zakazuje „*podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům*“, nevztahuje na výchovu, výcvik a použití zvířete k plnění úkolů stanovených ozbrojeným silám, bezpečnostním sborům nebo obecní policii, jakož i na výchovu a výcvik psů prováděný chovatelskými sdruženími nebo organizacemi v rámci zájmové činnosti.³³¹

Co se týče použití služebních psů, cílem je zakotvit právní rámec pro plnění úkolů bezpečnostních složek, které vyplývají ze zvláštních právních předpisů, a v souvislosti s tím tedy umožnit použití zvířat pro zajištění bezpečnosti státu,

³²⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 318-319.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

³²⁸ § 4 odst. 2 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³²⁹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 319.

³³⁰ § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³³¹ § 4 odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

bezpečnosti osob a zasahujících osob či ochrany majetku nebo veřejného pořádku jako donucovacího prostředku při zásazích Policie ČR, obecní policie, Vězeňské služby a justiční stráže, Armády ČR, Vojenské Policie a Celní správy. I na tyto složky se ale vztahují ostatní ustanovení zákona na ochranu zvířat proti týrání, včetně ustanovení § 4, jejichž dodržování nebrání dosažení cílů stanovených zvláštními právními předpisy.³³²

Další část výjimky potom umožnila, podle důvodové zprávy, „*provádět výchovu a výcvik psů členy kynologických organizací, a to zejména ve vztahu ke sportovnímu výcviku psů k obraně a k výkonu práva myslivosti.*“ V těchto případech se nejedná o výcvik a výchovu psů podle zvláštních právních předpisů, ale o sportovní či zájmový výcvik psů, který je vymezen zkušebními řády (národními i mezinárodními) a Mezinárodní kynologickou federací (FCI).³³³ Slovní spojení „výcvik psů prováděný chovatelskými sdruženími nebo organizacemi“ nepovažuji za zcela jasné, neboť právnické osoby těžko mohou samy o sobě provádět výcvik. Není zřejmé, zda se myslí výcvik organizovaný těmito právnickými osobami, nebo zda to má být výcvik prováděný členy právnických osob. Druhé možnosti výkladu by napovídala text důvodové zprávy, ale pouze jen ve vztahu ke sportovnímu výcviku, nikoli ve vztahu k výcviku loveckému. Ať už by to byla ale jakákoli z těchto výkladových variant, nepokládám takto postavené znění zákona za vhodné, neboť za účelem provádění výcviku loveckých psů není stanovena v současné době povinnost jakéhokoli členství a organizované výcviky se rovněž v této oblasti moc nepraktikují.

3.6.2 Zákaz týrání a zákaz propagace týrání

V § 2 odst. 1 zákon stanovuje obecný a v podstatě nejvýznamnější princip celé právní úpravy: „*Zakazuje se týrání zvířat.*“ Ten je potom rozveden v dalších ustanoveních, která vymezují činnosti považující se za týrání zvířat a povinnosti, které chovatelé při nakládání se zvířaty musí dodržovat.³³⁴

Zákaz týrání je doplněn o zákaz všech forem propagace týrání zvířat v § 2 odst. 2. Účelem je zajistit postižitelnost osob, které samy bezprostředně zvířata netýrají, ale veřejně sdílejí informace, obrazové záznamy či jiné materiály,

³³² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 77/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=917&CT1=0>

³³³ Tamtéž.

³³⁴ SPURNÁ, J., DOUSEK, J. Zájmové chovy a ochrana zvířat. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2004, s. 16.

jež k zakázaným činnostem navádí. V zákoně najdeme příklady jednání, která jsou propagací týrání, pod § 4a.³³⁵

3.6.3 Oprávnění ke vstupu do objektů za účelem ochrany zvířat

Jednou z pravomocí zaměstnanců orgánů ochrany zvířat vymezených v § 25 zákona na ochranu zvířat proti týrání je oprávnění ke vstupu do zařízení či objektů, v nichž jsou zvířata chována, za účelem provedení kontroly. Chovatelé jsou povinni jim vstup umožnit.³³⁶ Obdobné platí i při realizaci rozhodnutí o umístění zvířete do náhradní péče a předběžné náhradní péče. Pokud chovatel sám zvíře nevydá, může příslušný orgán zvíře odejmout tomu, kdo ho má u sebe. *„Za účelem odnětí týraného zvířete je osoba, která odnětí provádí, oprávněna vstupovat do všech prostor, kde je zvíře chováno.“*³³⁷

Problém nastane ale v případě, že chovatel poruší svou povinnost a vstup neumožní. Zákon totiž nijak nezakládá pravomoc orgánu vymoci si vstup i proti vůli chovatele. Jediným prostředkem, který zákonná úprava umožňuje, je udělení pokuty za přestupek, což ale ještě nemusí chovatele donutit umožnit příslušným orgánům zvíře zkontrolovat nebo jim ho vydat.

Zákon nijak dále neobjasňuje, co se přesně myslí objekty, v nichž jsou zvířata chována, ani v případě náhradní péče nedefinuje pojem „všechny prostory“. Nicméně pakliže se zvíře nachází v objektu, který má charakter obydlí, je tato situace velmi problematická, neboť je víceméně nemožné do něj vstoupit bez souhlasu jeho uživatele. Došlo by k rozporu s ústavně zaručenou nedotknutelností obydlí,³³⁸ článek 12 Listiny základních práv a svobod totiž stanoví: *„Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.“*³³⁹ Pojem obydlí se vykládá široce. Podle Ústavního soudu je tento institut definován judikaturou obecných soudů i českou trestněprávní doktrínou *„jako prostor sloužící k bydlení a prostory k němu náležející, za které je třeba považovat všechny prostory, k jejichž užívání opravňuje vlastnický titul nebo jiný právní titul.“*³⁴⁰ Zahnuje tudíž i oplocenou zahradu, dvorek či

³³⁵ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 320-321.

³³⁶ § 25 odst. 1 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³³⁷ § 28b odst. 3 a § 28c odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³³⁸ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 382-383.

³³⁹ Článek 12 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

³⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, [121/2010 USn.]

předzahrádku.³⁴¹

Prolomit nedotknutelnost obydlí Listina připouští jen v případě domovní prohlídky na příkaz soudce a poté na základě zákona, je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.³⁴² Vstoupit do obydlí proti vůli chovatele za účelem ochrany týraného zvířete tudíž nepovoluje. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, uděluje policistovi pouze oprávnění vstoupit do jiného prostoru (prostory, které neslouží k bydlení - např. garáž, skladiště, automobil) nebo na pozemek (ovšem nikoli na pozemek náležející pod pojem obydlí), má-li důvodné podezření, že se tam nachází týrané zvíře.³⁴³ Hana Müllerová spatřuje eventuální řešení v extenzivním výkladu závažného ohrožení veřejného pořádku, neboli v takovém výkladu, že by bylo i týrání zvířete v obydlí způsobilé závažně ohrozit veřejný pořádek. Je podle ní ale otázkou, zda by takto široký výklad byl obhajitelný. Nevylučuje, že zakotvení oprávnění policisty vstoupit násilím do obydlí kvůli týranému zvířeti by mohlo založit rozpor s Listinou.³⁴⁴

Pravděpodobně bude záležet na intenzitě týrání v konkrétní situaci. Jestliže bude týrání dosahovat takové intenzity, že půjde o trestný čin, policista by měl být oprávněn vstoupit do jakýchkoli prostor, tedy i do obydlí, „*neboť páčání trestného činu je závažným ohrožením veřejného pořádku a bezpečnosti.*“ Problémem ale je, že policista před samotným zásahem nemůže s jistotou vědět, zda jednání skutečně dosahuje závažnosti zakládající trestný čin.³⁴⁵

Podle mého názoru není stávající úprava nejvhodnější, protože nezajišťuje dostatečně efektivní ochranu týraných zvířat. Do konfliktu se dostávají dva chráněné zájmy, a to nedotknutelnost obydlí zaručená ústavou a zájem na ochraně týraných zvířat. Pokud by se mělo zakotvit do právní úpravy oprávnění policisty ke vstupu do obydlí, je otázka, při jak velké intenzitě týrání by bylo přiměřené zasáhnout vstupem bez souhlasu chovatele. Takový zásah by měl být opodstatněný tím, že podezření na týrání bude dostatečně silné. Dá se totiž předpokládat, že by docházelo k situacím, kdy by občané ne vždycky vyhodnotili

³⁴¹ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 383.

³⁴² Článek 12 odst. 2 a odst. 3 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

³⁴³ § 40 odst. 2 písm. c) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

³⁴⁴ MÜLLEROVÁ, H. *Vstup policisty kvůli týranému zvířeti* [online]. Ochrana zvířat.cz, 2011 [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ochranazvirat.cz/769/czech/print/>

³⁴⁵ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 384.

konkrétní případ správně a dávali by tak podněty neopodstatněné. Myslím si, že by mohlo být přijatelné zavést do zákonné úpravy oprávnění policisty ke vstupu do obydlí proti vůli chovatele v případě, kdy chovatel odmítá vydat zvíře za účelem výkonu rozhodnutí o předběžné náhradní péči. Může se totiž jednat o závažné případy týrání, ve kterých je potřeba urychleně odebrat zvíře z trýznivých podmínek.

3.7 Volně žijící živočichové

Ačkoliv se zákon na ochranu zvířat proti týrání věnuje především zvířatům v lidské péči, najdeme v něm i ustanovení regulující nakládání se zvířaty ve volně přírodě. Zákon používá pojem volně žijící zvíře nezahrnující bezobratlé. Vyjmenovává například zakázané metody usmrcování volně žijících zvířat, zakazuje určité činnosti, jako je provozování mobilních zvěřinců a provádění drezúry u vybraných druhů zvířat, stanovuje povinnosti v souvislosti s péčí o handicapovaná zvířata a také zakotvuje ochranu volně žijících zvířat v rámci provádění pokusů na zvířatech.

Ochranu volně žijících zvířat zajišťují také zákony z oblasti myslivosti, rybářství a ochrany přírody a krajiny.

V této podkapitole bych se chtěla zaměřit především na ochranu volně žijících živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Pojem volně žijící živočich, se kterým tento zákon pracuje, zahrnuje bezobratlé a je tak širší než pojem volně žijící zvíře.³⁴⁶

3.7.1 Obecná ochrana živočichů

Obecná ochrana podle § 5 zákona o ochraně přírody a krajiny se uplatní tehdy, pokud se na živočichy nevztahuje přísnější ochrana podle tohoto zákona. V případě zvláště chráněných druhů se tedy uplatní zvláštní druhová ochrana podle § 48 a násl. Jestliže by ale zvláštní druhová ochrana nebyla dostatečná a mohlo by dojít k ohrožení druhu, uplatní se obecná ochrana i v takovém případě.³⁴⁷

Cílem obecné ochrany je zamezit činností, které by mohly ohrozit nebo zničit populaci nebo vyhubit druh. Dle zákona jsou všechny druhy živočichů

³⁴⁶ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 349-355.

³⁴⁷ VOMÁČKA, V., KNOTEK, J. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 64.

chráněny před zničením, poškozováním či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci.³⁴⁸

Součástí obecné ochrany je povinnost fyzických a právnických osob postupovat při provádění určitých činností (zemědělských, lesních a stavebních pracích, při vodohospodářských úpravách, v dopravě a energetice) tak, aby nedocházelo k nadměrnému zraňování nebo úhynu živočichů nebo ničení jejich biotopů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky.³⁴⁹

„Za nadměrný úhyn lze považovat zejména takový úhyn, ke kterému dochází zbytečně, aniž by jím byla pevně prováděná činnost podmíněna.“³⁵⁰ V souvislosti s tímto ustanovením bych chtěla poukázat na problém senosečí a s tím spojeném nadměrném úhynu různých druhů živočichů. Ačkoliv mají zemědělci podle zákona o myslivosti povinnost oznámit s předstihem uživateli honitby dobu a místo provádění zemědělských prací a kosení pícnin a také, pokud je to možné, provádět sklizňové práce směrem od středu k okrajům koseného pozemku³⁵¹, mnozí o těchto povinnostech neví, nebo je zkrátka nedodržují. Následkem je pak především velké množství mrtvých srnčat.³⁵²

Zákon váže záměrné rozšíření geograficky nepůvodních druhů do krajiny na povolení orgánu ochrany přírody.³⁵³ Geograficky nepůvodní je druh, který není součástí přirozených společenstev určitého regionu a který by mohl ohrozit geograficky původní druhy. Problematickou skupinou geograficky nepůvodních druhů jsou invazivní druhy, které se chovají agresivně k původním druhům a jejichž šíření ohrožuje biologickou rozmanitost (například norek americký zavlečený do Evropy).³⁵⁴ Orgán ochrany přírody rozhodne o povolení ve správním řízení, v rámci kterého musí posoudit, zda by vysazení daného druhu neohrozilo přirozená společenstva.³⁵⁵ Protože invazivní druhy mohou působit konkurenčně a tím ohrožovat druhy původní, může orgán ochrany přírody stejně tak rozhodovat o odlovu geograficky nepůvodních živočichů.³⁵⁶

³⁴⁸ § 5 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁴⁹ § 5 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁵⁰ VOMÁČKA, V., KNOTEK, J. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 67.

³⁵¹ § 10 odst. 3 písm. a) a písm. b) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁵² *Senoseč z pohledu zákona* [online]. Senoseč online [cit. 6. 3. 2019]. Dostupné z: <http://senosec.czu.cz/clanky/zakony>

³⁵³ § 5 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁵⁴ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 182.

³⁵⁵ STEJSKAL, V. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 51-53.

³⁵⁶ § 5 odst. 6 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 414.

Ustanovení § 5 odst. 7, týkající se povolování dovozu a vývozu ohrožených rostlin a živočichů, je obsoletním ustanovením, které v zákoně zůstalo navzdory přijetí zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy. V praxi se tedy toto ustanovení neuplatňuje.³⁵⁷

3.7.2 Handicapovaní živočichové

Pod obecnou druhovou ochranu živočichů zákon o ochraně přírody a krajiny také zařazuje ustanovení regulující nakládání s handicapovanými živočichy. Tato oblast regulace je doplňována zákonem na ochranu zvířat proti týrání, který se zaměřuje na ochranu jedinců.³⁵⁸ Definici handicapovaného zvířete podle zákona na ochranu zvířat proti týrání jsem již uvedla v podkapitole 1.1.2. Prováděcí vyhláška k zákonu o ochraně přírody a krajiny č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (dále jen “vyhláška o handicapovaných živočiších“), definuje handicapovaného živočicha: živočich neschopný v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě.³⁵⁹ „*Jinými okolnostmi se rozumí oslabení živočicha parazity, hladověním nebo příznaky otravy, výskyt živočicha patřícího k migrujícímu nebo hibernujícímu druhu v nevhodnou roční dobu nebo porušení přirozených vzorců chování.*“³⁶⁰ Pod tuto definici opět spadají i bezobratlí.

Právní úprava nestanovuje povinnost ujmout se handicapovaného živočicha. Pokud se jej ale někdo ujme, začnou se na něj vztahovat povinnosti uložené dvěma výše zmíněnými zákony.³⁶¹

3.7.2.1 Ochrana handicapovaných živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb.

„*Každý, kdo se ujal živočicha neschopného v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě, zajistí jeho nezbytné ošetření, nebo ho za tímto účelem předá provozovateli záchranné stanice.*“ Pokud jde o zvláště chráněného živočicha, musí jej bezodkladně předat záchranné

³⁵⁷ VOMÁČKA, V., KNOTEK, J. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 70.

³⁵⁸ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 416.

³⁵⁹ § 1 vyhlášky č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších)

³⁶⁰ STEJSKAL, V. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 62.

³⁶¹ PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 182.

stanici.³⁶²

Pokud jde o záchranné stanice, lidé mnohdy ve snaze živočichům pomoci jim spíše škodí, protože z důvodu nedostatečné informovanosti neví, v jakých situacích mají živočichy ponechat na místě v přírodě. Jedná se především o nálezy mláďat volně žijících živočichů, která se často vyskytují osamoceně, tudíž se lidé mylně domnívají, že jsou opuštěná, a berou je do záchranných stanic. Širší osvěta veřejnosti ohledně tohoto problému by zcela jistě přispěla ke zlepšení situace.

Záchranné stanice jsou zařízení, které zejména zajišťují komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody a živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytují odpovídající dlouhodobou péči.³⁶³ Lze je provozovat pouze na základě povolení Ministerstva životního prostředí, jež se vydává ve správním řízení zahájeném na žádost budoucího provozovatele.³⁶⁴

Podmínky držení živočichů v záchranných stanicích konkretizuje vyhláška o handicapovaných živočiších. Živočichové by měli mít podmínky a prostředí co nejvíce odpovídající jejich přirozenému biotopu a nárokům daného druhu. Před vypuštěním do volné přírody musí být dostatečně připraveni, musí být v dobrém zdravotním stavu a vypouštění by měli být přednostně tam, kde byli nalezeni.³⁶⁵

3.7.2.2 Ochrana handicapovaných zvířat podle zákona č. 246/1992 Sb.

Ustanovení § 14b zákona na ochranu zvířat proti týrání ukládá povinnosti při péči o handicapovaná zvířata. Chovatel, který pečuje o taková zvířata, jim musí zabezpečit vhodné podmínky a předcházet jejich únikům a musí mít osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči o handicapovaná zvířata, udělené příslušným orgánem ochrany zvířat.³⁶⁶ Podmínky chovu provádí vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.

3.7.3 Obecná ochrana ptáků

Do zákona o ochraně přírody a krajiny byla vložena zákonem č. 218/2004 Sb. ustanovení o ochraně volně žijících ptáků. Novela transponovala

³⁶² § 5 odst. 8 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁶³ § 3 odst. 1 písm. f) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁶⁴ STEJSKAL, V. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 64.

³⁶⁵ § 3 a § 5 vyhlášky č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších)

³⁶⁶ § 14b odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

směrnici Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků. „*Důvodem přijetí směrnice je mimo jiné pokles početnosti velkého množství druhů volně žijících ptáků přirozeně se vyskytujících na evropském území.*“ V roce 2010 byla nahrazena novou směrnici o ochraně volně žijících ptáků č. 2009/147/ES.³⁶⁷

V § 5a jsou zakázána určitá jednání v zájmu ochrany volně žijících ptáků, a to jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt, poškozování nebo ničení jejich hnízd, poškozování a sběr vajec, úmyslné vyrušování ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, a držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.

Zákon dále zakazuje prodej a činnosti související s prodejem živých či mrtvých ptáků a výrobků z nich.

Výjimky z těchto zákazů se vztahují na ptáky, kteří jsou zvěří a které lze lovit v souladu s předpisy o myslivosti.³⁶⁸

Ani v případě ostatních ptáků ale nejsou tyto zákazy absolutní. § 5b zakotvuje odchylné postupy, v rámci kterých je možné stanovit výjimky příslušnými orgány. K odchylnému postupu se přikročí v situacích, kdy se veřejný zájem na ochraně ptáků dostane do střetu s jinými zájmy (zákon jmenovitě uvádí zájem veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti, prevenci závažných škod na úrodě a další) a neexistuje-li jiné uspokojivé řešení.³⁶⁹ První formou odchylného postupu je rozhodnutí vydané orgánem ochrany přírody, které se vydává ve správním řízení individuálním správním aktem. Dalším možným způsobem stanovení odchylného postupu je vydání opatření obecné povahy Ministerstvem životního prostředí, jež je určeno blíže neurčenému okruhu osob.³⁷⁰ V každém případě by měl daný orgán své rozhodnutí náležitě odůvodnit. Jak konstatoval Evropský soudní dvůr, „*při vykonávání svých pravomocí ke stanovení odchylek v souladu s článkem 9 směrnice*³⁷¹ *musejí brát orgány členských států v úvahu řadu posuzovacích prvků, které se týkají údajů geografické, klimatické, environmentální a biologické povahy, jakož i zejména situace, pokud jde o celkovou roční reprodukci a úmrtnost živočišných druhů přirozenou smrtí.*“³⁷²

³⁶⁷ STEJSKAL, V. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 74.

³⁶⁸ § 5a odst. 1, odst. 2 a odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁶⁹ JANČÁŘOVÁ, I. a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 251.

³⁷⁰ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 415.

³⁷¹ Článek 9 směrnice č. 79/409/EHS byl transponován do § 5b odst. 1-3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

³⁷² Bod 25 rozsudku ESD ve věci C-60/05 ze dne 8. 6. 2006

3.7.4 Výkon práva myslivosti

Myslivost je zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti definována jako „soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému.“³⁷³ Právem myslivosti se pak rozumí souhrn práv a povinností chránit zvěř, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží a k tomu užívat honební pozemky.³⁷⁴

Právo myslivosti lze vykonávat pouze v honitbě, což je „soubor souvislých honebních pozemků jednoho nebo více vlastníků vymezený v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti.“ Zákon vymezuje, co jsou nehonební pozemky, a o pozemcích honebních stanoví, že jsou to všechny ostatní pozemky.³⁷⁵

Hlavním účelem myslivosti je chov, zušlechťování a zlepšování životních podmínek zvěře. Odpovědným subjektem za zajišťování chovu zvěře je buď držitel honitby neboli osoba, které byla rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti honitba uznána, nebo osoba, která má honitbu v pronájmu (dále jen „uživatel honitby“).³⁷⁶

Chovem zvěře zákon rozumí udržování optimálního početního stavu zvěře, zvyšování chovné kvality zvěře a další odborné zásahy sledující určité biologické cíle.³⁷⁷

Obhospodařování honitby se řídí plánem mysliveckého hospodaření, který je povinen každoročně vypracovat uživatel honitby. Součástí plánu je i zamýšlené zazvěřování, výstavba mysliveckých zařízení, opatření v péči o zvěř a při ochraně a zlepšování životních podmínek zvěře. Vypracovaný plán se předkládá orgánu státní správy myslivosti, který kontroluje jeho plnění.³⁷⁸

3.7.4.1 Lov

Lov je nezbytným prostředkem regulace stavu zvěře v honitbě a také je prostředkem ovlivňování kvality genetického základu populací chovaných druhů zvěře. Lovit lze pouze zvěř, která není hájena, navíc jen ve stanovenou dobu lovu.

³⁷³ § 2 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁷⁴ § 2 písm. h) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁷⁵ § 2 písm. i), písm. e) a písm. f) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁷⁶ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 425.

³⁷⁷ § 3 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁷⁸ JANČÁŘOVÁ, I. a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 323-324.

§ 36 odst. 2 a odst. 4 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Bližší podmínky lovu upravuje prováděcí vyhláška č. 244/2002 Sb.³⁷⁹

Zákon v § 44 upravuje používání loveckých psů a loveckých dravců. Používat v honitbě lovecké psy je dokonce povinností uživatele honitby. Loveckým psem je „*pes loveckého plemene uznaného Mezinárodní kynologickou federací (FCI) s průkazem původu, který složil příslušnou zkoušku z výkonu.*“ Loveckým dravcem je „*dravec chovaný k sokolnickému využití.*“ Použití loveckých dravců v sokolnictví je vázáno na povolení orgánu státní správy myslivosti.³⁸⁰

Aby se mohli psi používat k lovu, musí nejprve složit zkoušky z výkonu. Výše uvedená vyhláška stanovuje několik druhů výkonů, přičemž jedním z nich je norování. Norováním je lov zvěře pod zemí.³⁸¹ Právě způsob provádění zkoušek z norování je poněkud kontroverzním tématem. Svými naprosto odlišnými názory v této věci proti sobě vystupují myslivci na straně jedné a neodborná veřejnost na straně druhé.

Jde o to, že k výcviku norování a následně i v rámci zkoušek z výkonu jsou používány lišky, které musí být v současné době v umělé noře odděleny od psa mřížkou. Jedná se o důsledek ustanovení § 4 odst. 1 písm. f) zákona na ochranu zvířat proti týrání, kterým je cvičení nebo zkoušení zvířete na jiném živém zvířeti považováno za týrání. Jedinou výjimkou je výcvik loveckého dravce.³⁸² S tím ovšem nesouhlasí myslivci, kteří prosazují zlegalizování kontaktního výcviku loveckých psů, tedy výcviku, který probíhá bez oddělovací mříže. Argumentují tím, že psi, kteří nejsou cvičeni v kontaktu s lovenou zvěří, nejsou schopni reagovat na nebezpečí, které jim hrozí při lovu norováním v přírodě.

Naopak kritici kontaktního norování, mezi něž patří i organizace na ochranu zvířat, považují tento způsob výcviku za trýznivý, jelikož dochází ke zraňování zvířat. Upozorňují také na to, že kontaktní norování je v rozporu s Evropskou dohodou o ochraně zvířat v zájmovém chovu, která v článku 7 zakazuje výcvik zvířete způsobem, který přináší újmu na jeho zdraví a kondici³⁸³. Poukazují tím i na možnost zranění psa při kontaktu s liškou.³⁸⁴

³⁷⁹ JANČÁŘOVÁ, I. a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 325.

³⁸⁰ § 44 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁸¹ § 14 odst. 1 a odst. 2 vyhlášky č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

³⁸² § 4 odst. 1 písm. f) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁸³ Článek 7 Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu ze dne 13. 11. 1987

³⁸⁴ *Klaus uspěl s vetem, kontaktní norování neprošlo* [online]. Novinky.cz, 2008 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/135066-klaus-uspel-s-vetem-kontakt-norovani>

Také Ústřední komise pro ochranu zvířat se vyjádřila ve svém stanovisku proti kontaktnímu norování, když uvedla, že zákon na ochranu zvířat proti týrání poskytuje stejnou ochranu všem zvířatům (kromě zákonem daných výjimek), a proto chrání nejen psy používané pro norování, ale i norovaná zvířata. Dále k otázce štvání zvířat proti sobě uvedla, že podle § 4 odst. 1 písm. f) je možné štvát zvířata proti sobě, jen pokud to vyžaduje lov nebo výcvik nebo použití ovčáckého nebo pasteveckého psa, nikoli tedy v případě výcviku psa loveckého. V kontaktním norování spatřuje rovněž porušení zmíněného článku 7 Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu. Jako negativum také vnímá opětovné použití poraněných lišek při výcviku nebo zkouškách norníků. Poukazuje rovněž na to, že žádný právní předpis nestanoví povinnost lovit norováním. I za předpokladu, že by došlo ke zvýšení ochrany psů, má ÚKOZ za to, že by tomuto zvýšení ochrany psů „korespondovalo přímo úměrné snížení ochrany zkušebních norovaných zvířat.“ Kontaktní norování při zkouškách tak považuje spíše za posílení ochrany psů jakožto majetku v občanskoprávním smyslu, než posílením ochrany zvířat ve smyslu zákona na ochranu zvířat proti týrání.³⁸⁵

V dubnu 2007 předložila vláda návrh novely zákona na ochranu zvířat proti týrání. V původním znění se mělo přistoupit k zavedení výjimky ze zákazu cvičení zvířete na jiném živém zvířeti pouze pro lovecké dravce. Na základě doporučení zemědělského výboru byl ale přijat pozměňovací návrh, kterým byla výjimka ze zákazu vztažena i na výcvik loveckých psů.³⁸⁶ Senát takto upravený návrh zákona ale zcela jednotně s pozměňovacími návrhy vrátil zpět Poslanecké sněmovně. Dolní komora přehlasovala Senát velmi výrazným poměrem hlasů pro zákon a postoupila ho tak tehdejšímu prezidentu republiky Václavu Klausovi k podepsání. Václav Klaus ovšem zákon vetoval v únoru 2008 s tím, že Poslanecká sněmovna a Senát zastávali zcela opačný názor a také kvůli odmítavým reakcím od občanů a profesních organizací.³⁸⁷ Poslanecká sněmovna vrácený návrh zákona zamítla.

V květnu 2008 poté předložila vláda nový návrh novely, který ponechal stanovení výjimek jenom u loveckých dravců. Toto znění novely už bylo přijato.

neproslo.html

³⁸⁵ Stanovisko ÚKOZ k norování [online]. eAGRI, 2005 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/1633/Norovani.pdf>

³⁸⁶ Pozměňovací a jiné návrhy k tisku 184/0 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=184&CT1=2>

³⁸⁷ Stanovisko prezidenta k tisku 184/0 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=184&CT1=6>

Podle důvodové zprávy ke zmíněné novele je tato výjimka nutná z důvodu, že jiným způsobem loveckého dravce vycvičit nelze.³⁸⁸ Shledávám trochu paradoxní, že zákonná úprava umožňuje cvičení loveckých dravců na živém zvířeti, ale cvičení loveckých psů nikoliv.

Rozhodnout, co je v tomto případě správné, je dost složité. Dostává se tu do kolize zájem na ochraně lišek před stresem a zraněním a zájem na ochraně života a zdraví lovecky upotřebitelného psa. Otázka tedy je, co je víc? Na jednu stranu jsou lišky nepochybně při kontaktu se psy vystavovány stresu, na druhou stranu zákon povoluje lov norováním, tak by měl také umožnit dostatečnou přípravu psů na dost rizikový způsob lovu. Ztotožňuji se s argumentem ÚKOZ, že lov norováním se provozuje na základě dobrovolného rozhodnutí vlastníka psa, který by také měl zvážit všechna možná rizika a dbát zvýšené opatrnosti na ochranu psa. Nesouhlasím ale s úvahou, že by „*pes v situacích, které pro něj nejsou bezpečné, neměl být v souladu se zněním zákona č. 246/1992 Sb. použit.*“³⁸⁹ Pokud zde ÚKOZ měl na mysli to, že lov norováním jako takový je nebezpečnou situací, pak by tento argument v podstatě zakládal závěr, že použití psa při norování není v souladu se zákonem č. 246/1992 Sb. Pokud bych měla brát v úvahu výklad takový, že nebezpečnými situacemi ve vztahu k norování jsou pouze některé případy norování, ani s touto verzí nesouhlasím, neboť použití psa k lovu norováním je nebezpečné a riskantní vždy bez výjimky (na mysli mám pouze norování v přírodních norách, nikoli v norách umělých).

Hlavní problém ve spojitosti s ochranou norovaných zvířat spatřuji v tom, že se během výcviku i zkoušek používají opakovaně, jelikož norovaných zvířat bývá méně než psů.

Jedním možným, ale spíše pouze teoretickým, řešením by bylo zakázat norování zcela, což by ale nebylo příliš vhodné vzhledem k potřebě regulovat početní stavy lišek. Ačkoliv liška v přírodě plní důležitou regulační a selektivní funkci hubením drobných hlodavců v lesních i polních kulturách a spotřebováním slabé nebo padlé zvěře, nadělá i spoustu škod na zvěři drobné. Mimo to se její kořistí může stát i zvěř srnčí.³⁹⁰

³⁸⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=518&CT1=0>

³⁸⁹ Stanovisko ÚKOZ k norování [online]. eAGRI, 2005 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/1633/Norovani.pdf>

³⁹⁰ Liška obecná [online]. Kdelovit.cz, © 2019 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.kdelovit.cz/cz/lovna-zver/zver-skodliva-myslivosti/liska-obecna>

Jak už jsem řekla, norování je pro psa velmi riskantní, a proto by, za současného právního stavu umožňujícího tento způsob lovu, asi spíše měl převážet zájem na jeho řádné přípravě v podmínkách co nejpodobnějších skutečné noře pod dohledem člověka, který má možnost v danou chvíli okamžitě zasáhnout. Uznávám ale, jak uvedla i ÚKOZ, že moje úvahy směřují kromě ochrany psů proti týrání při norování v přírodních norách i k ochraně zájmů vlastníků psů. Za předpokladu, že by došlo k uzákonění kontaktního norování při výcviku, by bylo vhodné zavést přísnější regulaci, například zvýšit počet použitých lišek na jednoho psa během výcviku a zkoušek. Nutno závěrem dodat, že jako člověk věnující se lovecké kynologii vím, že i přes zákonný zákaz se na našem území v některých případech uskutečňuje výcvik psů přímým kontaktem s liškou.

4 ORGÁNY OCHRANY ZVÍŘAT

Povinnost státu prosazovat ochranu životního prostředí, a tím i ochranu živých složek životního prostředí, je zakotvena již v článku 7 Ústavy, dle kterého „stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“ Toto ustanovení můžeme vnímat jednak jako právní základ pro přijetí právních norem na ochranu životního prostředí a v souvislosti s tím také určení kompetencí orgánů veřejné moci, jednak jako mantinel pro uplatňování veřejné moci.

Stát realizuje tuto ústavněprávní povinnost prostřednictvím moci zákonodárné, výkonné a soudní, přičemž těžiště ochrany životního prostředí tvoří veřejná správa, jež je projevem moci výkonné.

Veřejnou správu na ústřední úrovni tvoří vláda, ministerstva a ostatní ústřední orgány státní správy a jim podřízené specializované subjekty s rozdílným postavením. Na úrovni regionální a místní zastávají úlohu orgánů veřejné správy kraje a obce jako územně samosprávné celky, a to v rámci výkonu jejich samostatné a přenesené působnosti. Významnou roli zaujímají také specializované územní orgány odvozené od ústředních orgánů státní správy. V určitých oblastech životního prostředí tak působí „jako subjekty sui generis veřejné stráže, které mají postavení úřední osoby³⁹¹ disponující pravomocemi přenesenými na ně ze státu příslušnými zákony v té které oblasti ochrany životního prostředí.“ Jedná se o stráž ochrany přírody, lesní stráž, mysliveckou stráž a rybářskou stráž.³⁹²

V této kapitole se více zaměřím na orgány ochrany zvířat, do jejichž působnosti spadá provádění požadavků zákona na ochranu zvířat proti týrání. Okruh těchto orgánů je vymezen v § 19 zákona. Jsou jimi Ministerstvo zemědělství, Státní veterinární správa, státní orgány příslušné ke schvalování projektů pokusů, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rámci své působnosti, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obce. Kompetence jednotlivých orgánů jsou stanoveny v § 20 až 24a zákona.

Ministerstvo zemědělství jako ústřední orgán státní správy vykonává především věcné působnosti, které je třeba zajišťovat na celostátní úrovni. Při plnění úkolů v souvislosti s ochranou zvířat spolupracuje s ostatními ústředními orgány státní správy a dalšími institucemi. Mezi pravomoci Ministerstva patří například vydávání povolení k rituálním porážkám zvířat,

³⁹¹ Viz § 127 odst. 1 písm. i) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

³⁹² JANČÁŘOVÁ, I. a kol. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016, s. 196-200 a s. 213.

vydávání oprávnění v oblasti pokusů na zvířatech, dále plní úkoly ve vztahu k orgánům Evropské unie.³⁹³ „K plnění úkolů na úseku ochrany zvířat zřídilo Ministerstvo zemědělství v rámci odboru živočišných komodit oddělení ochrany zvířat.“³⁹⁴

Ministerstvo zemědělství zřizuje dva odborné poradní orgány, a to Výbor pro ochranu zvířat používaných pro vědecké účely (podle § 20b odst. 1) a Ústřední komisi pro ochranu zvířat (podle § 21 odst. 1).³⁹⁵ Výbor pro ochranu zvířat používaných pro vědecké účely byl zřízen v souvislosti s transpozicí směrnice o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely. Jeho úkolem je poskytovat odborné poradenství týkající se chovu, péče a používání pokusných zvířat k pokusům „a za účelem zamezení zbytečného opakování pokusů přijímat údaje o pokusech provedených v jiných státech EU a o jejich výsledcích.“ Ústřední komise pro ochranu zvířat je odborný poradní orgán ministra zemědělství. K aktuálním problémům ochrany zvířat předkládá oficiální stanoviska.³⁹⁶

Krajské veterinární správy vykonávají dozor nad dodržováním povinností uložených zákonem, plní úkoly vyplývající z unijních předpisů v oblasti přepravy zvířat a usmrcování zvířat, rozhodují o povolení chovu druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, také podávají podněty orgánům obcí s rozšířenou působností k projednávání přestupků na úseku ochrany zvířat. Pokud orgán krajské veterinární správy zjistí na základě kontroly porušení povinností, může vydat rozhodnutí o závazném pokynu k odstranění zjištěných nedostatků; jde v podstatě o uložení nápravného opatření.³⁹⁷

Ústřední veterinární správa Státní veterinární správy vykonává dozor nad dodržováním povinností tehdy, když si to vyhradí, spolupracuje na úseku dozoru nad ochranou zvířat s orgány ochrany zvířat Rady Evropy, Evropské unie a třetích zemí a plní některé konkrétní úkoly, například může zakázat přepravu zvířat určitým dopravcem nebo určitým dopravním prostředkem.³⁹⁸

Státními orgány příslušnými ke schvalování projektů pokusů jsou

³⁹³ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 379.

³⁹⁴ *Oddělení ochrany zvířat* [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009-2019 [cit. 20. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/system-ochrany-zvirat-v-cr/oddeleni-ochrany-zvirat/>

³⁹⁵ § 20b odst. 1 a § 21 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

³⁹⁶ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 380.

³⁹⁷ § 22 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 379.

³⁹⁸ § 22 odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

ministerstva v rámci svých resortů a Akademie věd České republiky v případě pokusů prováděných touto veřejnou výzkumnou institucí.³⁹⁹ Jejich úkolem je rozhodovat o schválení či neschválení projektů pokusů a zpracovávat a odevzdávat Ministerstvu zemědělství souhrnné zprávy o činnosti zařízení používajících pokusná zvířata k pokusům.⁴⁰⁰

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností projednávají přestupky podle zákona na ochranu zvířat proti týrání, rozhodují o zvláštním opatření podle § 28a a § 28b a o předběžné náhradní péči podle § 28c a plní další úkoly v oblasti ochrany zvířat, ke kterým není příslušný jiný orgán ochrany zvířat.⁴⁰¹

Obce mohou dle § 24 zákona zřizovat, provozovat a rušit útulky pro zvířata a dále mohou obecně závaznou vyhláškou upravit pravidla pro pohyb psů na veřejném prostranství a vymezit prostory pro volné pobíhání psů.⁴⁰²

³⁹⁹ § 23 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání
MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 380.

⁴⁰⁰ § 23a odst. 1 písm. a) a písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴⁰¹ § 24a odst. 1 a § 28 odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴⁰² § 24 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

5 ODPOVĚDNOST ZA PORUŠENÍ POVINNOSTÍ

5.1 Správněprávní odpovědnost

Méně závažná porušení právních ustanovení v oblasti ochrany životního prostředí jsou postihována prostředky správního práva, a to ve formě odpovědnosti za přestupky. Základním pramenem přestupkového práva je zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Skutkové podstaty přestupků a sankce za ně jsou pak upravovány zvláštními zákony v rámci jednotlivých věcných úseků veřejné správy.⁴⁰³ Přestupky na úseku ochrany zvířat tak najdeme například v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, zákoně o ochraně přírody a krajiny, zákoně o obchodování s ohroženými druhy, zákoně o myslivosti, zákoně o rybářství a dalších. Přestupky jsou většinou sankcionovány pokutami. Někdy mohou orgány státní správy aplikovat i nápravná opatření, jako je třeba zabavení nelegálně drženého exempláře nebo zvláštní opatření v rámci ochrany týraných zvířat.⁴⁰⁴

Řízení o přestupku vždy zahajuje příslušný orgán z moci úřední, což ale nevylučuje součinnost dalších správních orgánů, kterým zákon ukládá povinnost oznámit podezření, že byl spáchán přestupek.⁴⁰⁵ Naopak i správnímu orgánu kompetentnímu v dané věci je uložena povinnost přijímat všechny podněty, aby bylo zahájeno řízení z moci úřední.⁴⁰⁶ Podnět může přijít od občanů, orgánů policie nebo od orgánů ochrany zvířat.⁴⁰⁷ Na úseku ochrany zvířat podávají podněty krajské veterinární správy.⁴⁰⁸

5.1.1 Správněprávní odpovědnost za týrání zvířat

Týrání zvířat může být kvalifikováno podle závažnosti buď jako přestupek v případě méně závažných případů, nebo jako trestný čin. V této části se budu zabývat správněprávní odpovědností podle zákona na ochranu zvířat proti týrání.

⁴⁰³ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 303.

⁴⁰⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 422.

⁴⁰⁵ § 73 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

⁴⁰⁶ FIALA, Z., FRUMAROVÁ, K. a kol. *Správní právo trestní*. Praha: Leges, 2017, s. 164-165. § 42 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

⁴⁰⁷ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 382.

⁴⁰⁸ § 22 odst. 1 písm. m) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

5.1.1.1 Sankce za přestupky

Zákon na ochranu zvířat proti týrání zařazuje propagaci týrání zvířat i samotné týrání zvířete nebo utýrání⁴⁰⁹ zvířete mezi přestupky fyzických i právnických osob.⁴¹⁰ Týrání zvířat patří mezi přestupky na úseku ochrany zvířat s nejvyšší horní hranicí sazby pokuty, která činí 500 000 Kč.⁴¹¹ Můžeme tedy říci, že se jedná o jeden z nejzávažnějších správních deliktů, který odráží důležitost ochrany zvířat.⁴¹² Přestupky podle zákona na ochranu zvířat proti týrání projednává podle § 28 odst. 2 obecní úřad obce s rozšířenou působností. Za účelem odborného posouzení, zda k týrání opravdu došlo, si však orgán vedoucí řízení o přestupku musí vyžádat odborné vyjádření krajské veterinární správy, které je pro dané řízení závazné.⁴¹³ Sám obecní úřad není oprávněn posuzovat otázku naplnění nebo nenaplnění znaků týrání.⁴¹⁴

Spolu s pokutou za přestupek za týrání nebo utýrání zvířete je možné uložit také sankce zákaz chovu zvířat na dobu až 5 let nebo propadnutí zvířete. Tyto právní nástroje jsou poměrně nové, byly zavedeny novelou s účinností od 1. 1. 2013. Podle navrhovatelů je zákaz chovu zvířat mnohdy daleko jednodušším a účinnějším postihem než zdlouhavé vymáhání pokut od insolventních chovatelů. Navíc právní úprava do té doby neřešila situaci, kdy bylo týrané zvíře odebráno do náhradní péče a chovatel, který ho týral, si pořídil zvíře nové, které opět týral.⁴¹⁵ Zákaz chovu může uložit obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud je důvodná obava, že pachatel přestupku bude v týrání pokračovat nebo neposkytne zvířeti péči, kterou vyžaduje jeho zdravotní stav, nebo začne chovat další zvířata stejným způsobem, za který byl potrestán.⁴¹⁶

Propadnutí týraného zvířete lze uložit, jestliže týrané zvíře náleží pachateli přestupku, tedy pouze vlastníkovu zvířete. K této sankci se přistoupí tehdy, nelze-li předpokládat, že dojde k nápravě pachatele, a existuje důvodná obava, že bude

⁴⁰⁹ Utýrání je přivození smrti zvířete v důsledku bolestivého anebo jinou trýzeň zvířeti působícího jednání člověka, které zvíře přežije, ale které má za následek nutnost jeho utracení pro následky z utrpení, anebo usmrcení zvířete zakázanými metodami.

⁴¹⁰ § 27 odst. 1 písm. a) a písm. b) a § 27a odst. 1 písm. a) a písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴¹¹ § 27 odst. 12 písm. a) a § 27a odst. 20 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴¹² MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 321.

⁴¹³ § 24a odst. 5 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴¹⁴ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 319.

⁴¹⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

⁴¹⁶ § 27b odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

pachatel v týrání zvířete pokračovat nebo mu neposkytne péči, kterou vyžaduje jeho zdravotní stav. Důsledkem je vždy zánik vlastnického práva ke zvířeti. Zvíře se po nabytí právní moci rozhodnutí v řízení o správním deliktu stává vlastnictvím státu. Rozhoduje tu opět obecní úřad obce s rozšířenou působností. V případě, že byly naplněny důvody propadnutí, ale osobu nelze za delikt stíhat, protože není odpovědná z důvodu nízkého věku nebo nepřičetnosti,⁴¹⁷ přichází na řadu zabrání zvířete podle § 27c odst. 1. I zde se následně vlastníkem zvířete stává stát.⁴¹⁸ Znění zákona před novelou nezakotvovalo žádnou sankci, která by chovateli odnímala jeho vlastnické právo. Jedinou možností bylo umístit zvíře do náhradní péče, což vedlo k problémům, protože majitelé mnohdy nebyli ochotni platit výdaje s náhradní péčí spojené.

Jak jsem zmínila, vlastníkem propadlého nebo zabraného zvířete se stává stát, přičemž k hospodaření s majetkem státu je oprávněn Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.⁴¹⁹ V rámci přípravy návrhu novely ale byla také zvažována varianta, že by se vlastníkem takto odebraných zvířat stala obec. K tomu se vyjádřil Svaz měst a obcí ČR, který tuto možnost zásadně odmítl. Odůvodnil to tím, že by šlo o zcela nekonceptní a nesystémový zásah do dosavadní úpravy přestupkového, příp. trestního práva, kde se vlastníkem propadlé nebo zabrané věci stává stát.⁴²⁰ Nepřímo ve svém stanovisku naznačil, že stát se chce vymanit z vlastnictví týraných zvířat, o něž je nutno se dále starat a které lze jen těžko zpeněžit. Dále Svaz poukázal na to, že ukládání trestů je výkonem státní správy a obcím by bylo v případě péče o týraná zvířata vnučeno financovat ze svých prostředků výkon přenesené působnosti. Odmítl argument, že obec by měla získat z uložené pokuty, neboť převážná část pachatelů nepatří mezi sociálně konformní občany, kteří by usilovali o placení svých finančních povinností.⁴²¹

⁴¹⁷ Při splnění zákonem stanovených podmínek může být chovatelem zvířete i osoba mladší 15 let nebo osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena – viz § 13 odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb.

⁴¹⁸ *Výklad k problematice zvláštního opatření, zejména k umístění týraného zvířete do náhradní péče, podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2017, s. 4-5 [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/518405/_2017Nahradni_pece.pdf

⁴¹⁹ § 11 odst. 2 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

⁴²⁰ Svaz obcí a měst ČR odkázal na nyní již neplatné zákony č. 200/1990 Sb., o přestupcích, a č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Podle současně platné právní úpravy ale rovněž propadlá nebo zabraná věc připadá státu – viz § 48 odst. 4 a § 53 odst. 3 zákona č. 250/2016 Sb., a § 70 odst. 6 a § 104 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb.

⁴²¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb.,

Aby se zabránilo zneužívání sankcí zákaz chovu zvířat a propadnutí týraného zvířete, zákon výslovně stanovuje, že je „nelze uložit, pokud je závažnost přestupku tak nízká, že je pokuta, která byla zároveň uložena, na dolní hranici sazby stanovené za daný přestupek.“⁴²² „Pokud je uložena nízká pokuta, znamená to, že závažnost činu není vysoká. Pokud není závažnost činu vysoká, není na místě použít tak závažných sankcí jako je zákaz chovu zvířat nebo propadnutí týraného zvířete. Obecně by tyto sankce neměly být užívány, pokud je uložena pokuta nižší než například 20 000 Kč.“ Řekněme, že by nedávalo smysl a bylo by rozhodně nepřiměřené, kdyby byly tyto sankce uloženy osobě, která dostane, byť opakovaně, pokutu 1000 Kč za nezabezpečení zvířete proti úniku.⁴²³

5.1.1.2 Zvláštní opatření

Zvláštní opatření je upraveno v § 28a zákona na ochranu zvířat proti týrání. Jedná se o nápravné opatření, nikoliv sankci. „Cílem zvláštního opatření je zajistit nápravu závadného stavu, tedy zabránit dalšímu týrání zvířat.“ Kompetentním orgánem k nařízení zvláštního opatření je obecní úřad obce s rozšířenou působností, avšak může tak učinit pouze na návrh krajské veterinární správy.

Ne ve všech případech ale dochází k týrání takové intenzity, aby krajská veterinární správa ihned podala podnět k vydání rozhodnutí o zvláštním opatření. Za těchto okolností „by mělo návrhu na vydání rozhodnutí o zvláštním opatření předcházet vydání rozhodnutí krajské veterinární správy o závazném pokynu k odstranění zjištěných nedostatků podle § 22 odst. 1 písm. l).“ I rozhodnutí o závazném pokynu sleduje nápravu závadného stavu. Na rozdíl od zvláštního opatření ale nemá tak závažné dopady, jelikož nepředstavuje zásah do vlastnického práva chovatele.⁴²⁴

V rámci zvláštního opatření může obecní úřad s rozšířenou působností správním rozhodnutím:

- nařídít a zajistit umístění týraného zvířete do náhradní péče, vyžaduje-li to jeho zdravotní stav nebo pokud je opakovaně týráno

na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

⁴²² § 27b odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴²³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

⁴²⁴ Výklad k problematice zvláštního opatření, zejména k umístění týraného zvířete do náhradní péče, podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů [online]. Ministerstvo zemědělství, 2017, s. 1-2,6 [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/518405/_2017Nahradni_pece.pdf

- nařídít chovateli, aby zajistil opatření ke snížení počtu zvířat včetně jejich usmrcení v souladu se zákonem, dochází-li k jejich týrání

Toto opatření se neomezuje pouze na usmrcení zvířat, nýbrž zahrnuje také jejich prodej nebo darování novým chovatelům. Použití přichází v úvahu zejména v případech množírén zvířat, ve kterých jsou zvířata chována v nevyhovujících podmínkách.⁴²⁵ V návaznosti na koncepci ochrany vlastnického práva, ze které zákon vychází, a také na ustanovení § 28a odst. 1 písm. d) si myslím, že by bylo vhodné blíže specifikovat tato opatření zvlášť ve spojitosti s chovatelem, jež není vlastníkem zvířete. Snížit počet zvířat u chovatele, který je osobou odlišnou od vlastníka, by mělo být umožněno pouze takovým způsobem, aby nebylo ohroženo vlastnické právo vlastníka. Takovým prostředkem by mohlo být umístění zvířete do náhradní péče. Za současné úpravy by teoreticky mohlo být nařízeno snížení počtu týraných zvířat jakýmkoli způsobem, který tato zákonná díkce připouští, například právnické osobě provozující psí hotel.

- nařídít chovateli, aby pozastavil činnost, při které dochází k týrání zvířat, a to do doby odstranění závad

Pozastavení činnosti se týká takových činností, jako je například používání poškozeného dopravního prostředku, který způsobuje zvířatům poranění. Odstranění závad posuzuje krajská veterinární správa a na základě jejího odborného vyjádření rozhoduje o ukončení pozastavení činnosti obecní úřad obce s rozšířenou působností.⁴²⁶

- nařídít vlastníkoví zvířete, aby zajistil utracení zvířete odborně způsobilou osobou podle veterinárního zákona pro jeho nemoc či poranění, je-li spojené s trvalým utrpením
- nařídít chovateli, aby umožnil provádění péče o zvíře jinou osobou na pozemku, ve stájích nebo v jiných objektech chovatele, kde se zvíře nachází

Pokud je zahájeno správní řízení o zvláštním opatření, musí být rovněž zahájeno řízení o přestupku, ledaže bylo v dané věci zahájeno trestní řízení. Stejně jako u sankcí zákaz chovu zvířat a propadnutí týraného zvířete zákon neumožňuje zvláštní opatření uložit, pokud je uložena pokuta na úrovni dolní hranice sazby

⁴²⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

⁴²⁶ Tamtéž.

stanovené za daný přestupek.⁴²⁷

Náhradní péče

Náhradní péče je zajišťována osobou, která má zkušenosti s chovem daného druhu zvířat, na základě smlouvy uzavřené s obecním úřadem obce s rozšířenou působností.⁴²⁸ Toto opatření představuje omezení vlastnického práva, nicméně jestliže vlastník řádně hradí náklady spojené s náhradní péčí, jeho vlastnické právo nezaniká.⁴²⁹

Zákon stanoví, že „náklady spojené s umístěním týraného zvířete do náhradní péče a s následnou péčí o něj hradí osoba, již bylo zvíře odebráno,“⁴³⁰ a náklady na léčení zvířete, jehož zdravotní následky vznikly v důsledku týrání, nese osoba, jež tento stav způsobila.⁴³¹

Úprava platná před zmíněnou novelou z roku 2012 neumožňovala zánik vlastnického práva vlastníka zvířete umístěného do náhradní péče v případě, že vlastník nehradil náklady spojené s náhradní péčí. Obec tak byla často nucena nést náklady až do smrti zvířete, tedy i řadu let. Novela tedy přinesla změnu v podobě ustanovení, na jehož základě může obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhodnout, že se zvíře v náhradní péči stává vlastnictvím státu, pokud jeho vlastník neuhradí náklady spojené s náhradní péčí nebo léčením zvířete do 3 měsíců ode dne oznámení rozhodnutí o nákladech. Jak navrhovatelé uvedli, jestliže vlastník nehradí náklady, nelze předpokládat, že by měl zájem se o zvíře řádně starat, a tudíž není důvod zachovávat dále jeho vlastnické právo. Je třeba zdůraznit, že tento postup lze uplatnit, pouze pokud je sám vlastník zvířete odpovědný za jeho týrání. Není možné, aby vlastnického práva ke zvířeti byl zbaven vlastník zvířete, který se nedopustil přestupku (například v situaci, kdy se chovatel o zvíře dočasně stará, zatímco vlastník zvířete je v nemocnici).

Zákon také nově stanovuje v § 28b odst. 1 podmínky pro vrácení zvířete z náhradní péče. Pokud došlo k nápravě stavu, není dále zapotřebí, aby zvíře setrvalo v náhradní péči. Navíc by tím docházelo k nepřiměřenému zásahu do vlastnického práva majitele zvířete. „*Potrestání pachatele je třeba dosáhnout*

⁴²⁷ § 28a odst. 7 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴²⁸ § 28b odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴²⁹ *Výklad k problematice zvláštního opatření, zejména k umístění týraného zvířete do náhradní péče, podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2017, s. 17 [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/518405/_2017Nahradni_pece.pdf

⁴³⁰ § 28a odst. 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴³¹ § 28a odst. 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

*uložením sankce, nikoliv existencí zvláštního opatření.*⁴³²

5.1.1.3 Předběžná náhradní péče

V některých situacích může vést ponechání týraného zvířete u chovatele v době trvání správního řízení ke zhoršení jeho stavu nebo dokonce k jeho úhynu. Pro případy, kdy je nutné bezodkladně zabezpečit zvířeti náhradní péči, zavedla novela opatření předběžné náhradní péče.⁴³³ „*Obecní úřad obce s rozšířenou působností může rozhodnutím nařídit předběžnou náhradní péči o týrané zvíře, jestliže lze ve správním řízení očekávat uložení propadnutí týraného zvířete, rozhodnutí o jeho zabránění nebo rozhodnutí o umístění týraného zvířete do náhradní péče*“ (§ 28c odst. 1). Rozhodnutí je vykonatelné ihned po jeho vyhlášení a při vyhlášení rozhodnutí a odebírání zvířete ani nemusí být přítomen jeho chovatel. Odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek.⁴³⁴ Při provádění tohoto předběžného opatření se podpůrně použijí ustanovení správního řádu o předběžném opatření. Na jejich základě lze dodat, že rozhodnutí se vyhláší ústně na místě a jeho písemné vyhotovení se bez zbytečného odkladu doručí dodatečně.⁴³⁵

5.2 Trestněprávní odpovědnost

Trestní právo je velmi důležitým nástrojem ochrany životního prostředí a jeho složek, včetně zvířat. Poněkud překvapivé ale je, že jeho úloha v této oblasti vzrostla teprve až v nedávné době. Před rokem 1991 dokonce neobsahovalo české trestní právo žádný speciální trestný čin proti zvířatům, jejich integritě, trestající kruté zacházení apod. Trestný čin v podobě skutkové podstaty týrání zvířat přinesla do tehdejšího trestního zákona č. 140/1961 Sb. až novela s účinností od 1. 1. 1992. Od té doby se pozice trestního práva významně rozšiřuje jako důsledek měnícího se přístupu společnosti k nazírání na otázky spojené s nakládáním se zvířaty.⁴³⁶

Trestné činy související s ochranou zvířat spadají do kategorie trestných

⁴³² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

⁴³³ Tamtéž.

⁴³⁴ § 28c odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

⁴³⁵ § 143 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád

⁴³⁶ MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 397-398.

činů proti životnímu prostředí zařazených v hlavě osmé zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Pojem životní prostředí je definován zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, takto: „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“⁴³⁷ Součástí životního prostředí jsou tedy i zvířata.

K zakotvení některých trestných činů z oblasti životního prostředí v trestním zákoníku došlo v důsledku provedení požadavků směrnice č. 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Druhovým objektem těchto trestných činů je zájem na ochraně životního prostředí jako základního životního prostoru člověka, živočichů a rostlin a zájem na ochraně zvířat před nežádoucím zacházením s nimi.

Významným momentem bylo zavedení trestní odpovědnosti právnických osob zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který nabyl účinnosti 1. 1. 2012.⁴³⁸ Vyhlášené znění sice stanovilo trestní odpovědnost právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí, nicméně z této odpovědnosti vyloučilo trestné činy, jejichž objektem je zájem na ochraně zvířat (týrání zvířat, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, pytláctví apod.).⁴³⁹ Změnu přinesla až novela z roku 2016, od jejíž účinnosti jsou právnické osoby postižitelné za všechny trestné činy z osmé hlavy trestního zákoníku.⁴⁴⁰ Rozhodnutí zákonodárce takto upravit okruh odpovědnosti právnických osob lze jistě považovat za vhodné vzhledem k tomu, že mohou nastat situace, kdy fyzická osoba jedná v zájmu nebo jménem právnické osoby. Například by se jednalo o týrání zvířat v útulcích, záchranných stanicích apod.

Podle § 134 trestního zákoníku se ustanovení o věcech vztahují i na živá zvířata, nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného. Bylo tak stanoveno za účelem zajištění souladu s návrhem osnovy nového občanského zákoníku.⁴⁴¹ Možnost vztáhnout ustanovení o věcech na živá zvířata ostatně potvrdil i Nejvyšší soud svým konstatováním, že „*přečin poškození cizí věci podle*

⁴³⁷ § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

⁴³⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2933-2935.

⁴³⁹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění účinném od 1. 1. 2012 do 30. 11. 2016

⁴⁴⁰ Zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

⁴⁴¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 23. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

§ 228 odst. 1 trestního zákoníku lze spáchat i na živém zvířeti.“⁴⁴²

5.2.1 Trestněprávní odpovědnost za týrání zvířat

Jestliže bylo týrání spácháno zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, dopadá na takové jednání ustanovení § 302 trestního zákoníku, tj. trestný čin týrání zvířat. Závažným nedostatkem nyní platné trestněprávní úpravy je nemožnost uložit nepodmíněný trest odnětí svobody u dosud netrestaných osob, jež jsou za tento trestný čin odsouzeny. A to dokonce ani v případě, způsobí-li zvířeti trvalé následky či smrt. Důvodem jsou nízké horní hranice trestních sazeb odnětí svobody jak u základní skutkové podstaty, tak kvalifikovaných skutkových podstat, když ani v jednom případě nepřesahují pět let.⁴⁴³ Za přečiny neboli trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let, totiž zákon dovoluje uložit nepodmíněný trest jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život (§ 55 odst. 2 trestního zákoníku).⁴⁴⁴

Nedávno proběhl médií případ krutě týraného psa Ronnyho, jehož jeho majitel surově a opakovaně bil a způsobil mu tím trvalé následky. U Okresního soudu v Děčíně mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 21 měsíců. Odvolací soud v Ústí nad Labem nepodmíněný trest ponechal, avšak zkrátil jeho délku na 16 měsíců.⁴⁴⁵ Jak je možné, že v tomto případě soudci mohli přistoupit a přistoupili k nepodmíněnému trestu? Bylo to možné zkrátka jen proto, že pachatel byl již v minulosti soudně trestán. Trestním příkazem pro typově odlišnou trestnou činnost mu byl uložen trest obecně prospěšných prací. „*Tento trest však nevykonal a byl mu přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody. Nutno přihlídnout ke skutečnosti, že obžalovaný nepodmíněný trest vykonal teprve v roce 2015, tedy necelé tři roky před spácháním shora uvedeného přečinu, a je zjevné, že již uložený a vykonaný nepodmíněný trest odnětí svobody krátkého trvání nevedl k jeho nápravě a neodradil jej od páčání další trestné činnosti.*“⁴⁴⁶

Nemožnost ukládat přísnější tresty potvrzuje i soudce Krajského soudu

⁴⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1014/2015

⁴⁴³ § 302 odst. 1, odst. 2 a odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴⁴⁴ § 55 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴⁴⁵ *Soud snížil trest za týrání psa, do vězení ale surovce z Děčína poslal* [online]. iDNES.cz, 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/soud-trest-surove-brutalni-tyrani-pes-ronny-decin-ustecky-kraj-rozsudek-vezeni.A190408_121637_usti-zpravy_pakr

⁴⁴⁶ Plicka & Partners, advokátní kancelář, s.r.o. *Novela trestního zákoníku* [online]. Facebook, 23. 12. 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.facebook.com/PLICKAPARTNERS/posts/2565650233681847?__tn__=K-R

v Ústí nad Labem Josef Havlík, který v odvolacím řízení rozhodoval. Uvedl, že u osob, které nemají trestní minulost, „lze při aktuálním nastavení právní úpravy stěží rovnou konstatovat, že žádné alternativní tresty na ně působit nedokážou a je třeba jim jako prvotrestaným rovnou napoprvé uložit nepodmíněný trest.“⁴⁴⁷

Doposud tudíž nebyl žádný prvopachatel poslán za mříže ve věci týrání zvířat jen proto, že to legislativa neumožňuje.⁴⁴⁸ Společnost volala po změně zákona, která by dovolovala spravedlivě trestat nejzávažnější činy vůči zvířatům, což se nakonec po téměř dvouletém legislativním procesu podařilo přijetím novely č. 114/2020 Sb. s účinností od 1. 6. 2020 (novelu jsem už dříve zmínila ve spojitosti s problematikou množiren). Dochází k rozšíření protiprávních činností, jež je možno kvalifikovat jako trestný čin, když dosavadní požadavek „zvlášť surového nebo trýznivého“ způsobu týrání v základní skutkové podstatě se snižuje na „surový nebo trýznivý“.

Současně jsou navýšeny trestní sazby u základní i kvalifikovaných skutkových podstat. Významné je především navýšení u nejpřísněji trestně kvalifikované skutkové podstaty v § 302 odst. 3 trestního zákoníku, kde bude trestní sazba v délce dvě léta až šest let. U těch nejzávažnějších případů týrání zvířat se tak nově nebude jednat o přečin jako v dosavadní právní úpravě, nýbrž o zločin, čímž budou moci být uplatněny další instituty trestního práva, mezi které patří možnost soudu zvážit uložení i nepodmíněných trestů odnětí svobody bez ohledu na to, zda pachatel byl již v minulosti trestán, znemožnění rozhodovat ve zjednodušeném režimu pomocí trestních příkazů,⁴⁴⁹ znemožnění podmíněně zastavovat trestní stíhání⁴⁵⁰ atd.⁴⁵¹ Těmito případy jsou týrání většího počtu zvířat surovým nebo trýznivým způsobem, jsou-li týranému zvířeti způsobeny trvalé následky na zdraví nebo smrt, zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání nebo

⁴⁴⁷ *Trýznění ani smrt tyranům nepřitěžují, bez zpřísnění zákonů to nepůjde, varuje soudce* [online]. Blesk.cz, 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-blesk-tlapky/603617/tryzneni-ani-smrt-tyranum-nepritezuji-bez-zpriseni-zakonu-to-nepujde-varuje-soudce.html>

⁴⁴⁸ Plicka & Partners, advokátní kancelář, s.r.o. *Novela trestního zákoníku* [online]. Facebook, 20. 9. 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/PLICKAPARTNERS/photos/a.1479502078963340/2477676239145914/?type=3&theater>

⁴⁴⁹ § 314e odst. 2 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴⁵⁰ § 307 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴⁵¹ Důvodová zpráva k pozměňovacímu návrhu poslanců Markéty Pekarové Adamové, Radka Holomčíka a dalších č. 3553 k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2019 [cit. 8. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&%3bO=8>

opakování takového činu.⁴⁵² Navýšení trestních sazeb můžeme vnímat jako završení procesu dereifikace a s tím spojené vyjádření důležitosti ochrany objektu trestného činu týrání zvířat.

5.2.2 Trestné činy na úseku ochrany zvířat

V následujícím přehledu uvádím pouze základní skutkové podstaty trestných činů. Nicméně u všech vyjmenovaných trestných činů s výjimkou § 300 jsou v zákoně uvedeny další okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

§ 299 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

Tento trestný čin má dvě samostatné základní skutkové podstaty. Vztahuje se na zvláště chráněné a ohrožené druhy živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a dále na exempláře chráněných a ohrožených druhů, kterým poskytuje zvláštní ochranu Úmluva CITES a nařízení Evropské unie.⁴⁵³

V odstavci 2 jde o ty nejpřísněji chráněné kategorie, a proto je trestná neoprávněná manipulace již s jedním jedincem nebo exemplářem.

Co se rozumí exemplářem chráněného druhu a exemplářem druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím najdeme v článku 3 nařízení Rady č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Druhy přímo ohrožené vyhubením nebo vyhynutím

⁴⁵² Čl. 1 bod 7 zákona č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁴⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2993.

jsou vyjmenovány v příloze A tohoto nařízení.⁴⁵⁴

§ 300 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti

Kdo z hrubé nedbalosti poruší jiný právní předpis tím, že usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje nebo sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu ve větším rozsahu než dvaceti pěti kusů nebo jedince kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Toto ustanovení představuje nedbalostní a mírněji trestnou alternativu ke skutkové podstatě podle § 299. Požadavek hrubé nedbalosti se zde vztahuje na porušení předpisů, nikoliv na nakládání se zvířaty. Pojem hrubá nedbalost je objasněn v § 16 odst. 2 trestního zákoníku. Jde o vyšší intenzitu nedbalosti, která je vyžadována, aby se zabránilo užití trestní represe v méně závažných případech.⁴⁵⁵

Ustanovení § 299 a § 300 poskytují ochranu živým složkám životního prostředí před nežádoucím nakládáním s nimi. Jde o jednání, která jsou nebezpečná pro přežití ohrožených druhů volně žijících živočichů. Trestním postihem podle těchto skutkových podstat plní Česká republika své závazky z mezinárodních smluv, především z Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES), a také požadavky unijních předpisů.⁴⁵⁶

§ 302 Týrání zvířat (znění účinné do 31. 5. 2020)

(1) Kdo týrá zvíře

a) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo

b) surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti

⁴⁵⁴ Článek 3 nařízení Rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 23. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

⁴⁵⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3003-3004.

⁴⁵⁶ Tamtéž, s. 2992.

přístupném,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Týrání zvířat je trestné u zvířat volně žijících i chovaných v péči lidí. V případě zvířat v lidské péči není podstatné, zda pachatel týrá jeho vlastní zvíře či zvíře cizí. Na základě definice zvířete obsažené v zákoně na ochranu zvířat proti týrání je ale postižitelné pouze týrání obratlovců.

Aby mohlo týrání naplňovat skutkovou podstatu trestného činu, musí k němu přistoupit alespoň jedna z alternativně stanovených okolností. Těmito okolnostmi, které zvyšují závažnost týrání zvířete, se trestný čin odlišuje od přestupku ve smyslu zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání bude takové jednání podle § 4 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., „*kteří se výrazněji vymyká běžným případům a je spojeno s vyšší mírou bolesti, utrpení nebo příkoří týraného zvířete.*“ Pod tímto si můžeme představit vysokou intenzitu týrání, delší dobu týrání, opakované jednání charakterizované jako týrání, použití více různých způsobů týrání apod.

Surový nebo trýznivý způsob týrání představuje týrání o nižší intenzitě, které nedosahuje zvláštní surovosti a trýznivosti, ale je závažnější než případy vyjmenované v § 4 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb. K tomuto způsobu týrání navíc musí dojít veřejně⁴⁵⁷ nebo na místě veřejnosti přístupném. Místo veřejnosti přístupné je místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených, takže jednání pachatele by jimi mohlo být postřehnuto, i když tam v době činu nejsou přítomni. Přitom stačí, že je toto místo přístupné jen některým osobám (např. škola). Za takové místo ale nelze považovat byty ani jiné prostory v obytném domě.⁴⁵⁸

K otázce místa veřejnosti přístupném se vyjádřil Nejvyšší soud, jenž ve svém usnesení konstatoval, že veřejnou přístupnost nelze striktně vztahovat jen k úzce vymezenému prostoru, kam může veřejnost přímo vstoupit, ale za veřejnosti přístupné místo lze považovat i prostory v osobním či soukromém vlastnictví, které nejsou samy o sobě veřejnosti přístupné, avšak na které anebo do nichž je vidět či z kterých jsou slyšet projevy, a to i přes nedostatečně izolující bariéru, např. průhledný plot. Trestný čin byl tedy spáchán na místě veřejnosti

⁴⁵⁷ Pro znak „veřejně“ platí vymezení obsažené v § 117 trestního zákoníku.

⁴⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3010-3013.

přístupném, jestliže je možné, aby osoby kolem procházející sledovaly nebo zvukově vnímaly projevy týrání zvířete.⁴⁵⁹

Dosavadní znění § 302 bude nahrazeno s účinností od 1. 6. 2020 zněním novým, kterým jsem se zabývala v předchozí podkapitole o trestněprávní odpovědnosti za týrání zvířat. Základní skutková podstata bude formulována takto:

§ 302 Týrání zvířat (znění účinné od 1. 6. 2020)

(1) Kdo týrá zvíře surovým nebo trýznivým způsobem, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

§ 302a Chov zvířat v nevhodných podmínkách

(1) Kdo chová větší počet zvířat v nevhodných podmínkách a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné útrapy, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Tento trestný čin cílí hlavně na hromadné týrání zvířat za účelem zisku přinesla novela trestního zákoníku č. 114/2020 Sb. s účinností od 1. 6. 2020. Více o tomto trestném činu v podkapitole 3.2.4 v souvislosti s množírny.

§ 303 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

(1) Kdo z hrubé nedbalosti zanedbá potřebnou péči o zvíře, které vlastní nebo o něž je povinen se z jiného důvodu starat, a způsobí mu tím trvalé následky na zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Tento trestný čin lze spáchat jen na zvířeti, které je přímo závislé na bezprostřední péči člověka, přičemž to může být i zvíře, které má pachatel svěřené do péče apod. Vyžaduje se tu opět hrubá nedbalost.⁴⁶⁰

Zařazení této skutkové podstaty do trestního zákoníku bylo reakcí na případy, kdy osoba, která měla o zvíře pečovat, jej ponechala z různých důvodů (odjezd na dovolenou, opuštění bydliště atd.) bez potřebné péče, což vedlo ke strádání zvířete. V některých případech docházelo k zanedbání péče i

⁴⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011

⁴⁶⁰ ŠAMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3016.

celých skupin zvířat chovaných k hospodářským účelům. Jako příklad uvádí důvodová zpráva také transport zvířat v nesprávných podmínkách, kdy je přepravováno příliš velké množství zvířat v malých prostorech, následkem čehož velmi často dochází k úhynu.⁴⁶¹

§ 304 Pytláctví

(1) Kdo neoprávněně loví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

První část ustanovení postihuje jakoukoli neoprávněnou činnost směřující ke skolení zvěře nebo chycení ryb v hodnotě nikoli nepatrné,⁴⁶² což je hodnota ve výši nejméně 5 000 Kč. Nespadá sem tedy pouze samotné ulovení zvěře nebo ryb, ale i vyhledávání zvěře nebo ryb za účelem jejich odchytu, odstřelu nebo jiného usmrcení. Není třeba, aby pachatel jednal s úmyslem si ulovenou zvěř nebo ryby ponechat.⁴⁶³

Druhá část ustanovení postihuje osobu odlišnou od osoby, která zvěř nebo ryby neoprávněně ulovila, jež se na pytláctví podílí jiným způsobem než ulovením. Znovu tu je požadavek hodnoty nikoli nepatrné.

Hodnoty jednotlivých druhů zvěře jsou stanoveny v Sazebníku minimálních hodnot upytlačené zvěře podle druhu, pohlaví a věku,⁴⁶⁴ a hodnoty druhů ryb jsou stanoveny v Sazebníku pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu (pytláctví) v rybářských revírech a v rybníkářství.^{465 466}

§ 305 Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospodářských zvířat

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje,

⁴⁶¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 23. 3. 2019]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

⁴⁶² K hodnotě nikoli nepatrné viz § 138 odst. 1 a odst. 2 trestního zákoníku.

⁴⁶³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 23. 3. 2019]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

⁴⁶⁴ Sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře podle druhu, pohlaví a věku je dostupný na stránkách Ministerstva zemědělství www.eagri.cz.

⁴⁶⁵ Sazebník pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu (pytláctví) v rybářských revírech a v rybníkářství je dostupný na stránkách Ministerstva zemědělství www.eagri.cz.

⁴⁶⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3021-3022.

prodá nebo jinak opatří nebo přechovává látku s thyreostatickými, gestagenními, androgenními, estrogenními nebo jinými hormonálními účinky, beta-agonisty nebo jinou látku určenou ke stimulaci užitkovosti hospodářských zvířat nebo přípravek obsahující takovou látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem používá léčiva za účelem zvýšení užitkovosti hospodářských zvířat nebo je za tím účelem vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří nebo přechovává.

Tento trestný čin má dvě samostatné základní skutkové podstaty, které se liší způsobem neoprávněného jednání pachatele ve vztahu k daným látkám a přípravkům.⁴⁶⁷

Účelem ustanovení je postihnout případy zneužívání léčiv nebo dalších látek u hospodářských zvířat s cílem zvýšení jejich užitkovosti, a tím také dosažení vyššího finančního profitu. Používání těchto látek narušuje přirozené pochody v organismu hospodářských zvířat a přítomnost reziduí těchto látek v potravinářských produktech z těchto zvířat může navíc postihnout zdraví spotřebitele.⁴⁶⁸ Při rozhodování si soud bude muset zpravidla vyžádat znalecký posudek za účelem posouzení, zda příslušná látka nebo léčivo má účinky postihované tímto ustanovením.⁴⁶⁹

§ 306 Šíření nakažlivé nemoci zvířat

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat v zájmových chovech, hospodářských zvířat nebo volně žijících zvířat, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Stejně jako u § 305, i u tohoto trestného činu je objektem jak ochrana zdraví zvířat, tak ochrana zdraví lidí.

Pro účely trestního zákoníku jsou nakažlivé nemoci zvířat vyjmenovány

⁴⁶⁷ Tamtéž, s. 3026.

⁴⁶⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 23. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

⁴⁶⁹ ŠAMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3026-3028.

v příloze 2 nařízení vlády č. 453/2009 Sb.⁴⁷⁰ Může se jednat o nemoci přenosné ze zvířete na zvíře nebo ze zvířete na člověka. Osoba se může dopustit trestného činu například neplněním povinností a zákazů uložených právními předpisy, kterými se čelí vzniku a rozšíření takových nemocí. Takové povinnosti jsou stanovené především ve veterinárním zákoně a ve vyhlášce č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka.

Podle odstavce 1 jde o trestný čin ohrožovací, kde k trestnosti postačuje způsobení nebo zvýšení nebezpečí, není tudíž nutné, aby v důsledku jednání pachatele skutečně došlo k zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci. Z hlediska subjektivní stránky postačí nedbalost.⁴⁷¹

⁴⁷⁰ § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin

⁴⁷¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3032-3033.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analyzovat platnou právní úpravu na národní i mezinárodní úrovni. Přínosem mělo být kritické zhodnocení předpisů týkajících se jednotlivých oblastí ochrany zvířat včetně úvah *de lege ferenda*.

Na začátku práce jsem vymezila základní pojmy, které český právní řád používá. Poukázala jsem zejména na nejednotnost používání pojmu zvíře, jehož definice se liší v soukromém a veřejném právu, a také na velké množství různých kategorií zvířat, se kterými jednotlivé předpisy pracují. Důsledkem mohou být aplikační problémy při styku soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy.

Veřejné právo obecně nezahrnuje do pojmu zvíře bezobratlé, jejichž ochrana je tak především v oblasti týrání zvířat postavena spíše na morálních pravidlech. Důvod vidím v tom, že bezobratlí nemají stejnou schopnost dávat najevo utrpení jako obratlovci a ani vlastně není možné vědecky zjistit, zda cítí nějakou bolest. I přes to bych považovala za přijatelnější, kdyby zákon na ochranu zvířat proti týrání obsahoval alespoň obecnou úpravu ochrany vztahující se též na bezobratlé.

Podstatný vliv na ochranu zvířat má mezinárodní a unijní právo. Důležitost předmětu ochrany se odráží jednak v uzavíraných mezinárodních smlouvách, jednak v zájmu Evropské unie a jejích četných právních předpisech regulujících tuto oblast. Významný vliv zde také sehrávají mezinárodní organizace na ochranu zvířat, na jejichž popud se často Evropská unie začíná zabývat konkrétními otázkami. Zpravidla ale existují rozdílné názory, a to mezi odborníky a laickou veřejností, tudíž řešení není nikdy jednoznačné. Navíc, i když v mnohých případech upravuje unijní legislativa dané otázky dostatečně, problémem je mnohdy její dodržování a vymahatelnost při jejím porušování. To se týká například přepravy zvířat při dálkových transportech.

V poslední době se významným způsobem mění postoj člověka ke zvířeti, což se odráží v právním řádu ve formě narůstajícího počtu ustanovení poskytujících zvířatům ochranu. Milníkem byla změna pojetí zvířete v soukromém právu, když se nový občanský zákoník oprostil od nazírání na zvíře jakožto na věc a místo toho bere v úvahu jeho povahu živého tvora schopného projevovat emoce. V souvislosti s tím postupně docházelo ke změnám i v právu veřejném, přičemž poslední a velmi důležitý krok vpřed zaznamenáváme v právu trestním. Došlo k němu přijetím novely trestního zákoníku, která zvedla trestní

sazby odnětí svobody u trestného činu týrání zvířat a umožnila tím soudcům ukládat za tento trestný čin nepodmíněné tresty odnětí svobody, což dosud možné nebylo. Tuto změnu můžeme symbolicky vnímat jako završení procesu dereifikace v právním řádu.

Na druhou stranu ale stále zákonodárce usiluje o to, aby ochrana zvířete nebyla kladena na roveň ochrany člověka. To se projevilo například i během procesu přijímání zmíněné novely trestního zákoníku, když původně navrhované horní hranice trestních sazeb, které byly dokonce ještě vyšší než ve schváleném znění, neprošly právě proto, že byly srovnávány s obdobnými trestnými činy postihujícími protiprávní jednání na lidech, jež měly trestní sazby téměř identické. Tento aspekt nadřazenosti lidských práv můžeme spatřit i v případech, kdy dochází ke kolizím zájmů na ochraně zvířat s ústavními normami. Konkrétně jsem se zabývala problematickou situací, kdy zákon sice umožňuje orgánům ochrany zvířat vstoupit za účelem odebrání týraného zvířete do prostor, kde je zvíře chováno, nicméně jestliže se zvíře bude nacházet v obydlí, pro které je zaručena nedotknutelnost Listinou základních práv a svobod, bylo by patrně nutné vymožený vstup vykládat jako rozpor s ústavním pořádkem. Právní předpisy nejvyšší právní síly totiž stanovují pouze lidská práva a poskytují jim nejvyšší ochranu, kterou lze prolomit jen zcela výjimečně. Je tedy otázkou, jak by se musela tato situace řešit, pokud by mělo být zabráněno nejzávažnějším případům týrání zvířat tím, že by je bylo možné odebrat i z takových prostor, jako je obydlí. Další takovou kolizí jsou rituální porážky zvířat, kde opět převažuje zájem na svobodě náboženského vyznání před zájmem na co nejmenším utrpení zvířete při jeho usmrcení.

Ačkoliv hodnota a postavení zvířat z pohledu společnosti neustále roste, pořád nedosahují takové míry, aby se dali postavit vedle hodnoty lidské bytosti. Na tomto přístupu se v blízké době pravděpodobně nic nezmění a považuji ho za logický. Je ale třeba trvat na nejvyšší možné ochraně zvířat v jeho rámci.

Jako neméně důležitou je také třeba zmínit ochranu volně žijících živočichů a s tím spojený zájem na ochraně biodiverzity. Pod ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny už spadají i bezobratlí. Tato oblast je ve velké míře regulována mezinárodními úmluvami, což umožňuje větší efektivitu ochrany. Bohužel někdy se zdá, že je ochrana volně žijících zvířat brána na lehkou váhu, ať už z pohledu nedodržování předpisů, například v případě zemědělců, kteří ne vždy plní povinnost oznamovat provádění zemědělských prací, nebo z pohledu

legislativních nedostatků, kterým je podle mého názoru třeba v práci zmíněná úprava používání zábavní pyrotechniky.

RESUMÉ

Tato práce se zabývá právní úpravou ochrany zvířat, jakožto společensky aktuálním tématem. Za cíl jsem si vytyčila především analýzu platných právních předpisů jak českých, tak mezinárodních.

Nejprve jsem vysvětlila základní pojmy vztahující se k ochraně zvířat, které jsou podstatné pro porozumění práce. Dále jsem se věnovala mezinárodní a unijní právní úpravě. Stěžejní kapitolou je kapitola třetí týkající se nakládání se zvířaty. Vybrala jsem problematické otázky, kterými se v současné době společnost zabývá, a snažila jsem se vystihnout názory své i některých odborníků nebo veřejnosti. Tato témata se týkala chovu zvířat, týrání zvířat, pokusů na zvířatech, usmrcování nebo přepravy zvířat. V závěru práce jsem pojednala o orgánech ochrany zvířat a o odpovědnosti za porušení povinností daných právními předpisy.

SUMMARY

This thesis deals with legal regulation of protection of animals as a socially present topic. My primary goal was to analyze these legal regulations, at both Czech and international level.

First I explained the basic terms related to the protection of animals that are necessary for good understanding of this paper. Then I dealt with the international and European Union law regulation. The crucial chapter is the chapter three which concerns treating of animals. I selected problematic issues that the society is nowadays concerned with, trying to express some of my, experts' or public opinions. The topics concerned breeding, abuse, experiments on animals, killing of animals or transport of animals. In the conclusion I stated about the state authorities for protection of animals and also about the liability for violation of legal regulations.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná knižní literatura

DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

ENGLMAIEROVÁ, Michaela. *Porovnání jednotlivých systémů ustájení slepic z hlediska welfare, užitkovosti a kvality vajec*. In: Uplatnění výsledků výzkumu z oblasti živočišné výroby v praxi: Sborník přednášek. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, 2012. ISBN 8-80-7403-094-9.

FIALA, Zdeněk a kol. *Správní právo trestní*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-219-6.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.

ILLMANNOVÁ, Gudrum a Helena CHALOUPKOVÁ. *Welfare prasnic*. In: Uplatnění výsledků výzkumu z oblasti živočišné výroby v praxi: Sborník přednášek. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, 2012. ISBN 8-80-7403-094-9.

JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. ISBN 978-80-210-8366-0.

JANČÁŘOVÁ, Ilona a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-210-8041-6.

JEBAVÝ, Lukáš a kol. *Etika chovu zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-2030-7.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha V. § 251 – 376 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7598-378-7.

KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7179-031-1.

MELZER, Filip a Petr TÉGL a kol. *Občanský zákoník. §419-654. Velký komentář. Svazek III*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1.

MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. ISBN 9788020023179.

PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde Praha, 2009. ISBN 978-80-7201-763-8.

SPURNÁ, Jana a Jiří DOUSEK. *Zájmové chovy a ochrana zvířat*. Praha: LexisNexis CZ, 2004. ISBN 80-86199-88-6.

STEJSKAL, Vojtěch a Martin LESKOVJAN. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. ISBN 978-80-87146-33-0.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-229-0.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-229-0.

STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde Praha, 2006. ISBN 80-7201-609-1.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. §976-1474. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-546-7.

VOMÁČKA, Vojtěch a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-675-3.

Odborné periodikum

MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako předmět právní úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník*. České právo životního prostředí. 2014, (1).

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Animals' Angels. *Investigation into Long Distance Transports from EU to Turkey*. [online]. YouTube, 24. 11. 2016 [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jj0SNsbYFSU>

Bonnská úmluva [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2019 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/mezinarodni-spoluprace/mezinarodniumluvy/bonnska-umluva/>

Česká společnost ornitologická. *Ohňostroje zabíjejí ptáky, upozorňují ornitologové* [online]. iReceptář.cz, 30. 12. 2018 [cit. 5. 3. 2019]. ISSN: 1805-9465. Dostupné z: <https://www.ireceptar.cz/zvirata/ptaci/ohnostroje-zabijeji-ptaky-upozornujiornitologove/>

ČR se připojila k memorandu o ochraně dropa velkého ve střední Evropě [online]. Ministerstvo životního prostředí, 18. 2. 2008 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_tz080218drop

ČR: Spotřeba pokusných zvířat v ČR podle druhů – vývoj od roku 1994 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2018 [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochranazvirat/aktualni-temata/pokusna-zvirata/prehled-zvirat-pouzitych-k-pokusum/tabulky/>

ČTK. *Kožešinové farmy musí dnes ukončit provoz, odškodnění není jasné* [online]. EuroZprávy.cz, 31. 1. 2019 [cit. 3. 3. 2019]. ISSN 2336-257X. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/domaci/zivot/247768-kozesinove-farmymusi-dnes-ukoncit-provoz-odskodneni-neni-jasne/>

DIVINOVÁ, Jana. *Tesco přestane ve střední Evropě prodávat vejce z klecových chovů* [online]. iDNES.cz, 16. 8. 2017 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/podniky/tescovejce-klecove-chovy-zakaz-prodej-stredni-evropa-cesko.A170816_173432_ekonomika_dtt

End the Cage Age [online]. European Economic and Social Committee, 29. 1. 2020 [cit. 26. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/end-cage-age>

Exekuce zvířat podle nového občanského zákoníku. Můžete o svého mazlíčka přijít? [online]. Podnikatel.cz, 23. 10. 2013 [cit. 19. 2. 2019]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/exekucezvirat-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-muzete-o-sveho-mazlicka-prijit/>

HAFNER, Christine a Alexander RABITSCH. *The Myth of Enforcement* [online]. Animals' Angels, 2016 [cit. 10. 3. 2019]. ISBN: 978-3-9816696-4-0. Dostupné z: http://www.animalsangels.com/fileadmin/user_upload/1_DATEN_AB_2014/4_A

A_PRESS/Animals_Angels_Myth_of_Enforcement.pdf

HOJER, Jiří. *Výklad k problematice zvláštního opatření, zejména k umístění týraného zvířete do náhradní péče, podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Ministerstvo zemědělství, 31. 1. 2017 [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/518405/_2017Nahradni_pece.pdf

JABR, Ferris. *Fish Feel Pain. Now What?* [online]. Hakai magazine, 2. 1. 2018 [cit. 18.2. 2019]. Dostupné z: <https://www.hakaimagazine.com/features/fish-feel-pain-now-what/>

Je čas na evoluci [online]. Konec doby klecové [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://konecdobyklecove.cz/>

Klaus uspěl s vetem, kontaktní norování neprošlo [online]. Novinky.cz, 11. 3. 2008 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/135066-klaus-uspel-s-vetem-kontaktni-norovanineproslo.html>

KRUTILEK, Ondřej. *Zvířecí oběti ohňostroju. Při oslavách přišli k úrazu labutě i srnec* [online]. iDNES.cz, 4. 1. 2019 [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ohnostroj-zvirata-zraneni-umrtisilvestrovske-oslav.A190104_141646_domaci_onkr

KUČERA, Jan a kol. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii* [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2010 [cit. 27. 3. 2019]. ISBN: 978-80-7212-552- 4. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

KUNC, Petr. *Zpráva o činnosti v roce 2018* [online]. Výbor pro ochranu zvířat používaných pro vědecké účely, Ministerstvo zemědělství [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/614242/Zprava2018.pdf>

Liška obecná [online]. Kdelovit.cz, © 2019 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.kdelovit.cz/cz/lovna-zver/zver-skodлива-myslivosti/liska-obecna>

MACH, Martin. *Klece – (ne)přijatelné řešení chovu nosnic* [online]. Ekolist.cz, 1. 4. 2008 [cit. 3. 3. 2019]. ISSN 1802-9019. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/klece-neprijatelne-reseni-chovunosnic>

MACHEK, Jiří. *Vyjádření k právní úpravě povinností při přepravě zvířat, včetně koní, z hlediska ochrany zvířat* [online]. Odbor živočišných komodit Ministerstva zemědělství, 5. 2. 2009 [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/1683/Jak_preprava_zvirat_1_.pdf

Ministerstvo zemědělství připravuje centrální registr psů [online]. Ministerstvo

zemědělství, 19. 9. 2019 [cit. 25. 3. 2020]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/reakce-na-nepresnosti-v-mediich/ministerstvo-zemedelstvi-pripravuje.html>

Místa vstupu pro zvířata v zájmovém chovu [online]. Státní veterinární správa, © 2016-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/mista-vstupu-pro-zvirata-v-zajmovem-chovu/>

MÜLLEROVÁ, Hana. *Vstup policisty kvůli týranému zvířeti* [online]. Ochrana zvířat.cz, 19. 10. 2011 [cit. 24. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.ochranazvirat.cz/769/czech/print/>

Obchodování s produkty z tuleňů: úprava zákazu EU podle pravidel WTO [online]. Rada Evropské unie, 1. 10. 2015 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/pressreleases/2015/10/01/seal-products/>

Oddělení ochrany zvířat [online]. Ministerstvo zemědělství, © 2009-2019 [cit. 20. 3. 2019]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ochrana-zvirat/system-ochrany-zvirat-v-cr/oddeleniochrany-zvirat/>

PALIČKA, Jan. *Rituální porážka je humánnější, její zákaz nic neřeší, říká pražský košer řezník* [online]. Info.cz, 22. 1. 2019 [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.info.cz/cesko/ritualni-porazka-jehumannejsi-jeji-zakaz-nic-neresi-rika-prazsky-koser-reznik-39757.html>

PETR, Jaroslav. *GMO v živočišné produkci*. In: Geneticky modifikované organismy. Sborník přednášek ze semináře pořádaného Ministerstvem zemědělství ČR a Českou zemědělskou univerzitou v Praze, květen 2006 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/17405/Sbornik_GMO_2006.pdf

Plicka & Partners, advokátní kancelář, s.r.o. *Novela trestního zákoníku* [online]. Facebook, 23. 12. 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.facebook.com/PLICKAPARTNERS/posts/2565650233681847?__tn__=K-R

Plicka & Partners, advokátní kancelář, s.r.o. *Novela trestního zákoníku* [online]. Facebook, 20. 9. 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/PLICKAPARTNERS/photos/a.1479502078963340/2477676239145914/?type=3&theater>

Pozměňovací a jiné návrhy k tisku 184/0 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 29. 11. 2007 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=184&CT1=2>

Požadavky pro cestování s ostatními zvířaty v zájmovém chovu [online]. Státní veterinární správa, © 2016-2019 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/cestovani-se-zviraty-vzajmovem-chovu/vi-pozadavky-pro->

cestovani-s-ostatnimi-zviraty-v-zajmovem-chovu/

Prasnice [online]. Konec doby klecové [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z:
<http://konecdobyklecove.cz/prasnice/>

PRCHALOVÁ, Jana. *Zábavní pyrotechnika z pohledu ochrany zvířat* [online].
Ministerstvo vnitra ČR [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z:
<https://www.mvcr.cz/clanek/zabavna-pyrotechnika-z-pohleduochrany-zvirat.aspx>

Ptačí oblasti [online]. Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2019
[cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ptaci_oblasti

ROUBALOVÁ, Markéta. *Situační a výhledová zpráva. Drůbež a vejce* [online].
Praha: Ministerstvo zemědělství, listopad 2014 [cit. 1. 3. 2019]. Dostupné z:
http://eagri.cz/public/web/file/357386/Pipi_2014.pdf

Senoseč z pohledu zákona [online]. Senoseč online [cit. 6. 3. 2019]. Dostupné z:
<http://senosec.czu.cz/clanky/zakony>

Soud snížil trest za týrání psa, do vězení ale surovce z Děčína poslal [online].
iDNES.cz, 8. 4. 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z:
https://www.idnes.cz/usti/zpravy/soud-trest-surove-brutalni-tyrani-pes-ronny-decin-ustecky-kraj-rozsudek-vezeni.A190408_121637_usti-zpravy_pakr

Stanovisko prezidenta k tisku 184/0 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu
ČR, 26. 2. 2008 [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=184&CT1=6>

Stanovisko ÚKOZ k norování [online]. eAGRI, květen 2005 [cit. 8. 3. 2019].
Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/1633/Norovani.pdf>

Stanovisko vlády k návrhu na vydání zákona o zákazu halal porážek [online].
Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2013-2017 [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=714>

The Cambridge Declaration on Consciousness [online]. Francis Crick Memorial
Conference [cit. 18.2. 2019]. Dostupné z:
<http://fcmconference.org/img/CambridgeDeclarationOnConsciousness.pdf>

*Trýznění ani smrt tyranům nepřitěžují, bez zpřísnění zákonů to nepůjde, varuje
soudce* [online]. Blesk.cz, 17. 4. 2019 [cit. 7. 4. 2020]. Dostupné z:
<https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-blesk-tlapky/603617/tryzneni-ani-smrt-tyranum-nepritezuji-bez-zpriseni-zakonu-to-nepujde-varuje-soudce.html>

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)
[online]. Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2019 [cit. 27. 3. 2019].
Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bonnska_umluva

V klecích drží 15 tisíc norků. Stát ze mě udělá žebráka, stěžuje si majitel

kožešinové farmy [online]. Lidovky.cz, 7. 6. 2017 [cit. 3. 3. 2019]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/stat-zeme-udela-zebraka-kritizuje-majitel-nejvetsi-ceske-kozesinovefarmy.A170607_153130_ln_domov_ELE

VIDEO: Takhle trpí zvířata v Česku! Jenom kvůli kožešinám! [online]. TN.cz, 17. 3. 2015 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/video-desive-zabery-zvirat-z-kozesinovych-farem-vcesku.html>

WTO cases [online]. European Commission, 11. 1. 2016 [cit. 27. 3. 2019]. Dostupné z: <http://trade.ec.europa.eu/wtodispute/show.cfm?id=475&code=2>

ŽÁK, Jiří. *Čtyři nebo dva měsíce? Jak dlouho ztracené zvíře patří původnímu majiteli* [online]. Pesweb, 13. 3. 2017 [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.pesweb.cz/cz/2467.ctyri-nebo-dva-mesice-jakdlouho-ztracene-zvire-patri-puvodnimu-majiteli>

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/tisky/t0615_02.htm

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Beck-online [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqezf6obzl5shu&rowIndex=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=742&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 4. 3. 2019, 17. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=881&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 15. 3. 2019]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=582>

Důvodová zpráva k návrhu na vydání zákona o zákazu halal porážek [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=714>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 312/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 10. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=518&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 77/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 21. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=917&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 23. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 29. 3. 2020]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&O=8>

Důvodová zpráva k pozměňovacímu návrhu poslanců Markéty Pekarové Adamové, Radka Holomčíka a dalších č. 3553 k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2019 [cit. 29. 3. 2020, 8. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=214&O=8>

SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ

Legislativa České republiky

Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška č. 174/1992 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi

Vyhláška č. 21/2013 Sb., o stanovení podmínek při chovu psů a koček

Vyhláška č. 22/2013 Sb., o vzdělávání na úseku ochrany zvířat proti týrání

Vyhláška č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Vyhláška č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších)

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči

Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon)

Zákon č. 164/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství

Zákon č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 77/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 77/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství)

Zákon č. 114/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 368/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 302/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé související zákony

Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Legislativa Evropské Unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009, o obchodování s produkty z tuleňů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1223/2009, o kosmetických přípravcích

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013, o neobchodních přesunech zvířat v zájmovém chovu a o zrušení nařízení (ES) č. 998/2003

Nařízení Komise (EU) č. 577/2013, o vzorových identifikačních dokladech pro neobchodní přesuny psů, koček a fretek, vyhotovení seznamu území a třetích zemí a požadavcích na formát, grafickou úpravu a jazyky prohlášení potvrzujících splnění některých podmínek stanovených nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 576/2013

Nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97

Nařízení Rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování

Nařízení Rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi

Rozhodnutí Komise (EU) 2018/1222, o navrhované občanské iniciativě s názvem „End the Cage Age“

Rozhodnutí Komise č. 2007/25/ES, o některých ochranných opatřeních týkajících se vysoce patogenní influenzy ptáků a přesunů ptáků v zájmovém chovu doprovázených jejich majiteli do Společenství

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2010/63/EU, o ochraně zvířat používaných pro vědecké účely

Směrnice Rady 1999/74/ES, kterou se stanoví minimální požadavky na ochranu nosnic

Směrnice Rady 2001/88/ES, kterou se mění směrnice 91/630/EHS, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat

Směrnice Rady 2008/120/ES, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat

Mezinárodní smlouvy

Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě

Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu

Smlouva o Evropské unii

Smlouva o fungování Evropské unie

Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů

Soudní judikatura

Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 5/99

Nález Ústavního soudu, Pl. ÚS 3/09, [121/2010 USn.]

Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008

Rozsudek Nejvyššího správního soudu, čj. 1 As 30/2008-49

Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-424/13

Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-60/05

Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 8 Tdo 657/2011

Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 6 Tdo 1014/2015

SEZNAM TABULEK

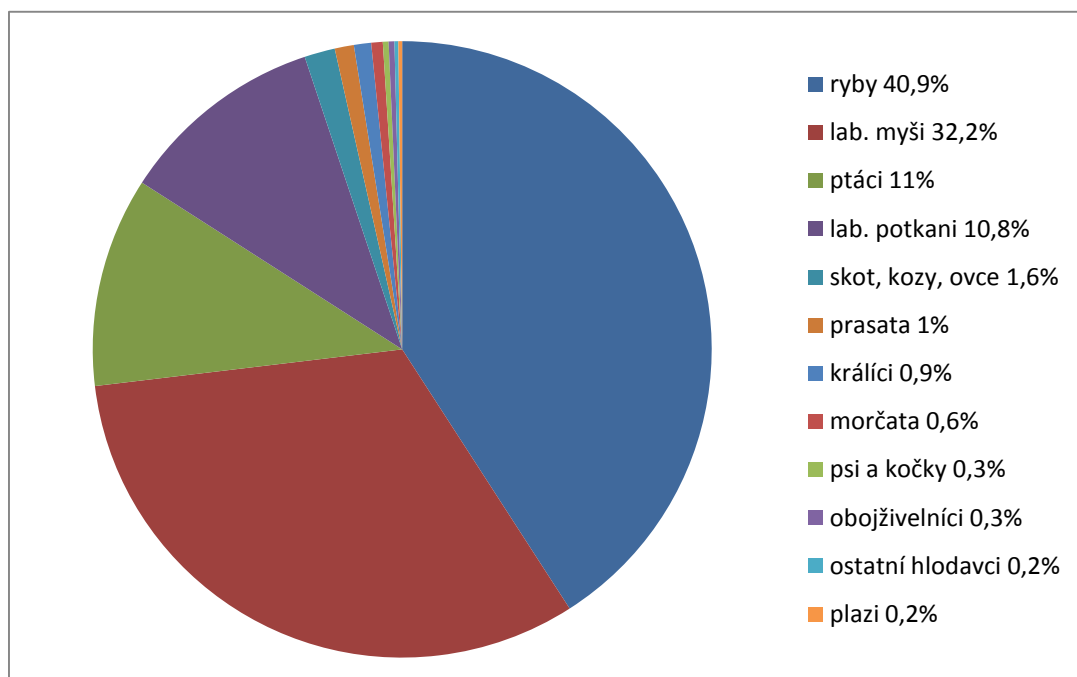
Tabulka 1: Počet použitých pokusných zvířat v ČR v letech 2013-2017	49
Tabulka 2: Místa vstupu do České republiky pro zvířata v zájmovém chovu ze třetích zemí	71
Tabulka 3: Místa vstupu do České republiky pro ptáky v zájmovém chovu ze třetích zemí.....	71

SEZNAM GRAFŮ

Součástí přílohy je:

Graf 1: Skladba hlavních druhů použitých pokusných zvířat v ČR v roce 2017

PŘÍLOHA

Graf 1: Skladba hlavních druhů použitých pokusných zvířat v ČR v roce 2017

Zdroj: stránky Ministerstva zemědělství (www.eagri.cz)